

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

**Slovní zásoba a anglicismy u dětí vyšších
ročníků 2. st. ZŠ**

diplomová práce

Autorka:

Alena Urbánková

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Milena Nosková, Ph. D.

Odevzdání diplomové práce:

duben 2009

Obsah:

<i>Obsah</i>	2
<i>Prohlášení</i>	5
<i>Poděkování</i>	6
<i>Anotace</i>	7
<i>Annotation</i>	8
<i>Úvod</i>	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Slovní zásoba	12
1. 1 Slovní zásoba a její obohacování	12
1. 2 Přejímání slov	15
1. 2. 1 Přejímání slov z domácích zdrojů.....	15
1. 2. 2 Přejímání slov z cizích zdrojů.....	15
1. 3 Změny v slovní zásobě	19
2 Anglicismy v české slovní zásobě	22
2. 1 Formální adaptace anglicismů v české slovní zásobě.....	25
2. 2 Publicistický styl a anglicismy.....	30
PRAKTICKÁ ČÁST	31
3 Úvod k praktické části	32
4 Dotazník	35
4. 1 Jednotlivé lexémy	35
4. 2 Dotazník – 1. otázka	37
4. 2. 1 Gambler.....	37
4. 2. 2 Frontman.....	42
4. 2. 3 Comeback	46
4. 2. 4 Talkshow	50

4. 2. 5 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví	54
4. 3 Dotazník – 2. otázka.....	56
4. 3. 1 Kouč.....	56
4. 3. 2 Cash	61
4. 3. 3 Hobby	65
4. 3. 4 Lídr	67
4. 3. 5 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví	73
4. 4 Dotazník – 3. otázka.....	74
4. 4. 1 Byznys.....	74
4. 4. 2 Handicap.....	76
4. 4. 3 Mítink	78
4. 4. 4 Dabing	80
4. 4. 5 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví	82
4. 5 Dotazník – 4. otázka.....	83
4. 5. 1 Bowling.....	83
4. 5. 2 Casting	84
4. 5. 3 Hatrick	86
4. 5. 4 Catering	87
4. 5. 5 Supermarket.....	89
4. 5. 6 Spíkr	90
4. 5. 7 Brífink.....	92
4. 5. 8 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví	94
4. 6 Dotazník – 5. otázka.....	95
4. 6. 1 Džob x zaměstnání	95
4. 6. 2 Babysitting x hlídání	96
4. 6. 3 Stručné zhodnocení výsledků	97

4. 7 Dotazník – 6. otázka	98
4. 7. 1 Obchod	98
4. 7. 2 Počítače.....	99
4. 7. 3Sport	101
4. 7. 4 Hudba	102
4. 7. 5 Stručné zhodnocení výsledků	104
4. 8 Dotazník – 7. otázka.....	105
4. 8. 1 Hatrick.....	105
4. 8. 2 Cash	106
4. 8. 3 Comeback	107
4. 8. 4 Gambler	108
4. 8. 5Casting	109
4. 9 Zjišťování názorů na používání anglicismů v českém jazyce.....	110
4. 10 Postoj žáků II. stupně základní školy k anglicismům	113
4. 11 Anglicismy ve vyučování.....	119
4. 12 Nahrazování anglicismů českými výrazy.....	120
5 Využití anglicismů ve školní praxi	123
<i>Závěr</i>	126
<i>Seznam použité literatury</i>	130
<i>Přílohy</i>	132

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů uvedených v bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 20. dubna 2009

Alena Urbánková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří k vytvoření této diplomové práce přispěli. Poděkování patří hlavně vedoucí diplomové práce PhDr. Mileně Noskové, Ph. D. za věcné rady, připomínky a čas věnovaný konzultacím.

Anotace

Tato diplomová práce nahlíží na současný český jazyk z hlediska používání anglicismů u žáků osmých a devátých tříd II. stupně ZŠ. Zaměřuje se zejména na porozumění a použití některých hojně frekventovaných anglicismů. Práce obsahuje část teoretickou, která se obecně zabývá problematikou jazyka, obohacováním slovní zásoby a porovnává český jazyk s anglickým. Praktická část předkládá výsledky dotazníkového průzkumu, který byl proveden na čtyřech základních školách v České republice. Cílem výzkumu bylo zmapovat míru znalosti anglických výrazů mezi žáky osmých a devátých tříd základních škol. Dotazník se zabývá i postoji žáků k přejímání anglicismů do českého jazyka. Uvedeny jsou i příklady cvičení, jež se mohou používat při výuce cizích slov (hlavně anglicismů) v hodinách českého jazyka. Práce je zakončena shrnutím dosažených poznatků. Přílohy zahrnují plné znění dotazníku a cvičení zaměřené na anglicismy.

Annotation

This Diploma Thesis deals with anglicisms and their frequency in the contemporary Czech language from the point of view of older children at middle school level. It is primarily focused on the understanding and usage of popular and frequent anglicisms. Thesis theoretical part covers general information about language, enriching of the lexicon and it compares Czech language with English. The practical part introduces the results of a questionnaire survey, which was carried out at four elementary schools in the Czech Republic. The aim of the survey was to map the ability of older children at middle school level to understand the English expressions. It was also concerned in their attitudes towards adaptation of words from English. It also touches the usage of anglicisms in the lessons of Czech language at middle school level. Examples of practical exercises are provided. The final part of the Project sums up the reached conclusions. The Diploma Thesis attachments contain the questionnaire and the practical exercises.

Úvod

Tématem této diplomové práce jsou anglicismy v současném českém lexiku, jejich využití na základní škole a obeznámenost žáků osmých a devátých tříd s těmito výrazy. Vliv angličtiny na český jazyk neúprosně vzrůstá a neustále se objevují stále nové výrazy, které zahlcují českou slovní zásobu nepřehledným množstvím anglicismů, z nichž velká část je pro většinu lidí jen těžko srozumitelná. Setkáváme se s nimi téměř na každém kroku, objevují se v novinách, časopisech, televizi, zaplavují internet a pronikají do každodenní lidské činnosti. Tento fenomén nás velmi zaujal, a proto jsme si zvolili toto téma, které nám umožňuje využít znalosti z obou aprobačních předmětů.

První část se teoreticky zabývá českou slovní zásobou, jejími vrstvami a především přejímáním cizích slov do současného českého lexika. Největší pozornosti se dostalo anglicismům, jejich formální adaptaci, výskytu a využití v různých oblastech lidské činnosti. Okrajově je zmíněn i vztah anglicismů a publicistiky, neboť ta představuje oblast, ve které se změny v jazyce projevují nejvíce.

Praktická část je rozdělena do několika samostatných kapitol. V úvodu popisujeme způsob získání nashromážděného materiálu, vysvětlujeme obsah dotazníku a jeho funkce. Dotazník byl použit na čtyřech základních školách v různých městech, celkem bylo získáno 215 vyplněných dotazníků. Práce se zaměřuje na výrazy často se objevující v médiích a mluvě lidí. Pozornost jsme věnovali těm slovům, která, jak jsme předpokládali, jsou blízká dnešním žákům osmých a devátých tříd. Zajímalo nás, jak se vypořádají s úkolem, v němž mají tato slova použít a vysvětlit pomocí českých výrazů. Při hodnocení dotazníku jsme využili definicí uvedených ve Slovníku neologismů 1 a 2 (1998, 2004), Novém akademickém slovníku (2005), Anglicko-českém slovníku (2001) a Oxford Advanced Learner's Dictionary (2005). Jednotlivé úkoly jsou analyzovány z hlediska porozumění, věku a pohlaví. Dotazník se

zaměřuje i na postoj mluvčích k používání anglicismů v českém lexiku, oblasti, kde se s nimi nejčastěji setkávají a zda schvalují jejich častý výskyt v naší slovní zásobě. Také jsme se dozvěděli, zda se respondenti setkali s anglicismy v hodinách českého jazyka. Na závěr jsme připojili text obsahující anglicismy a dotazovaní měli nahradit všechny anglické výrazy českými, tento úkol nebyl hlavní součástí dotazníku, považovali jsme ho za nepovinný.

Podstatou diplomové práce zabývající se anglickými výpůjčkami v naší slovní zásobě je navázat a doplnit dřívější materiály věnované tomuto tématu a rozšířit je o nový pohled na danou problematiku. Tentokrát se zaměříme na ty mluvčí, které bychom měli jako učitelé ovlivňovat a pomáhat jim naučit se správně používat český jazyk tak, aby dokázali dobře a srozumitelně komunikovat se s ostatními lidmi.

Teoretická část

1 Slovní zásoba

1.1 Slovní zásoba a její obohacování

Na začátku bylo slovo, praví se v Bibli, a co se týče slovní zásoby, nejde s touto větou nesouhlasit. Slovní zásoba tvoří základní kámen každého jazyka, bez ní bychom jen těžko znali disciplíny jako například morfologii, syntax, stylistiku apod. Slovní zásoba je útvar proměnlivý a nestálý, neustále ji zasahují nejrůznější vlivy, mění se, zdokonaluje a modernizuje. Vytváří si svůj vlastní svět, ve kterém určuje, jaká slova odsunout na periferii a která naopak vtěsnat do jejího centra.

Slovní zásoba je živý organismus, neustále se proměňuje a vždy něco ztrácí a něco získává. Tvoří ji všechna slova vyskytující se v daném jazyce. Dle Marie Čechové (1996) se slovní zásoba mění velmi rychle, reaguje na nové podněty, které přicházejí z domácího i cizího prostředí, a snaží se vyhovět soudobým požadavkům. Slova se stanou součástí jazyka, žijí v něm, ale velmi často se stává, že se vývojem promění jejich význam i frekvence. Některá slova jsou vytlačována na okraj slovní zásoby a postupně mizí z užívání, tento jev je méně nápadný než vznik nových slov, protože nové slovo na sebe více upozorňuje svou nezvyklostí. Pokud slovo začne ustupovat na periferii, znamená to, že uvolňuje místo novému pojmenování, které se stalo běžnějším anebo označuje věci a jevy, jež už zanikly a dnes je najdeme jenom v dobových dílech a umělecké nebo odborné literatuře.

Slovní zásoba reaguje na nové podněty z oblasti hospodářské, technické, kulturní a vědecké. Po otevření hranic roku 1989 je čeština vystavena ustavičnému vlivu cizích jazyků, objevují se věci a jevy, pro které nemáme český výraz a je nutné tuto mezeru co nejrychleji zaplnit. „*Tuto potřebu nových pojmenování může jazyk uspokojovat různými prostředky, jimž všem je společné navazování na to, co jazyk již vytvořil a co je v něm schopné být východiskem a základem nového.*“ (Čechová, 1996, s. 82)

Čechová (1996) uvádí několik způsobů vytváření nových jednotek. Prvním z nich je přenesení pojmenování již existujícího na nový pojem, kdy se lexikální forma využívá k označení dvou nebo více denotátů, tento proces se zakládá na sémantické motivaci. Slovní zásobu obohacuje i tvoření pojmenování víceslovných vznikajících ze slov, která jsou v jazyce běžná, ale utvářejí nová sousloví, produktivita jejich tvoření je v současné době poměrně vysoká, využívají se hlavně v odborném a publicistickém stylu. V obou uvedených případech nevzniká nové slovo, nýbrž nová lexikální jednotka. Nejčastějším způsobem tvoření neologismů je odvozování slov pomocí slovotvorné předpony, přípony, eventuálně koncovky. Nová slova se často tvoří skládáním, rozlišujeme složeniny vlastní, které nemůžeme rozdělit na volné spojení slov, a nevlastní, z nichž vytvoříme spojení dvou nebo více slov v původním tvaru. Oblíbeným postupem se poslední dobou stává i zkracování, při němž se nová slova tvoří z částí slov spojených v několikaslovném pojmenování. Zcela zvláštní je pouhá změna slovního druhu. Nová slova se do českého jazyka dostávají i přejímáním z cizích zdrojů, přičemž tento postup je stále výraznější a oblíbenější.

Přemysl Hauser (1969) rozlišuje dva postupy uplatňující se při rozšiřování slovní zásoby, jedním získává jazyk nová slova (odvozování, skládání, zkracování, přejímání slov), druhým nová pojmenování (přenesení pojmenování, tvoření víceslovných pojmenování).

Slovní zásobu každého jazyka zachycují slovníky, ale právě kvůli rychlým proměnám jazyka, nelze zachytit slovní zásobu v úplnosti. Nejrozsáhlejší slovník českého jazyka – Příruční slovník jazyka českého – obsahující kolem 250 000 hesel, také nemůžeme považovat za naprosto vyčerpávající, neboť byl napsán v letech 1935 – 1957 a slovní zásoba se od té doby velmi změnila, musíme tedy pracovat i s mladšími slovníky jako je např. Slovník neologismů, Akademický slovník cizích slov apod., které zachycují novodobou slovní zásobu, a objevíme v nich hlavně slova přejatá z cizích jazyků, jejichž význam by nám mohl dělat potíže.

Slovní zásoba představuje útvar nestálý, který je nucen se přizpůsobovat nové realitě, musí být neustále připraven vyhovět požadavkům společnosti a reagovat na změny skutečnosti.

1. 2 Přejímání slov

1. 2. 1 Přejímání slov z domácích zdrojů

Do spisovné češtiny přibývají nová slova i z jiných útvarů národního jazyka, patří sem přesouvání lexikálních jednotek z jedné vrstvy jazyka do druhé a přejímání jednotek z různých nářečí. „*O přejímání domácích prvků můžeme mluvit jen z hlediska jednotlivých vrstev a místních, dobových a funkčních útvarů národního jazyka navzájem. Tak např. přejímala nářečí slova z nářečí sousedních, odborné úseky dnes přejímají jednak termíny z matematiky, logiky, fyziky, aj., jednak terminologizují prostředky spisovného jazyka a v době národního obrození se obnovovala a přejímala do spisovného jazyka i mnohá slova staročeská.*“ (Filipec, Čermák, 1985, s. 120)

Nejčastěji se objevuje přejímání slov z jazyka nespisovného do spisovného. Hranice mezi jazykem spisovným a nespisovným jsou proměnlivé a v průběhu času se mění. Podle Hausera (1969) se často objevují i přejímky z oblasti slangu nebo profesionální mluvy, také hovoří o ožívování starých slov, kdy názvy, které již patřily mezi historismy, byly oživeny a použity pro moderní věci či jevy.

1. 2. 2 Přejímání slov z cizích zdrojů

Slova přejatá z jiných jazyků tvoří velmi významnou složku české slovní zásoby, zároveň však představují složku proměnlivou a nestálou, přejatá slova pronikají do českého jazyka v různé míře, v některých dobách pronikají hromadně, jindy se omezují jen na některé vrstvy společnosti nebo lidské činnosti (Šmilauer, 1972).

„*Čeština si jako nejzápadnější slovanský jazyk zachovala mnoho z prastarých vlastností, od bohatého a složitého tvarosloví až po základní*

vrstvu slovní zásoby. V té můžeme pořád ještě najít docela jasná svědectví indoevropské jazykové příbuznosti, jako třeba číslovky od dvou do deseti (většinou snadno porovnatelná např. s latinskými a anglickými), jména pro matku, syna, dceru, vidění i vědění. Čeština se ve svém vývoji musela vypořádat s tlakem jiných jazyků ..., ale taky vliv jiných jazyků mnohostranně využít.“ (Panevová, Sgall, 2004, s. 153)

Čeština se během svého vývoje dostala do styku s mnoha jazyky, příčiny byly různé, většinou tento jazyk hrál v určitém období významnou roli a tak ovlivňoval všechny jazyky tehdejší doby, působil jako vzor i jako vnější tlak (Hauser, 1969).

Český národ nikdy nežil izolovaně, vždy udržoval kulturní, obchodní a politické styky s evropskými mocnostmi či se sousedními zeměmi. Do Čech bylo dováženo zboží z nejrůznějších koutů světa, objevovalo se nové koření, nápoje, ovoce, zelenina, tkaniny a český jazyk potřeboval tyto věci nějak pojmenovat, nejsnadnější způsob představoval přijetí lexému, jenž se užíval k označení slova v zemi, odkud daná věc pocházela.

Cizí slova pronikala do české řeči jednak přes mluvenou podobu, to znamená osobním stykem, ale také psanou cestou, neboť literární díla byla v minulosti velmi často psaná některým světovým jazykem (Šmilauer, 1972).

Podle knihy *Jak psát a jak nepsat česky* (2004) najdeme v češtině i slova z prehistorického období, např. slova původu íránského jako *bůh, zdraví, smrt*. Po příchodu Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu a v době počátku křesťanství na našem území pocházejí slova původu hebrejského (sobota, satanáš aj.), řeckého (církev, anděl aj.) a latinského (kostel, mše, převor aj.).

V době německé kolonizace byla čeština pod velkým vlivem němčiny a tento vliv přetrval až do prvních desetiletí dvacátého století. Do slovní zásoby přecházela slova z oblasti feudálního zřízení, různých řemesel, módního života i běžného jazyka. Němčina zapříčinila, že do českého jazyka pronikla i slova z francouzštiny, italštiny a španělštiny. Vzdělaná vrstva českého obyvatelstva sice tvrdě protestovala proti slovům z cizích jazyků (a hlavně z němčiny) a

snažila se vytvářet plnohodnotné české ekvivalenty, avšak i přes jejich snahu příliv slov z němčiny po Bílé hoře ještě zesílil (Čechová, 1996).

Doba národního obrození přináší možnost nahradit slova z nenáviděného německého prostředí pojmenováními slovanskými, hlavně ruskými a polskými.

Ve dvacátém století se začal počet přejatých slov zvyšovat, nejdůležitější vliv měly němčina a angličtina, dnes je situace tak trochu jiná a převažuje vliv angličtiny, která získává dominantní pozici mezi jazyky a výpůjčky z ní nacházíme téměř ve všech jazycích. Starší anglicismy se objevují zejména v oblasti sportu, tato slova už převážně nevnímáme jako cizí, neboť se dokonale zapojila do české slovní zásoby. Přibývá však mnoho slov z různých oblastí lidské činnosti. *„Začíná se šířit tzv. „makaronština“, tj. střídání anglických a českých výrazů v dopisech, mezi mládeží, v esemeskách apod.“* (Panevová, Sgall, 2004, s. 155) *Nepřekvapuje, že v rychlém dohánění znalostí o technicky vyvinutějších civilizacích a ekonomikách Západu se přejímá řada výrazů cizích, zejména z angličtiny. K mnoha přejatým výrazům, zvláště pak terminologické povahy, není často snadné vytvořit pohotově odpovídající český název. Taková přejetí jen svědčí o ekonomických, sociálních a kulturních vlivech a stycích mezi národy. Přejímání anglických odborných výrazů je odrazem reálné celosvětové situace ve vědě a technice.“* (Sochová, 1992, s. 227)

Přejímání cizích slov má různé příčiny, které jsou velmi často spleťté a nejasné. Šmilauer (1972) uvádí tři hlavní důvody přejímání cizích slov. Na prvním místě stojí tzv. věcné příčiny, kdy jazyk uspokojuje potřebu získat označení pro nové věci a představy, které se objevují díky rozšiřujícímu se poznání. Důležitou roli při přejímání hrají psychologické a společenské podmínky, neboť cizí slova ulehčují vzájemné porozumění mezi odborníky různých národů. Někdy se přejatých slov využívá eufemisticky (př. korpulentní dáma – tlustá žena). Třetím důvodem přejímání cizích slov jsou paradoxně jazykové podmínky, protože užívání přejatých slov podporují v některých

případech i jejich jazykové výhody např. lehké tvoření odvozenin, nebo krátkost a jadrnost slova.

Cizí slova se do češtiny dostávala nejrůznějšími způsoby, byla k nám přinášena cizinci, projevil se vliv cizích vyšších vrstev či cizího státního jazyka, důležitý byl také styk Čechů s cizinou a literární vlivy. Ne všechna přejatá slova zakotví natrvalo ve slovní zásobě, některé lexikální jednotky byly pouze módní záležitostí, jiná byla vystavena kulturním změnám a po zániku označované reality ztrácí svůj smysl a jsou ze slovní zásoby vytlačeny. V době Národního obrození se objevovaly puristické snahy, které také významným způsobem zasáhly do skladby české slovní zásoby a vytlačily některá cizí slova.

Čeština, řeč a jazyk (1996) uvádí důležitost slov cizího původu v českém jazyce, pomáhají obohacovat a zpřesňovat vyjadřování. Některá z nich již nepocítujeme jako cizí, neboť se již vžila a přizpůsobila české slovní zásobě, u jiných poznáme na první pohled jejich cizí původ díky různým rysům cizosti, jako jsou cizí písmena (x, q, w, g a f), neobvyklé seskupení hlásek či nesklonnost.

1.3 Změny v slovní zásobě

Slovní zásobu tvoří lexikální jednotky různého typu, které zastávají v jazyce rozličné funkce. Slovní zásoba je neustále v pohybu, mění se velmi rychle a vyvíjí se spolu se společností. Je rozdělena na centrum a periferii.

Příruční mluvnice češtiny (2000) uvádí, že jádro slovní zásoby představuje poměrně stabilní součást systému. Jádrová slova patří k vývojově nejstarším, existují v jazyce již několik staletí a jsou důležitou součástí každodenního dorozumívání, vyjadřování a běžné komunikace. Z hlediska synchronního do centra slovní zásoby patří slova sémanticky základní, neodvozená a slova stylově neutrální. Centrum slovní zásoby obsahuje základní pojmenování přírody (např. slunce, mák, list, voda, řeka, země), prostoru, času a nejdůležitějších dějů (např. spát, jíst, mluvit), lidského těla (např. hlava, ruka, oko), obydlí (např. chalupa, dům), potravy (např. maso, chléb), příbuzenských vztahů (např. otec, matka, dcera, syn) apod.

Protipól slovníkového jádra představují málo frekventované lexikální jednotky stojící z nějakého důvodu na periférii lexikálního systému (Příruční mluvnice češtiny, 2000). Na periférii slovní zásoby se nachází slova knižní, archaismy, historismy, poetismy, neologismy, slova hovorová, expresivní, slang a některá cizí slova. Každé nové slovo, které se ve slovní zásobě objeví, stojí nejdříve na periférii, pokud se začne běžně užívat v komunikační praxi, dostává se do centra slovní zásoby. Naopak některá slova jsou z centra slovní zásoby postupně vytlačována na periférii, neboť přestávají být využívána v komunikační praxi, zanikla skutečnost, kterou označovala či se objevil nový výraz, jenž nahradil dosud používanou lexikální jednotku.

Příčiny těchto změn a přesunů jsou velmi složité. Existují tři základní činitele způsobující změny – věcný činitel, psychologický činitel a jazykový činitel. Slovní zásoba se mění, protože se mění skutečnost. Některé věci a představy zůstávají po dlouhá staletí nezměněny, velká část věcí se však mění,

někdy dostávají věci nové jméno, jindy přejímá nová věc jméno od staré, s níž má podobnou funkci (Šmilauer, 1972, s. 58).

Psychologický činitel představuje změny v jazykové mysli, souvisí s dokonalejším poznáním světa, zahrnuje i rozvoj rozumové a citové stránky. Mění se znalosti, zužuje se a rozšiřuje význam dané lexikální jednotky, přenáší se pojmenování na základě vnitřních souvislostí a mění se hodnocení. Při změně znalosti se proměňuje náš názor na věc, ale podstata věci většinou zůstává stejná, např. atom – Řekové ho chápali jako nedělitelný. Zužováním významu slov (specifikace) nabývají slova užšího, přesnějšího významu, např. máslo, pivo, palec. Opakem zužování je rozšiřování významu (generalizace), při kterém dochází k zvětšování rozsahu slova, např. koření, limonáda, zápas. Dalším způsobem změny významu slov je metafora a metonymie. Při změně hodnocení zůstává věcný význam stejný, mění se jeho citové zabarvení. Patří sem pejorace, př. pitomý (dříve domácí, krotký, vykrmený), meliorace, př. vůně, eufemismus, př. skonat, odskočit si, litotes, př. nemluvíš pravdu (=lžeš), není docela zdrav (je nemocný), dysfemismus, př. natáhl bačkory, hnáty, hyperbola, př. mít moře práce, ironie, př. To je náš pilný hošíček! (= lenoch), antiironie, př. ty můj darebáčku (= myšleno dobře).

Posledním činitelem, který způsobuje změny ve slovní zásobě je jazykový činitel. Pojmenování nejsou izolována, jsou v mysli spojena po stránce významové i formální ve skupiny a vytvářejí s jinými slovy pevná spojení. Lidé znají více jazyků a soustavy těchto jazyků leží v mysli vedle sebe a vzájemně na sebe působí (Šmilauer, 1972, s. 64).

Čeština se mění díky domácím vlivům, nebo na ni působí lexikální jednotky přejímané z cizích jazyků. Slova cizího původu tvoří nedílnou součást české slovní zásoby. Obohacují a zpřesňují odborné vyjadřování a umožňují jemnější odstínění významu. V současné době do češtiny pronikají slova hlavně z anglického jazyka, stejně jako do ostatních evropských jazyků.

Angličtina se stává fenoménem, jenž výrazným způsobem ovlivňuje slovní zásobu, díky nových technologiím, médiím a snadnému překonávání

vzdáleností pronikají anglicismy do české slovní zásoby velmi snadno. Část české veřejnosti protestuje proti nadměrnému používání anglicismů v českém jazyce a snaží se vymyslet, jak zastavit příliv anglických výrazů.

Je mylné domnívat se, že problém anglicismů se týká pouze češtiny, např. ve Francii byl před lety přijat tzv. jazykový zákon, který zakazoval používání anglicismů v propagačních textech, a to tehdy pokud ve francouzštině existuje plnohodnotný ekvivalent. Zákon se sice minul účinkem, ale přesto se i v České republice uvažovalo o návrhu na přijetí podobného zákona. Anglicismy zaplavují různé oblasti lidské činnosti, avšak ať se nám to líbí nebo ne, angličtina se stává mezinárodním jazykem a získává stejný vliv jako ve středověku latina (Český jazyk a literatura, 45, 1995).

V diplomové práci se zajímáme o využití anglicismů ve škole, rádi bychom zjistili, zda dnešní žáci rozumějí často používaným anglickým výrazům a dokáží je nahradit českým ekvivalentem.

2 Anglicismy v české slovní zásobě

Čeština se na počátku 90. letech otevřela světu a nastal rychlý nárůst cizích slov přejatých ze západních jazyků. „*Velké společenské a dynamické změny vyžadují rychlejší výměnu informací a vyšší potřebu komunikace, naše styky s ostatními národy se rozšířily a v souvislosti s tím je český jazyk zaplavován novými informacemi a náš slovník novými cizími slovy.*“ (Bozděchová, 1997, s. 271)

Největší vliv na českou slovní zásobu získala v současné době angličtina, jejíž působení můžeme objevit téměř ve všech sférách lidské činnosti. Některá slova se již dobře adaptovala do české slovní zásoby, neboť byla přejata už před poměrně dlouhou dobou a dnes již téměř nevnímáme jejich cizí původ, jsou to především anglicismy z oblasti sportu (např. tenis, trenér, raketa atd.). Na druhou stranu musíme poukázat na ten fakt, že čeština slova z angličtiny přitahuje jako magnet, dnes lze najít daleko více přejatých anglických slov než dříve a jejich množství neustále vzrůstá. Porozumět všem nově přejatým anglicismům a být schopen je správně použít se v posledních letech stává stále obtížnějším úkolem, jehož se správně zhostí pouze lidé ovládající dokonale český jazyk.

Zda je toto někdy až nadměrné přejímání anglických slov v pořádku nebo ne, je předmětem mnoha sporů. Objevují se hlasy, které kritizují přílišné množství anglicismů vyskytujících se v naší řeči. Tito odpůrci poukazují na potřebu pečlivého zvážení užití cizích slov tam, kde český ekvivalent je a kde se hodí pro lepší srozumitelnost. A tak zatímco jedna strana zuřivě obhajuje česká slova, druhá poukazuje na praktičnost anglických výrazů, neboť ty jsou velmi často součástí mezinárodní odborné slovní zásoby a stávají se tedy srozumitelnými i pro jiné národy. Ulehčuje se tak komunikace mezi odborníky různých profesí.

Podle Bozděchové (1997) je důležitější položit si otázku jaká cizí slova, v jaké podobě, s jakými významy, v jakých textech a v jakých komunikačních situacích použít. Základním hlediskem by měla být funkčnost přejatých slov.

Nejčastější a nejzávažnější argument proti užívání cizích slov je fakt, že obecně snižují srozumitelnost textu, zejména v oblasti běžně sdělovací, popularizační a publicistické. Odlišnou úlohu však mají v odborném vyjadřování, kde mezinárodní terminologie naopak přispívá k jednoznačnosti a jednoduchosti vyjadřování (Bozděchová, 1997, s. 272).

Nižší srozumitelnost mezi českými a přejatými anglickými slovy je dána rozdílným typem obou jazyků, protože zatímco čeština je jazykem flexivním, jenž využívá ohýbání rozvinutým systémem koncovek, angličtina patří mezi jazyky izolační, což znamená, že ohýbá bez koncovek, pořádek slov ve větě zastupuje složitý systém koncovek objevujících se u jazyků flexivních. Rozdíl se objevuje i v dalším rozdělení, protože čeština patří mezi jazyky syntetické a angličtina je členem analytické skupiny jazyků. Syntetické jazyky vyjadřují vztahy ve větě pomocí skloňovacích přípon, zatímco analytické využívají pořádek slov ve větě, předložky a pomocná slovesa. Je tedy velmi těžké adaptovat anglicismy do české slovní zásoby tak, aby se dokonale přizpůsobily naší řeči.

Pronikání anglicismů do slovní zásoby podporuje angloamerický technický, politický a společenský vliv. Přejímáme je tehdy, jestliže pro označované skutečnosti neexistují domácí ekvivalenty, anebo slova sice mají český ekvivalent, ale ten mnohdy není zcela identický. Přejímání anglických slov je otevřený a dynamický proces. Slova se pohybují v jednotlivých vrstvách jazyka a snaží se najít své místo v tomto systému, některá skončí na periferii slovní zásoby, jiná se snaží probojovat až do jejího centra a stát se rovnoprávným a často používaným ekvivalentem českého výrazu. *„Na průběhu i výsledku tohoto procesu se podílí více vlivů zároveň, mezi nejdůležitější patří zejména stáří přejetí, typová vzdálenost výchozího a*

přejímacího jazyka, závažnost lexikálního významu a jeho ustálenost, funkčnost a synonymie v přejímajícím jazyce atd.“ (Bozděchová, 1997, s. 273)

Podle Bozděchové (1997) definujeme pojem anglicismus jako jazykový prvek přejatý z angličtiny do jiného jazyka nebo podle angličtiny v něm vytvořený. Tato definice je ovšem považována za poměrně širokou, mohli bychom ji zúžit pouze na ta slova, která si i v novém jazyce podrží svou původní podobu. Proces počešťování anglických výrazů, během něhož se nejen adaptuje jejich forma, ale vyjasňuje se i jejich funkčnost, tj. místo v českém lexikálním systému, se jeví daleko zajímavější než pouhý samotný proces přejímání.

2.1 Formální adaptace anglicismů v české slovní zásobě

Používání anglicismů je stále modernější a jejich výskyt neustále stoupá. Média, firmy i lidé zvyšují svou prestiž přidáváním anglických výrazů do svých reklamních kampaní, dokumentů, ale i do obvyčejné komunikace. Ne každý ví, že anglicismy představují nejen nástroj k dosažení úspěchu, ale mohou se velmi snadno stát i zdrojem posměchu a ukázkou nekvalitní znalosti jazyka.

Podle Rejzka (1993) se hlavním problémem při přejímání anglicismů stává nezvyklý rozdíl mezi zvukovou a grafickou podobou, neboť tyto podoby se kryjí pouze u malého počtu slov (např. film, set). Je těžké rozhodnout, zda bychom měli anglické výrazy počestřovat, nebo zachovat jejich původní grafickou podobu, která ovšem působí v českém textu cizorodě a je často nesprávně vyslovována. Obě možnosti mají své zastánce i odpůrce, jedna strana tvrdí, že je nesmyslné počestřovat přejaté výrazy, neboť ty pak ztrácí svůj mezinárodní ráz, druzí poukazují na snadnější použití upravených slov.

I když se názory odborníků rozcházejí, objevují se obě varianty grafické podoby, nalezneme přejaté anglické výrazy udržující si svou původní podobu i počestřená slova přizpůsobená české slovní zásobě, přičemž druhá možnost převažuje, protože tendence ke grafické adaptaci cizích výpůjček je v češtině velmi silná a zasahuje ve velké míře i anglicismy.

Naše řeč (1993) uvádí dva způsoby grafické adaptace anglicismů: a) základ tvoří původní grafická podoba, již se přizpůsobí výslovnost, proto například slova overall, basketbal, bungalov si zachovala stejnou grafickou podobu jako v angličtině, ovšem jejich výslovnost se změnila a přizpůsobila češtině, čteme je tedy tak, jak se píše, česká výslovnost se od té anglické liší, b) základem této adaptace je výslovnost, které se přizpůsobí grafická podoba, a tak výrazy byznys, ofsajd, víkend apod. vyslovujeme stejně jako v angličtině, přičemž jejich grafická podoba se adaptovala. Druhý způsob je mnohem

obvyklejší. Ne vždy probíhá tento proces podle přesných pravidel, objevuje se mnoho nepravidelností jasně poukazujících na nejednoznačný vztah českých a anglických fonémů. Pro ilustraci uvádíme příklad, kdy jeden morfém je vzhledem k různým okolnostem přejat v různých podobách – fotbal x mečbol, kouč x gauč, gólman x džentlmen. *„Při takovém kolísání je v podstatě nemožné určit pravidla, podle kterých se anglicismy adaptují v té či oné podobě. V první fázi přejímání se při ustalování grafické podoby jistě projevila i špatná znalost anglické výslovnosti. Značnou roli sehrává snaha dosáhnout formální podobnosti se slovy domácimi, především v zakončení. To umožňuje, aby se přejaté lexikální jednotky integrovaly do morfologického systému češtiny. Snaha o začlenění do domácího tvaroslovného systému se projevuje i v tom, že původní koncovka bývá někdy nahrazena zakončením domácím.“* (Naše řeč, 76, 1993, s. 27)

Všechny nejasnosti a nepravidelnosti provázející grafickou adaptaci anglických výrazů způsobují, že se vedle sebe objevují dvojice a někdy i trojice variantních podob jednoho lexému. Obvykle se jedna z těchto variant prosadí a je používána častěji než ostatní. Je velmi těžké určit, kolik variant jednoho lexému vlastně existuje, protože slovní zásoba se mění velmi rychle a slovníky nestačí zachycovat všechny změny a tvary, které se v jazyce objevily.

V článku „K formální adaptaci anglicismů“ uvedeném v Naší řeči (1993) se dozvíme, že některá slova lze zapsat dvojím způsobem (př. leader x lídr, comics x komiks), u jiných sice existuje počestěná podoba, ale prosazuje se velmi těžce a více používána je jejich původní varianta (př. jazz x džez, game x gem), z tohoto příkladu vidíme i působení opačné tendence než pouze počest'ování, některá slova si raději ponechávají svoji původní podobu a počest'ování se brání.

Důkaz této nejednoznačnosti reprezentuje přípona –ing/-ink objevující se u přejatých slov v obou podobách, ale s odlišnou frekvencí. Počestěná varianta -ink se ustálila u velmi frekventovaných a často užívaných slov (př. trénink, pudink, dispečink). *„Obě pravopisné podoby nalezneme u slov doping/*

dopink, marketing/marketink, vedle toho v češtině funguje i řada slov neadaptovaných (windsurfing, leasing, bowling) Prosazování počestěné podoby –ink souvisí se stářím a vžitostí slova v češtině, nepochybně tu však působí i faktory jiné. Jen obtížně se však podoba –ink prosazuje i do výslovnosti v nepřímých pádech, ve většině případů převládá znělá výslovnost.“ (Naše řeč, 1993, s. 28 - 29)

Nejasnosti se neobjevují pouze u adaptace grafické, potíže způsobuje i adaptace morfologická, neboť anglicismy jsou původu germánského a většina z nich se neskloňuje, což působí v českém textu dost neobvykle. Rejzek (1993) poukazuje na ten fakt, že neskloňná zůstávají ta jména, která mají zakončení neobvyklé pro české deklinační typy (např. know-how, derby atd.).

Většina anglicismů je přiřazována ke střednímu rodu, občas se stane, že jim je přidělen rod podle domácího ekvivalentu (např. show – stř. i ž. – podívaná). Slova, jejichž zakončení neumožňuje jasné zařazení ke vzoru (např. trolej, teč atd.), kolísají při určování jejich deklinačního typu.

Podívejme se nyní na anglicismy přejímané do češtiny v původní plurálové formě. Svobodová ve svém článku uvedeném v Naší řeči (2000) vysvětluje přejímání anglických výrazů s jejich plurálovou koncovkou. „Obvykle jsou užívány jako neskloňná substantiva v množném čísle, přiřazovaná z důvodu potřeby gramatické a syntaktické shody k některému ze tří gramatických rodů na základě rodu českého ekvivalentu, nebo přirozeného rodu daného substantiva. Z nejčastěji užívaných anglicismů tohoto typu můžeme jmenovat např. *cornflakes* (kukuřičné lupínky), *oldies* (starší písně), *rowdies* (výtržníci při fotbalových zápasech), *skinheads* („holé lebky“), *options* (předkupní práva), *promotions* (propagace, reklama), *skills* (dovednosti).“ (Svobodová, 2000, s. 55)

V některých případech je k cizí plurálové koncovce připojena ještě koncovka česká a vznikají tak slova jako např. džíny, komiksy apod. Tato slova, která si ponechávají svou původní plurálovou koncovku bychom mohli považovat za nesprávně tvořené, tyto případy se ovšem objevují jen ojediněle a

většina přejatých anglických výrazů využívá v množném čísle pouze koncovky české.

V poslední době proniká do českého jazyka nadměrné množství anglických kompozit, důvodem je nesnadnost nalézt či nově vytvořit vhodný jednoslovný domácí ekvivalent. Je sice možné nahradit některá kompozita víceslovným pojmenováním, které je mnohdy pro českého čtenáře daleko více srozumitelnější než anglický ekvivalent, ale pro novodobý trend vyjadřovat se co nejúsporněji a nejrychleji je výhodnější sáhnout po anglickém kompozitu. Důležitou roli hraje i „modernost“ a „mezinárodnost“ anglického výrazu.

Svobodová (2000) rozlišuje dvě rozdělení anglických kompozit:

1. z hlediska formálního postupu:

a) složeniny bez spojovacího elementu – např. *cornflakes*

b) složeniny se spojovacím elementem – např. *handicap (hand-i-cap)*

2. ze syntakticko-sémantického hlediska

a) koordinační s komponenty sémanticky rovnocennými – např. *fifty-fifty*

b) subordinační, tvořené komponenty determinujícími a determinovanými – např. *snowboard*

Poslední hledisko, dle kterého bychom mohli anglická kompozita rozdělit, je formální přizpůsobení češtině. Toto rozdělení přináší čtyři skupiny anglických kompozit: a) složeniny původní, pravopisně neadaptované, nesklonné (např. *after-shave, on-line, pop-music, copyright*), b) složeniny morfologicky adaptované s původním pravopisem (např. *bodyguard, hitmaker, frontman, gentleman*), c) složeniny adaptované pravopisně i morfologicky (např. *byznymen, diskotéka, florbal, rokenrol*), d) hybridní složeniny (např. *faxtelefon, radiohit, motokros, fitness-klub, sitkom, gólman*).

Formální adaptace anglicismů představuje aktuální problém jazykové kultury, je považována za proces velmi složitý a k jeho dokonalému prozkoumání potřebujeme velké množství nasbíraného materiálu. Neexistuje jednotný postup, který by určil, jak mají být jednotlivá slova zařazována do

české slovní zásoby a jejich adaptace je tak velmi náročná. Velký podíl na zavádění anglicismů do češtiny nese hlavně publicistika. Otázka vhodnosti či nevhodnosti těchto výrazů je hodně diskutabilní, na prvním místě bychom měli posuzovat hlavně vhodnost a funkčnost přejatého výrazu a nepřepřítovat text přebytečnými anglickými výrazy pokud máme k dispozici rovnocenný český ekvivalent.

2. 2 Publicistický styl a anglicismy

Pokud bychom chtěli přesně určit, kde se objevuje nejvíce nových anglicismů, s největší pravděpodobností se rozhodneme pro oblast médií, která zásobuje český jazyk nepřehledným množstvím nových výrazů. Snaží se dodat svým článkům, reportážím, reklamním sloganům a upoutávkám moderní ráz a dynamičnost. Anglicismy také napomáhají ke zestručnění jednotlivých sdělení, takže články působí poutavěji. Anglické výrazy objevující se v publicistických textech pochází především z oblasti ekonomiky, sportu, výpočetní techniky, filmového průmyslu, módy, populární hudby apod. Většina z nich se více či méně pravopisně a morfologicky adaptuje, ostatní anglicismy si zachovávají původní formu a zůstávají neskloňné.

Tyto anglické výrazy ovšem mají i své negativní dopady a to především na srozumitelnost textu, neboť čtenář neznalý angličtiny jen těžko hledá pravý význam použitých anglicismů a pochopení článku se tak pro něj spíše ztěžuje, než-li usnadňuje. Svobodová (1996) uvádí, že určité potíže čtenářům způsobují především ty výrazy, jež zůstaly neskloňné, jsou v českém textu nezvyklé a tak brání dobrému porozumění textu. Velmi často není jejich překlad snadný ani pro odborníky, zejména pokud neexistuje adekvátní český ekvivalent.

„Otázkou zůstává, zda nahrazení českého slova anglicismem nebrání plnému porozumění textu a zda je tento způsob opravdu tou nejvýhodnější cestou ve snaze „oživit“ text či vyhnout se opakování některých stejných slov, případně synonym. Rozhodně bychom neměli volit anglický výraz jen proto, že je momentálně „v módě“ nebo budí dojem „světovosti“. Nejsme puristy a nezamítáme anglické slovo, protože je cizí, měli bychom však vždy brát v úvahu, zda je v příslušném textu srozumitelné a funkční.“ (Svobodová, 1996, s. 102)

Praktická část

3 Úvod k praktické části

V praktické části této diplomové práce „Anglicismy u dětí vyšších ročníků 2. stupně základních škol“ jsme se rozhodli porovnat znalost anglicismů u dětí docházejících do osmých a devátých tříd základních škol. Na konci našeho snažení vznikl přehled o schopnostech žáků správně definovat, porozumět a použít anglicismus v rámci českého jazyka.

Porovnávali jsme, zda se liší výsledky u osmých a devátých tříd, neboť jsme předpokládali, že starší děti budou schopné daleko jasněji vysvětlit dané výrazy a bude pro ně snadnější pracovat s jazykem, protože mají více zkušeností než jejich mladší spolužáci. Dále jsme se zaměřili na rozdíl mezi chlapci a děvčaty, dle našich představ závisí jejich výsledky na druhu anglicismu a jeho tématické příslušnosti. Myslíme si, že chlapcům budou daleko bližší sportovní anglicismy, na druhou stranu děvčata se nejspíše lépe vyrovnají s přejatými výrazy z oblasti hudby a společnosti.

Oblast anglicismů jsme si zvolili z toho důvodu, že je to poměrně neprozkoumaná část české slovní zásoby, které se v poslední době věnuje stále více pozornosti a také proto, že zde můžeme spojit své znalosti z obou dvou svých aprobačních předmětů, tedy jak z českého tak i z anglického jazyka. Průzkum ovlivňování českého jazyka angličtinou začal teprve v 90. letech 20. století, neboť v té době se otevřely hranice se západem a v české společnosti se objevila potřeba komunikace se zahraničními investory. Česká společnost se poměrně rychle přeorientovala z východu na západ a český jazyk zaplavila vlna výpůjček ze západních jazyků, přičemž těmito výrazy nemyslíme slova, která přišla do jazyka již dávno a plně zdomácněla. Objevovaly se a stále přicházejí nové anglicismy, některé z nich zdomácní v české slovní zásobě, ostatní jsou srozumitelná pouze malé části populace a mnoho z nich velmi rychle mizí a nepoužívá se.

Diplomová práce se zaměřuje na nejčastěji používané anglicismy, které jsou často k vidění na stránkách novin a časopisů, jsou používány v televizním vysílání a bombardují nás svou přítomností na internetu. Jelikož je jejich výskyt poměrně bohatý, chtěli jsme zjistit, zda mládež, používající média a počítače asi nejvíce z nás, rozumí těm slovům, kterým je tak často vystavována, a dokáže je správně použít a zařadit do odpovídající významové oblasti.

Na jaře roku 2008 jsme provedli v Táboře, Českém Krumlově a v Dolních Kralovicích průzkum na téma „Anglicismy u dětí vyšších ročníků 2. stupně základních škol“. Pro tento účel jsme sestavili dotazník skládající se z patnácti otázek, přičemž každá z nich měla prověřit určitou oblast znalosti anglicismů u dětí. Při jeho sestavování jsme se inspirovali dotazníkem použitým v publikaci „První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce“ (2001) a některé úkoly jsou utvořeny dle tohoto vzoru.

Dotazník měl prozkoumat spontánní představu (otázka č. 1), schopnost nahradit anglický výraz českým (otázka č. 2), použití anglicismu v kontextu (otázka č. 3), porozumění (otázka č. 4), preferování českých či anglických výrazů (otázka č. 5), zařazení anglicismu do správné významové oblasti (otázka č. 6), znalost (otázka č. 7). Otázka č. 8 měla za úkol zjistit postavení anglicismů v češtině z pohledu mládeže, v otázce č. 9 mohli žáci vyjádřit svůj subjektivní dojem o množství anglicismů přítomných v moderní češtině. Další úkol se zaměřil na to, zda se dotazovaní často setkávají s anglickými výrazy, kterým nerozumí. V 11. otázce se dozvídáme, kde se žáci nejčastěji s přejatými slovy setkávají, ve 12. úkolu nás zajímalo, zda mládež odmítá nebo naopak přijímá jazykový, kulturní a sociální vliv anglicky mluvících zemí. Otázka č. 13 zjišťuje obeznámenost žáků s anglicismy a přítomnost anglicismů ve výuce českého jazyka. V posledním bodě byli dotazovaní požádáni o přeformulování refrénu písně od skupiny Chinasky, která se zaměřuje na nadbytečné používání anglicismů v češtině a její refrén se celý skládá z anglicismů. Žáci se měli

pokusit nahradit všechny přejeté anglické výrazy českými tak, aby se v refrénu objevovala pouze česká slova.

Alternativy odpovědí byly dány pouze u některých otázek, u ostatních se spoléhalo pouze na znalost dotazovaných žáků, bylo tedy obtížnější tyto úkoly řádně zhodnotit a určit správné a špatné odpovědi. Studenti měli na vyplnění dotazníku čtyřicet pět minut, tedy jednu vyučovací hodinu, v průběhu výzkumu se ukázalo, že někteří jedinci jsou schopni vyplnit dotazník za daleko kratší dobu, většina studentů byla s dotazníkem hotova do třiceti minut.

Celkový počet respondentů byl 215, při vyhodnocování dotazníku jsme je rozdělili podle pohlaví a příslušnosti k osmé nebo deváté třídě. Na základě tohoto rozčlenění jsme získali čtyři skupiny s následujícím počtem členů: 42 dívek z 8. třídy, 63 dívek z 9. třídy, 47 chlapců z 8. třídy a 63 chlapců z 9. třídy. Dotazník byl použit ve dvou základních školách v Táboře, v základní škole v Českém Krumlově a v základní škole v Dolních Kralovicích.

Praktická část diplomové práce podrobně rozebírá jednotlivé úkoly, hodnotí je s ohledem na věk a pohlaví respondentů a popřípadě se snaží najít způsob, jak tyto anglicismy žákům více přiblížit.

4 Dotazník

4. 1 Jednotlivé lexémy

Při výběru lexému do dotazníku jsme přihlíželi k věku dotazovaných žáků. Jelikož respondenti docházejí do osmých a devátých tříd základních škol, rozhodli jsme se použít taková slova, se kterými přicházejí často do styku prostřednictvím médií, počítačů, internetu a běžné komunikace.

Anglicismy vyskytující se v dotazníku pocházejí z oblasti všedního života a mají prověřit znalost, spontánní představu, použití a porozumění žáků daným výrazům. Podle příslušnosti k slovnímu druhu patří převážná většina z nich k podstatným jménům, pouze jeden lexém je přídavným jménem. Slovesa anglického původu jsme v dotazníku nepoužili, protože nejsou do češtiny přejímána v tak hojné míře jako podstatná jména.

Lexémy použité v dotazníku byly vybírány podle frekvence jejich použití, snažili jsme se zvolit taková slova, jež by mohla být žákům základních škol blízká oblastí svého použití, ale i významem, na druhé straně jsme do dotazníku zařadili i slova obtížnější, u nichž předpokládáme, že budou činit dotazovaným určité potíže, neboť jsou to slova sice často používaná, ale spíše v odbornějších kruzích, i přesto se dnes dostávají do běžné komunikace a jak jsme zjistili, stále více se používají v médiích.

Při hodnocení jednotlivých úkolů nejdříve stručně popisujeme, co měla daná otázka zjistit a posoudit, dále přikládáme výklad jednotlivých slov ze slovníků. Při výběru slovníků jsme se rozhodli pro anglický výkladový slovník „Oxford Advanced Learners Dictionary“ (dále OALD), český „Slovník neologismů I, II“ (dále SN), „Nový akademický slovník cizích slov A – Ž“ (dále NASCS) a také pro dvojjazyčnou příručku „Anglicko-český slovník“ (dále AČS). Tyto výklady zde uvádíme z toho důvodu, abychom měli srovnání významů jednotlivých anglicismů z více zdrojů a abychom mohli určit, zda lze

při výuce anglicismů používat výkladové slovníky. V případech, kdy pod jednotlivými hesly bylo uvedeno více výkladů, použili jsme pouze ten, který byl důležitý pro dotazník.

Poté následuje grafické zhodnocení jednotlivých odpovědí a shrnutí získaných poznatků. V závěru diplomové práce jsme se pokusili navrhnout některá cvičení, která by bylo možno použít při výuce anglicismů na základních školách, při sestavování cvičení jsme použili učebnice, z nichž se učí žáci na základních školách, kde jsme prováděli výzkum.

4. 2 Dotazník – 1. otázka

V první otázce se měli žáci pokusit vysvětlit vlastními slovy významy uvedených přejatých anglických výrazů. Hlavním smyslem tohoto úkolu bylo zjistit schopnost žáků adekvátně vysvětlit cizí výraz tak, aby mu porozuměli i ti, kteří tento výraz normálně nepoužívají. První část dotazníku obsahovala čtyři anglicismy – gambler, frontman, comeback a talkshow, předpokládali jsme, že dotazovaní dokáží tyto výrazy lehce použít, neboť všechna tato slova jsou často používána v médiích i v běžné komunikaci. Vysvětlení jednotlivých slov bylo založeno na spontánní představě.

4. 2. 1 Gambler

OALD: gambler (n)

1 sb who risks money on a card game, horse race, etc.

SN: gambler [gem-, gam-] –a, m.

1 kdo se (až chorobně) oddává hraní hazardních her, zvl. na hracích, výherních automatech, patologický hráč

NASCS: gambler [gem-, gam-] –a, m.

1 hráč hazardních her, zvl. na hracích automatech (chorobně na nich závislý)

AČS: gambler

1 karbaník, hazardní hráč

Gambler je podstatné jméno z oblasti pojmů spojených se závislostmi, které negativně ovlivňují lidský život, v češtině se používá pro pojmenování hazardního hráče a to zejména hráče na hracích automatech. Z 215 dotázaných

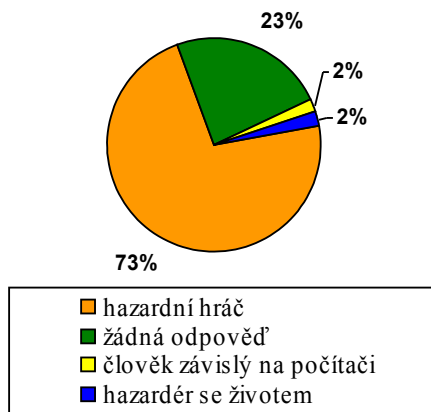
udalo správnou odpověď 137 žáků. Z pozitivních konotací, které mohly být dodatečně uznány za správné, uvádíme např. „hráč s kartami“ (3x), „závislý hráč“ (12x) atd. Dotazovaní se většinou pohybovali kolem správného významu, ale ne všichni dokázali slovo vysvětlit tak, aby opravdu dostatečně popsali, co slovo znamená. V odpovědích se objevovaly i některé kuriózní definice, pro ukázkou uvádíme alespoň některé z nich: „hazardér se životem“ (1x), „zločinec, který prodává drogy“ (1x), „člověk podílející se na nezákonné činnosti“ (2x), „pařmen“ (1x), „hajzl“ (1x), „člověk, který vydělává tím, že si ostatní sází a platí to jemu“ (1x), „zločinec“ (1x), „ten, kdo něco ničí“ (1x). 34 dotázaných nedokázalo tento výraz vysvětlit a neuvedlo žádnou odpověď.

Toto slovo je používáno ve své původní podobě a ani jeho význam se příliš neodchýlil, výslovnost také zůstala zachována.

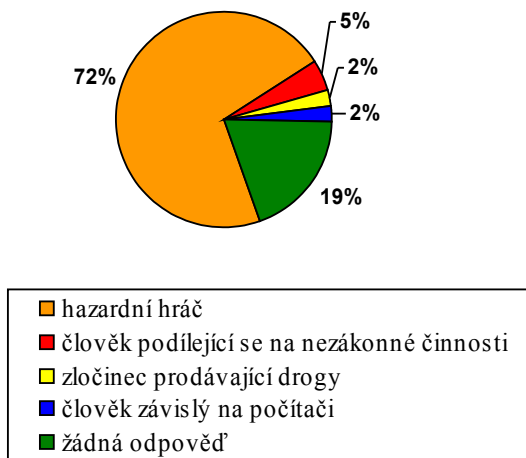
Výraz je přiřazován k mužskému rodu životnému a skloňuje se podle vzoru pán.

Vyhodnocení tohoto úkolu jsme zpracovali i graficky, ve čtyřech grafech jsou rozděleny výsledky podle pohlaví a třídy. Jednotlivé odpovědi jsme hodnotili z hlediska významu a některé z nich lišící se pouze formou, ale ne významem jsme spojili do jedné odpovědi, neuvádíme tedy všechny varianty odpovědí, ale pouze základní významové okruhy, kterých se odpovědi týkaly.

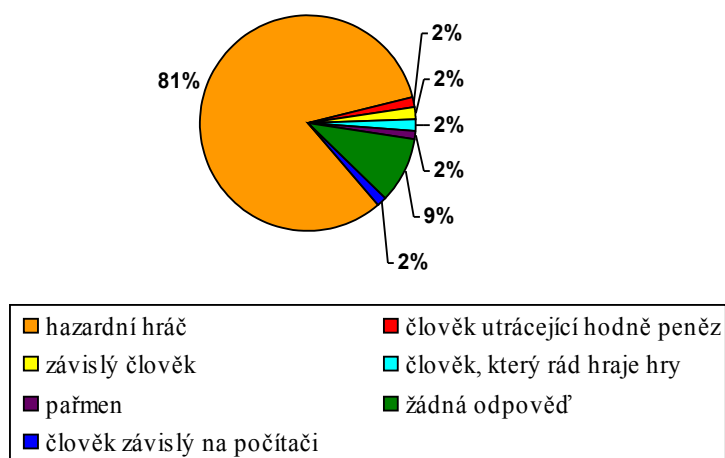
Graf 1: gambler – chlapci z 8. tříd

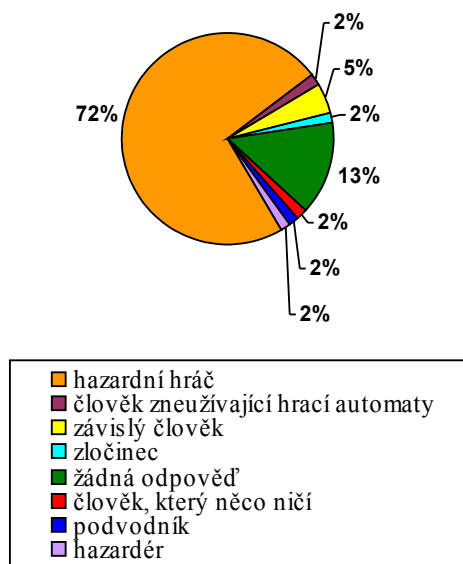
Graf 2: gambler – dívky z 8. tříd

Graf 3: gambler - chlapci z 9. tříd

Graf 4: gambler – dívky z 9. tříd

Z uvedených výsledků je patrné, že velké procento dotázaných (70% – 80%) dokázalo správně vysvětlit význam slova gambler. Myslíme si, že velký podíl na tomto úspěchu nese vliv televize, kde se výraz gambler velmi často uvádí, svoji nezanedbatelnou roli nejspíše sehrála i školní výchova, při které jsou děti velmi často upozorňovány na nebezpečí týkající se drog, alkoholu, ale také hracích automatů. Žáci základních škol by měli výraz gambler dobře znát a s ním i negativní důsledky, jež sebou gamblerství nese, aby byli schopni vyvarovat se této hrůzné závislosti.

Závěry výzkumu ukazují, že většina dotazovaných dává slovu gambler negativní konotaci spojenou buď se závislostí, nebo kriminálním činem.

4. 2. 2 Frontman

OALD: frontman (n)

1 a person who represents an organization and tries to make its activities seem acceptable to the public, although in fact they may be illegal

2 the leader of a group of musicians

3 a person who presents a television programme

SN: frontman [-men] –a, m.

1 vedoucí zpěvák (nebo hudebník) hudební skupiny

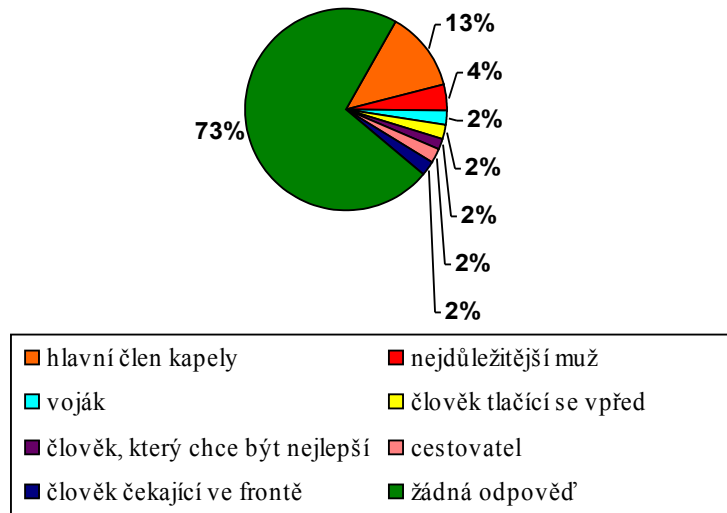
NASCS: frontman, -a, m.

1 hud. publ. vedoucí hudebník (nebo zpěvák) hudební skupiny

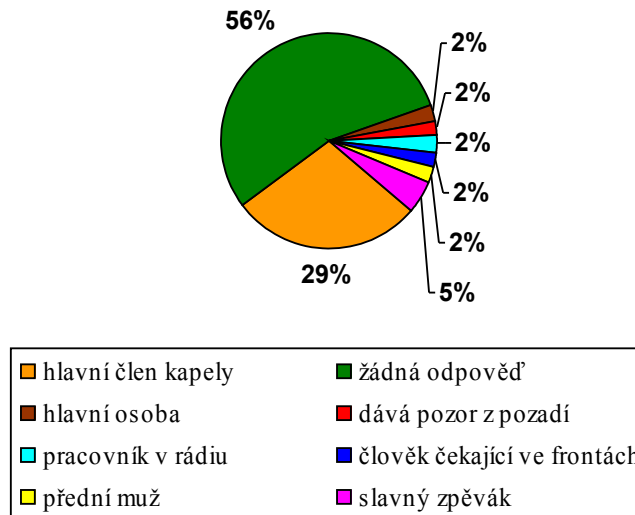
Frontman – jedná se o podstatné jméno z oblasti hudební publicistiky označující vedoucího člena hudební skupiny. Z celé skupiny dotázaných odpovědělo správně 55 respondentů, zbylé odpovědi se neshodovaly s významem slova. Ze špatných vysvětlení uvádíme např. „předák“, „přední muž“, „zastupitel“, „válečník“, „cestář“, „vedoucí“, „člověk snažící se být nejlepší“, „voják“, „čeká ve frontách“ apod.

Lexém frontman se používá v české slovní zásobě poměrně často, vyskytuje se převážně v médiích zabývajících se kulturním a společenským životem slavných lidí. Skloňuje se podle vzoru pán. Slovo si zachovalo svou původní výslovnost a význam.

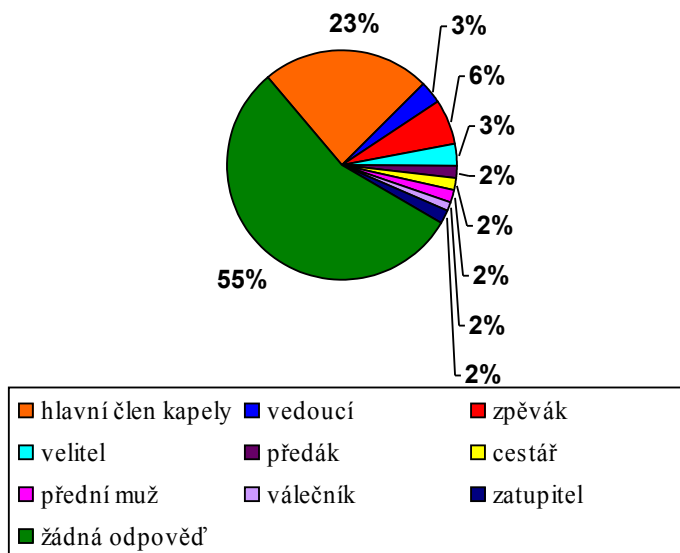
Graf 5: frontman – chlapani z 8. třídy

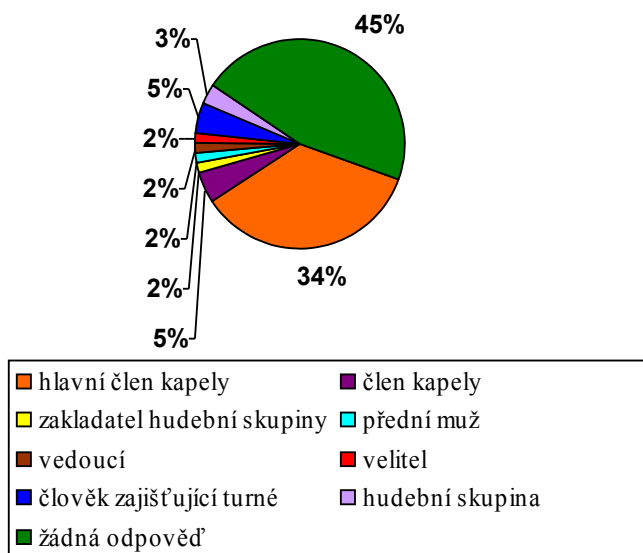
Graf 6: frontman – dívky z 8. třídy

Graf 7: frontman – chlapci z 9. tříd

Graf 8: frontman – dívky z 9. tříd

Je vidět, že s tímto výrazem měli žáci daleko větší potíže než s předešlým, neboť 121 z 215 dotázaných nedokázalo daný výraz vysvětlit. Nejhůře na tom byli chlapci z osmých tříd, neboť 73% z nich nebylo schopno nijak popsat význam slova frontman. Správně odpovědělo přibližně 20% – 30% dotazovaných z každého ročníku. Ostatní definice uvedené v dotaznících byly chybné.

Je překvapivé, že žáci nedokázali v převážné většině slovo frontman správně vysvětlit, neboť je často používané a předpokládali jsme, že se s ním setkávají hlavně mladí lidé, kteří se zajímají o moderní hudbu a rádi pročítají časopisy obsahující toto téma.

Z uvedených odpovědí je patrné, že dotazovaní si spojili slovo frontman buď s hudbou nebo s armádou, ale nebyli schopni uvést jasný význam slova, konotace vztahující se k válce byla zřejmě odvozena od slovního spojení válečná fronta a tudíž někteří z dotazovaných uvedli takový význam slova, jenž měl něco společného s bojem.

4. 2. 3 Comeback

OALD: comeback (n)

1 if a person in public life makes a comeback, they start doing sth again which they had stopped doing, or they become popular again

2 if a thing makes a comeback, it becomes popular and fashionable or successful again

SN: comeback [kambek] –u, m.

1 návrat někdejších významných slavných osobností k bývalé (úspěšné) činnosti v oblasti umělecké, sportovní, politické

2 návrat určité (dříve úspěšné) činnosti, stylu určité doby, nějakého díla

NASCS: comeback [kambek], -u, m.

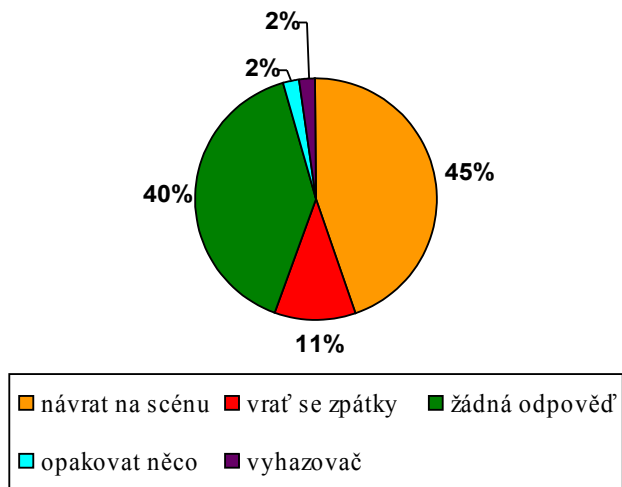
1 kniž., publ. návrat (k dřívější činnosti apod.)

Slovo comeback se hojně používá v současné slovní zásobě, najdeme ho téměř ve všech novinách, časopisech, zaslechneme ho na televizních stanicích a popřípadě ho zajisté objevíme na internetu.

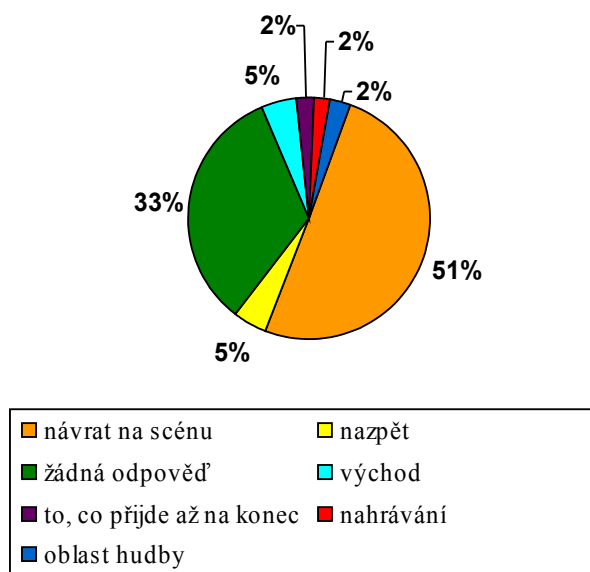
Na první pohled by se zdálo, že žáci nebudou mít s tímto výrazem žádné větší potíže a většina z nich ho dokáže bez problémů vysvětlit, ovšem po zhodnocení všech odpovědí se ukázalo, že většina respondentů sice definovala výraz comeback správně, ovšem na druhou stranu 83 žáků nevedlo žádnou odpověď.

Anglicismus comeback řadíme mezi podstatná jména neživotná a skloňuje se podle vzoru hrad. Ponechal si svůj původní význam i výslovnost, která se neshoduje s psanou podobou.

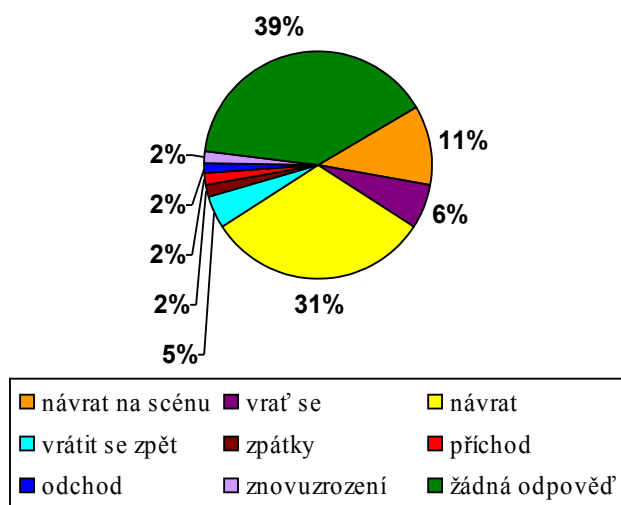
Graf 9: comeback – chlapci z 8. tříd

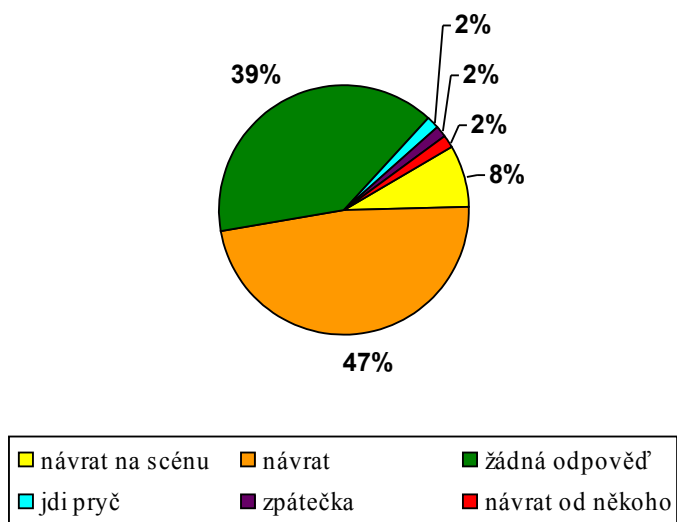
Graf 10: comeback – dívky z 8. tříd

Graf 11: comeback - chlapci z 9. tříd

Graf 12: comeback – dívky z 9. tříd

Z grafického zpracování výsledků můžeme vyčíst snahu dotázaných přiblížit se správnému významu, někteří z nich znali pravý smysl slova, ostatní se nejspíše snažili odvodit definici z překladu jednotlivých částí anglického výrazu do češtiny a tak se v dotaznících objevovala slovní spojení typu „vrať se“, „návrat zpátky“, „zpátečka“, „návrat od někoho“, „vrátit se zpět“, „příchod“ atd. Za správné jsme považovali ty odpovědi, v nichž se objevil lexém návrat v požadované konotaci, pokud tedy bylo v odpovědi uvedeno např. pouze slovo návrat, je tato odpověď správná, neboť Nový akademický slovník cizích slov uvádí u slova „comeback“ také definici „návrat“, ovšem ostatní spojení typu „vrať se“, „vrátit se“ apod. byla brána jako nevyhovující, neboť nijak nevystihovala správné použití daného anglicismu.

Nakonec bychom chtěli poukázat na fakt, že většina z dotázaných nejspíše anglicismus comeback používá, ale není schopna česky vysvětlit jeho význam, je to tedy jeden z výrazů, který žáci automaticky vkládají do svých projevů a přitom někteří z nich neznají jeho pravý význam nebo ho pouze tuší a používají ho kvůli jeho modernosti.

4. 2. 4 Talkshow

OALD: talk show (n)

1 chat show

2 a television or radio programme in which a presenter introduces a particular topic which is then discussed to give their opinions

SN: talkshow (talk show) [tókšou] neskl., ž. i s.

1 rozhlasový nebo televizní pořad, v němž za vedení moderátora besedují a odpovídají na otázky populární osobnosti

NASCS: talkshow (talk-show) [tókšou] neskl. ž.

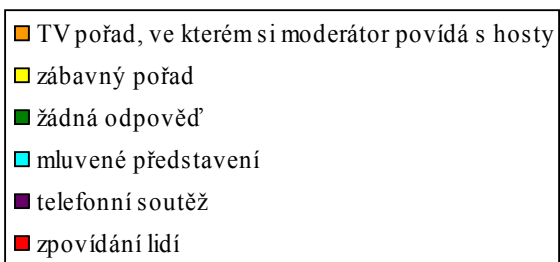
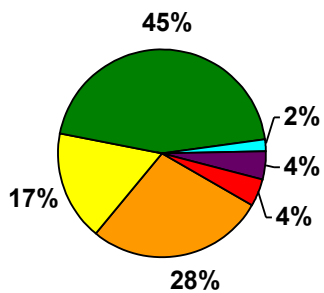
1 publ. rozhlasový n. televizní pořad, jehož součástí je rozhovor s populární osobností

Anglicismus talkshow byl do české slovní zásoby přijat teprve nedávno, označuje druh pořadu, kde moderátor beseduje s pozvanými hosty. Zhodnotit odpovědi bylo v tomto případě poměrně složité, protože dotazovaní uváděli vesměs podobné definice a většina z nich se dotýkala správného významu, snažili jsme se tedy za správné označit ty, které alespoň částečně vystihly smysl daného anglicismu.

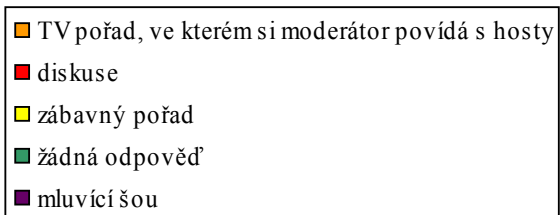
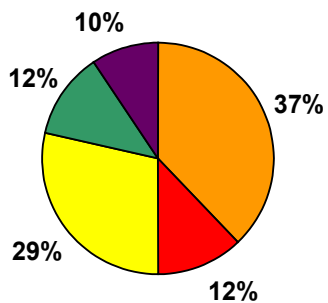
Lexém talkshow je nesklonný, ovšem jeho přiřazení ke jmennému rodu se v jednotlivých slovnících liší, zatímco Nový akademický slovník cizích slov (2005) uvádí pouze rod ženský, Slovník neologismů (1998, 2004) k němu přidává i rod střední.

V grafickém zpracování odpovědi jsme mezi správné nezařadili slovní spojení „zábavný pořad“ nebo „mluvící šou“, protože první z nich nevystihuje podstatu výrazu a druhý je pouze doslovný překlad anglického slova.

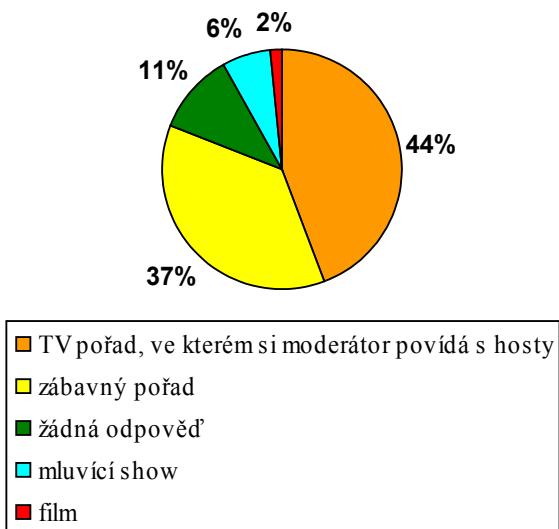
Graf 13: talkshow – chlapci z 8. tříd

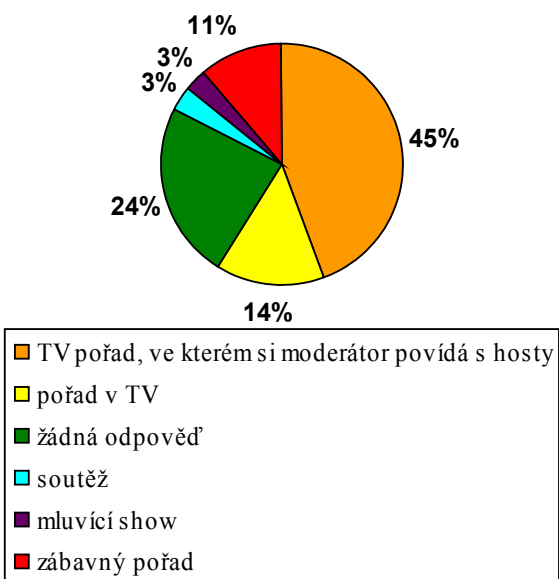
Graf 14: talkshow – dívky z 8. tříd

Graf 15: talkshow – chlapci z 9. tříd

Graf 16: talkshow – dívky z 9. tříd

Jak už jsme podotkli výše, respondenti se ve většině případů přibližovali pravému významu anglicismu a většina z nich i odhadla, co slovo skutečně znamená.

U tohoto výrazu jsme předpokládali, že dotazovaní budou daný výraz znát, protože jak je známo, televizní pořady jsou dnes poměrně populární a rozmáhá se i oblíbenost talkshow.

4. 2. 5 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví

V prvním cvičení se příliš neprojevil vliv pohlaví na správnost odpovědí. Odchytky počtu vyhovujících odpovědí činily nanejvýš 10 %.

U slova gambler byli nejuspěšnější chlapci z devátých tříd, neboť 81 % z nich udalo správnou definici, všechny zbývající skupiny byly úspěšné ze 72 %. I u špatných popřípadě žádných odpovědí byly rozdíly nepatrné.

V druhém případě se na první příčku vyšplhaly dívky, které odpovídaly úspěšněji než chlapci, jež častěji nedokázali adekvátně odpovědět.

Slovo comeback se překvapivě projevilo jako těžce definovatelné, neboť téměř 40 % dotázaných volilo odpověď „nevím“, současně asi 50 % respondentů udalo správnou odpověď. Vliv pohlaví se v této otázce příliš neprojevil, u všech skupin byly výsledky podobné.

Anglicismus talkshow překvapil velkým počtem špatných odpovědí, nejhůře dopadly dívky z osmých tříd, 51 % jejich odpovědí bylo nesprávných. Naopak chlapci z osmých tříd se odpovědi vyhýbali častěji než ostatní skupiny.

Vliv věku na správnost jednotlivých odpovědí se v tomto případě také ukázal jako nevýznamný. Co se týče věku, dalo by se říci, že nejvíce znalostí prokázala děvčata z devátých tříd, nejhůře dopadli chlapci z osmých tříd. Ovšem tento rozdíl nebyl nijak propastný.

Tabulka 1: Ukázka odpovědí v závislosti na věku a pohlaví respondentů

pohlaví + věk dotázaných	dívky 8. třída	chlapci 8. třída	dívky 9. třída	chlapci 9. třída
ano	44,05 %	32,45 %	51,19 %	46,43 %
ne	26,19 %	22,34 %	17,86 %	24,60 %
nevím	29,76 %	45,21 %	30,95 %	28,97 %

Uvedená tabulka nabízí srovnání odpovědí v závislosti na pohlaví a věku dotazovaných. Pro výpočet jsem použila odpovědi ze všech podotázek prvního cvičení.

Úspěšnost v tomto případě kolísala, někdy ve prospěch dívek, jindy chlapců. Z hlediska věku je vidět jistý posun vnímání a úspěšnosti, neboť chlapci a dívky z devátých tříd zaznamenali větší procento správně definovaných slov. V detailnějším zhodnocení se ovšem nejednalo o jednoznačnou převahu některé skupiny.

4. 3 Dotazník – 2. otázka

Druhá otázka se zaměřuje na schopnost respondentů nahradit anglicismus českým výrazem. Hlavním smyslem tohoto úkolu bylo zjistit, zda jsou dotazovaní schopni nahradit anglický výraz plnohodnotným českým slovem a to v kontextu, neboť anglicismy byly použité ve větách a význam se musel shodovat i po nahrazení podtrženého lexému. Opět byla použita slova, u kterých jsme předpokládali, že se s nimi čeští žáci často setkávají a jejich význam jim tedy nebude neznámý. Celý úkol obsahoval čtyři anglicismy – kouč, cash, hobby a lídr. Vysvětlení jednotlivých slov se zakládalo na správném nahrazení anglicismu českým synonymem.

4. 3. 1. Kouč

OALD: coach (n)

1 a person who trains a person or team in sport

2 a person who gives private lessons to sb, often to prepare them for an exam

3 a comfortable bus for carrying passengers over long distances

SN: kouč, coach, -e, m.

1 kdo je ve firmě, v organizaci pověřen koučováním

2 školitel

NASCS: kouč, -e, m. (živ.)

1 sport. – (pův. v americkém prostředí) vedoucí sportovního družstva, trenér

AČS: coach

1 osobní vůz, dálkový autobus

2 univerzitní preceptor, sport. trenér

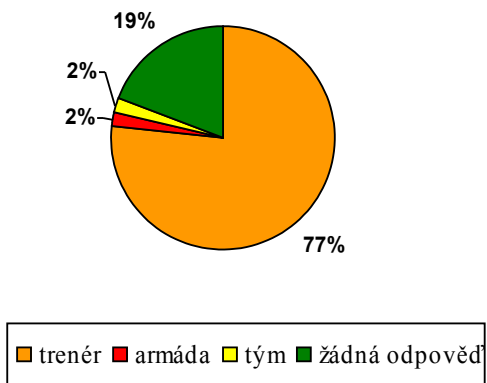
Jak je vidět, výraz kouč má několik rozdílných významů a ani české slovníky se neshodují, zatímco Slovník neologismů (1998, 2004) vůbec neuvádí význam trenér, Nový akademický slovník cizích slov (2005) definuje anglicismus kouč pouze jako synonymum pro české slovo trenér.

Anglicismus kouč je hodně rozšířený v české slovní zásobě, velmi často ho můžeme spatřit v novinách a časopisech a zaslechneme ho hlavně na sportovních kanálech a při sportovních přenosech. Kouč je zařazován k mužskému rodu životnému a skloňuje se podle vzoru muž. Přizpůsobil se pravopisně české slovní zásobě, i když je stále možné používat i psanou podobu coach. Počeštěná podoba je totožná s výslovností.

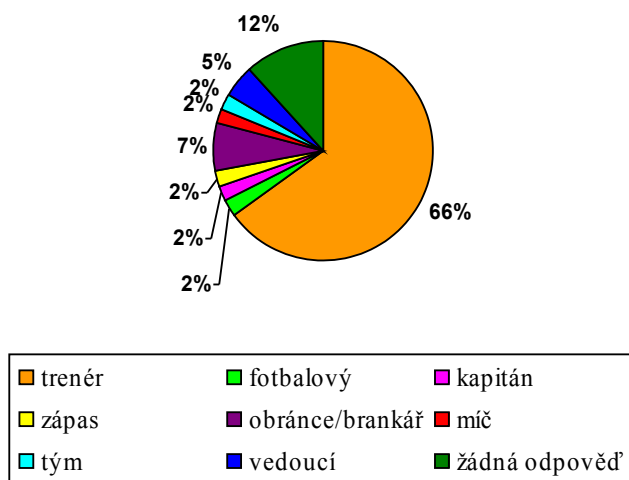
Dotazovaní měli nahradit slovo trenér ve větě: „Němci se pustili do kouče českého mužstva.“ Pokud respondenti nahradili slovo kouč českým výrazem trenér, byla tato odpověď správná, všechny ostatní varianty byly považovány za chybné.

Žáci si s tímto úkolem poměrně dobře poradili, ve většině případů správně nahradili anglicismus českým slovem trenér. Objevily se i špatné odpovědi, ale nebyly zastoupeny v hojné míře, pro ukázkou uvádím např. „zápas“, „kapitán“, „fotbalový“, „míč“, „vedoucí“, „armáda“, „tým“, „hlouček“, apod. Jak je vidět respondenti se správně pohybovali v oblasti sportu, ale nejspíše si nebyli jisti, jaký je opravdový význam slova. V tomto případě na tom byli lépe chlapci, kteří uvedli nejvíce správných odpovědí.

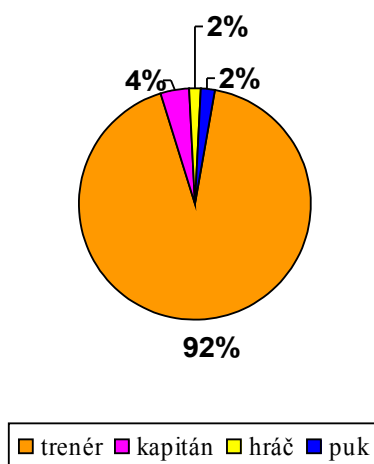
Graf 17: kouč – chlapi z 8. tříd

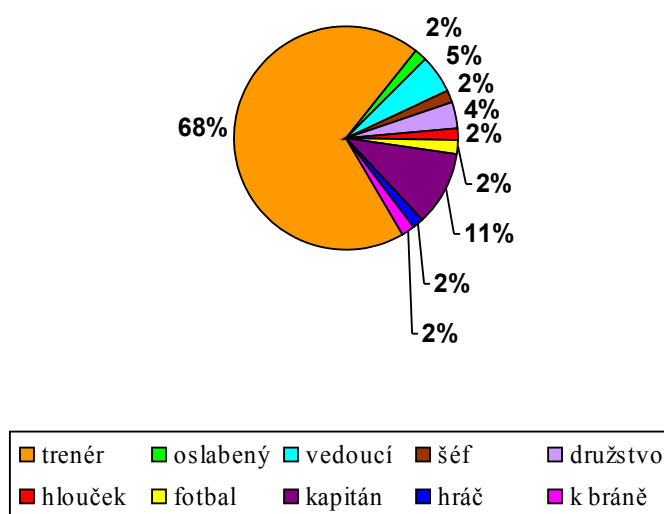
Graf 18: kouč – dívky z 8. tříd

Graf 19: kouč - chlapani z 9. tříd

Graf 20: kouč - dívky z 9. tříd

Tento úkol nečinil žákům žádné potíže, i když lépe dopadli chlapani než dívky, je z výsledků patrné, že i dívky se správně pohybovaly ve sportovní oblasti. Jak jsme správně předpokládali dotazovaní tento úkol hravě zvládli,

neboť toto slovo patří do české slovní zásoby již delší dobu a sportovní oblast je poměrně populární u dnešní mládeže.

4. 3. 2 Cash

OALD: cash (n)

1 money in the form of coins or notes/bills

2 money in any form

SN: cash [keš] neskl. ž.

1 obch. platba v hotovosti

NASCS: cash [keš] neskl. ž.

1 obch. placení v hotovosti

AČS: cash

1 (hotové) peníze

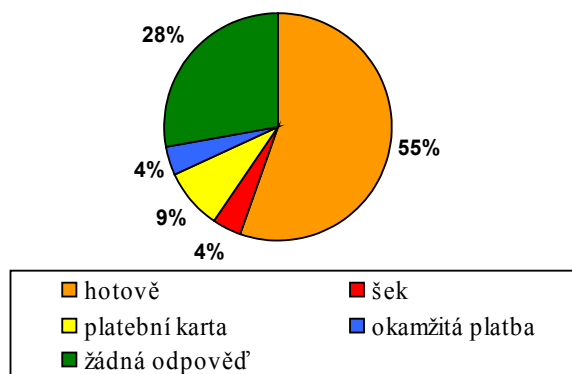
2 inkasovat, proplatit

Platba cash je výrazem, se kterým se dnes setkáváme téměř denně ve všech obchodních domech. Tento výraz k nám přešel z angličtiny teprve nedávno, ale jeho používání je stále častější a oblíbenější.

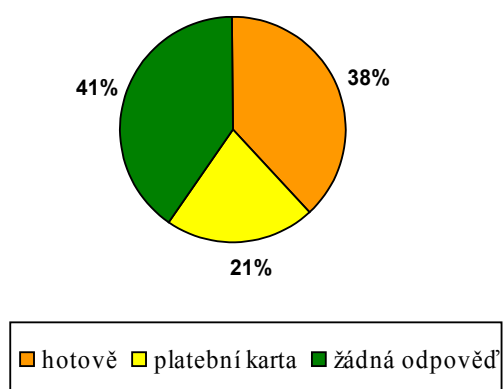
Výraz cash si zachoval svou původní psanou podobu, výslovnost se od pravopisu liší. Slovo je zařazováno k ženskému rodu a neskloňuje se.

Dotazovaným nečinila tato otázka příliš velké obtíže, většina správně nahradila slovo cash platbou v hotovosti, často se objevovaly i tyto odpovědi: „platba šekem“, „platba platební kartou“, „placení“, volba některých dotazovaných padla i na tato slova „alimenty“, „prachy“, i když tyto varianty byly spíše kuriózní. Mezi všemi respondenty se našli i tací, kteří nedokázali toto slovo nahradit žádným synonymem a nevedli žádnou odpověď.

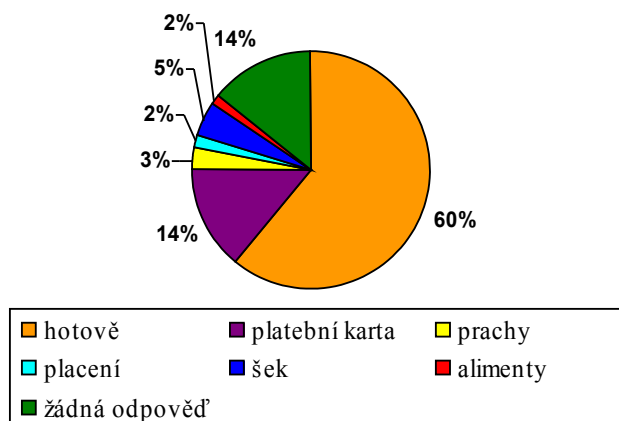
Graf 21: cash – chlapci z 8. tříd

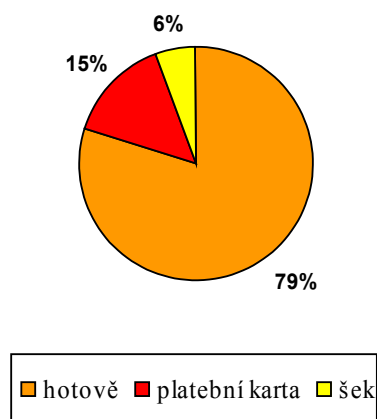
Graf 22: cash – dívky z 8. tříd

Graf 23: cash – chlapci z 9. tříd

Graf 24: cash – dívky z 9. tříd

Grafy jasně uvádí, že čeští žáci jsou obeznámeni s tímto výrazem a dokáží ho nahradit plnohodnotným českým ekvivalentem. Překvapivé bylo, že dívky z osmých tříd téměř v 50 % případů nevedly žádnou odpověď, oproti tomu dívky z deváté třídy, již všechny nahradily anglicismus nějakým

ekvivalentem, vyskytovaly se u nich pouze tři druhy odpovědí, které se všechny týkaly peněz, z toho je patrné, že dívky nejspíše věděly, čeho se daný výraz týká, ale nebyly si jisté jak platba probíhá.

4. 3. 3 Hobby

OALD: hobby (n)

1 an activity that you do for pleasure when you are not working

SN: hobby

1 zájem, koníček

NASCS: hobby, neskl. s.

1 oblíbený druh zájmové činnosti, záliba, koníček

AČS: hobby

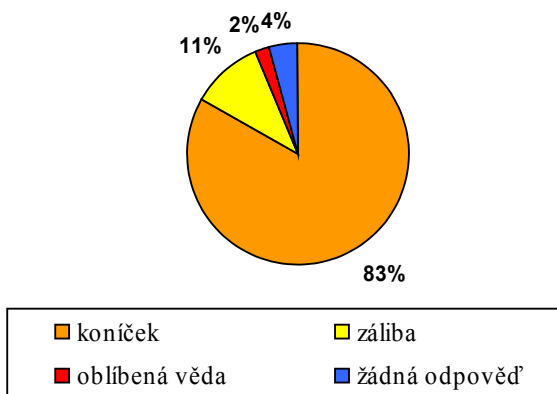
1 koníček, záliba, libůstka

Anglicismus hobby jsme do dotazníku zařadili záměrně, neboť je velmi rozšířený v české slovní zásobě a zná ho snad téměř každý. Předpokládali jsme, že úspěšnost bude v tomto případě téměř stoprocentní.

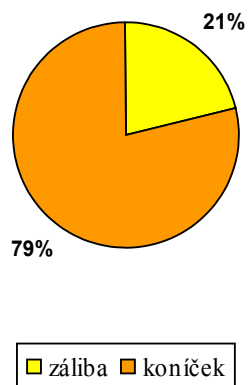
Lexém hobby patří k rodu střednímu a je nesklonný. Zachoval si původní psanou podobu, vyslovuje se tak, jak se píše.

V grafickém zpracování výsledků jsme rozlišili možnosti koníček a záliba, obě jsou považovány za správné. Tyto dvě varianty jsou uvedené samostatně, abychom mohli porovnat, kolik respondentů použilo při nahrazování anglicismu „hobby“ výraz koníček a kolik použilo lexém „záliba“.

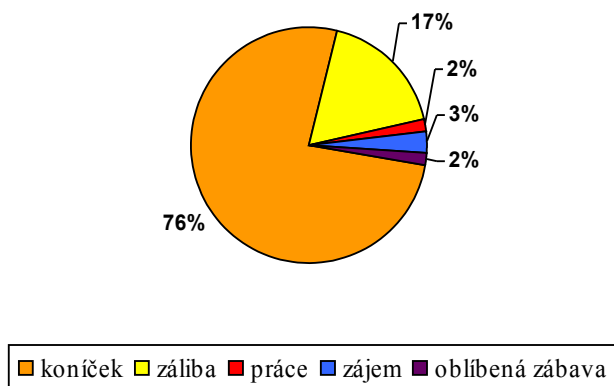
Graf 25: hobby – chlapci z 8. tříd

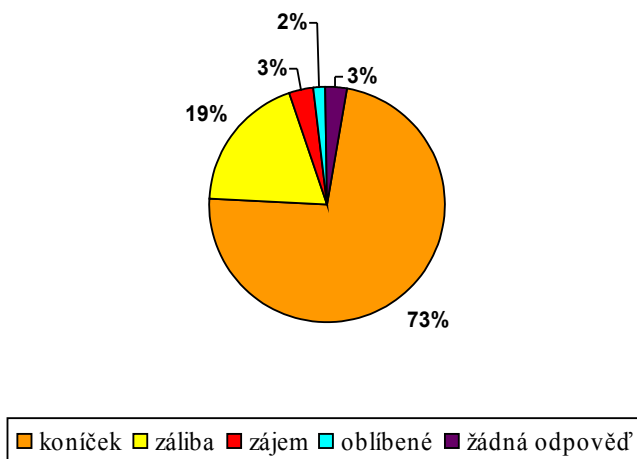
Graf 26: hobby – dívky z 8. tříd

Graf 27: hobby – chlapci z 9. tříd

Graf 28: hobby – dívky z 9. tříd

V tomto případě se naše předpoklady potvrdily, protože téměř 100 % dotazovaných nahradilo anglicismus správným českým synonymem. V grafech vidíme, že všechny odpovědi se opět týkají stejného významového okruhu, neboť lexémy koníček, zájem a záliba jsou synonyma. Podíl špatných nebo žádných odpovědí je v tomto případě mizivý.

4. 3. 4 Lídr

OALD: leader (n)

1 a person who leads a group of people, especially the head of a country, an organization, etc.

2 a person or thing that is the best, or in first place in a race, business, etc.

SN: leader [lídr], lídr, –dra, m.

1 vůdčí osobnost, představitel politické strany, sportovního klubu apod.

NASCS: leader [lídr] lídr, -a, m.

1 vůdce něj. společenství (zájmového, pracovního, politického), předák, mluvčí vlády n. opozice v britském parlamentě

2 publ. vynikající sportovec nebo mužstvo

3 hud. vedoucí hlas džezové nástrojové skupiny

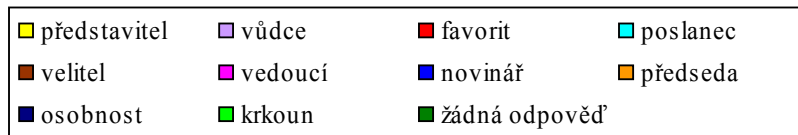
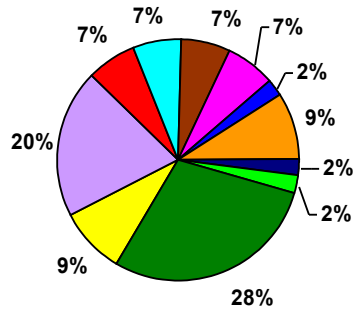
AČS: leader

1 vůdce

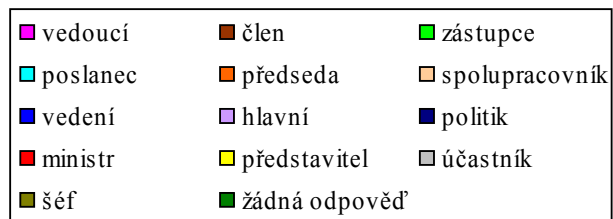
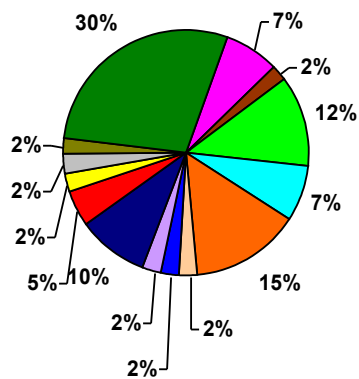
Anglicismus lídr je součástí české slovní zásoby poměrně krátkou dobu, jeho význam se liší podle kontextu, ve kterém se slovo vyskytuje.

V našem dotazníku měli dotazovaní nahradit tento lexém českým ekvivalentem ve větě: „Lídři politických stran se připravovali na nadcházející volby.“ Správná odpověď měla v tomto případě znít předseda, vůdce, vedoucí apod. V tomto případě jsme do grafů uvedli všechny odpovědi, abychom získali přehled o tom, jak dnešní žáci chápou tento lexém a s jakými konotacemi si ho spojují.

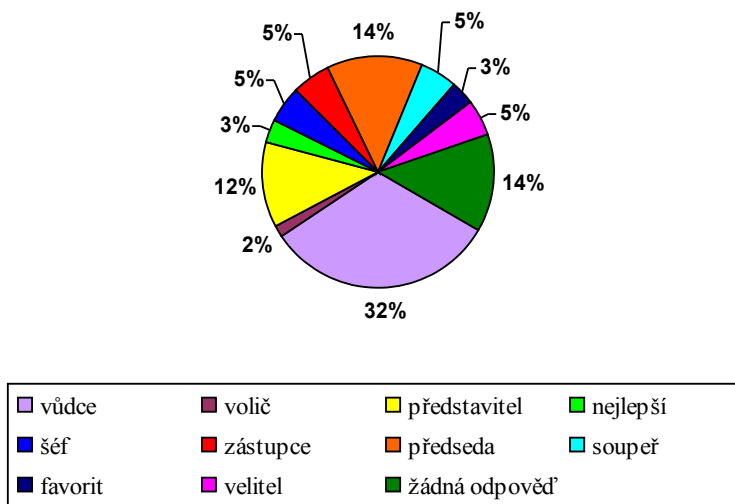
Graf 29: lídr – chlapci z 8. tříd

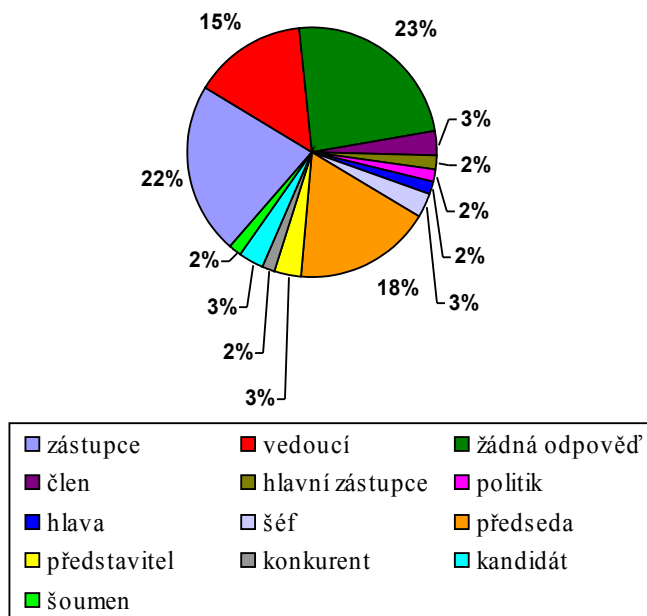
Graf 30: lídr – dívky z 8. tříd

Graf 31: lídr – chlapci z 9. tříd

Graf 32: lídr – dívky z 9. tříd

Výraz lídr není dnešní mládeži tolik známý jako předchozí slova. Dotazovaní si správně spojili lexém lídr s politikou a jejími představiteli. Ale možnosti, které zvolili, byly spíše výsledkem tipování, než nějaké jasné představy o správném významu slova. Žáci nejspíše tento výraz často slyší v médiích, ale nikdy se nijak blíže nezajímali o jeho význam. Je to dáno tím, že dnešní mládež se více zajímá o sport, hudbu a další oblasti jim blízké, přičemž politika pro ně nepředstavuje střed jejich zájmu a nevěnují jí tolik pozornosti.

4. 3. 5 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví

Ve druhém úkolu jsme již mohli pozorovat vliv pohlaví a věku na odpovědi respondentů, některé anglicismy zvládli lépe nahradit českým ekvivalentem chlapci, jiné byly bližší děvčatům.

U slova kouč byli úspěšnější chlapci, nejlépe dopadli hoši z devátých tříd, 92 % z nich uvedlo správnou odpověď a nahradilo anglický výraz lexémem trenér, chlapci z osmých tříd uspěli ze 77 %. Děvčata dosáhla o trochu horšího výsledku, žákyně osmých tříd měly pravdu v 66 % odpovědí, děvčata z vyššího ročníku byly úspěšné v 68 % případů. Důležité je uvést, že dotazovaní z devátých tříd vždy uvedli nějakou odpověď, ale jejich mladší kolegové častěji volili variantu „nevím“ a daný výraz nedokázali nahradit.

Výraz cash přinesl překvapivé výsledky, ve kterých se projevil věk respondentů. Úspěšnější byli studenti z devátých tříd, jež mají nejspíše více zkušeností než jejich mladší kolegové. Je vidět posun vnímání žáků, zatímco děti docházející do osmých tříd shledali anglicismus cash jako těžký a nedokázali ho adekvátně vysvětlit, jejich starší spolužáci se již s tímto výrazem dokázali vypořádat daleko lépe. V osmých třídách odpověděli chlapci správně z 55 % a děvčata z 38 %. O rok výše již byly výsledky jiné, hoši nahradili výraz správným ekvivalentem v 60 % a děvčata v 79 %.

Hobby představuje anglicismus hojně používaný v českém jazyce, jeho význam zná téměř každý, předpokládali jsme tedy, že respondenti odpoví správně ve většině případů. A opravdu, úspěšnost byla téměř stoprocentní. Nejlépe dopadla děvčata z osmých tříd, neboť všechna nahradila anglicismus hobby správným českým ekvivalentem.

Ve čtvrtém případě již byla situace o něco složitější, respondenti uváděli mnoho variant odpovědí a jen těžko se odhadovalo, které uznat jako správné a co zařadit mezi ty špatné. Nakonec jsme dospěli k závěru, že výsledky studentů se opět lišily dle pohlaví a věku. V osmých třídách byli

úspěšnější chlapci (45 % správných odpovědí), zatímco dívky uvedly adekvátní variantu pouze v 26 % případů. Studenti devátých tříd dosáhli o něco lepších výsledků než jejich mladší spolužáci, chlapci měli pravdu v 62 % případů, děvčata pouze ve 42 %.

Tabulka 2: Ukázka odpovědí v závislosti na věku a pohlaví respondentů

pohlaví + věk dotázaných	dívky 8. třída	chlapci 8. třída	dívky 9. třída	chlapci 9. třída
ano	57,74 %	68,09 %	65,48 %	75,00 %
ne	22,02 %	12,23 %	19,84 %	14,28 %
nevím	20,24 %	19,68 %	14,68 %	10,72 %

Přehled v tabulce ukazuje, že nejlepších výsledků dosáhla děvčata z devátých tříd, která uvedla správnou odpověď v 75 % případů. Nejčastěji volila odpověď nevím děvčata z osmých tříd.

Úspěšnost odpovědí v rámci kritéria pohlaví a věku kolísala. Někdy mírně ve prospěch chlapců, jindy děvčat. Nejednalo se však o jednoznačnou převahu jedné ze skupin.

4. 4 Dotazník – 3. otázka

Třetí otázka se zaměřuje na schopnost dotazovaných použít daný anglicismus v kontextu. Žáci měli zadaný výraz a vymýšleli větu, ve které by se toto slovo objevilo a vše dávalo smysl. Byla použita slova: byznys, handicap, mítink, dabing. Problémem se stala slovní zásoba žáků obecně, mnoho z nich použilo anglicismy ve větě, jež sice byla smysluplná, ale také velmi strohá a obyčejná. Tyto příklady jsme sice brali za správné, ale pouze z toho důvodu, že tak byla napsána většina vět. Mohli bychom tedy říci, že respondenti vytvořili dostačující odpovědi, ale ne ve všech případech byly jejich odpovědi pokládány za vynikající.

4. 4. 1 Byznys

OALD: business (n)

1 the activity of making, buying, selling or supplying goods or services for money

2 work that is part of your job

3 the amount of work done by a company etc.

4 a commercial organization such as a company, shop/store or factory

NASCS: byznys, -u, m.

1 obch. obchodní činnost

2 úspěšné obchodní podnikání, výdělek, zisk z této činnosti

AČS: business [biznis]

1 obchod

2 povinnost, úkol

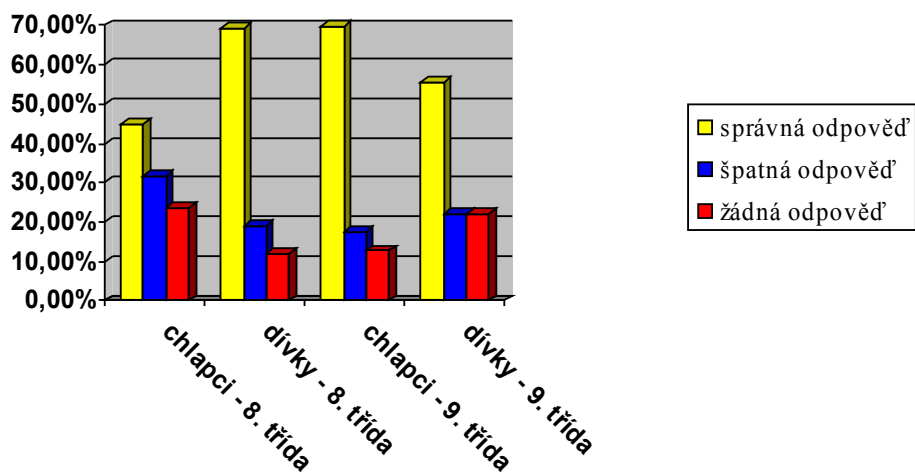
Výraz byznys není nový v české slovní zásobě, používá se již delší dobu a většina lidí ví, co znamená. Patří do oblasti obchodu a podnikání a v angličtině má daleko více významů než v češtině. V naší řeči se používá ve významu obchodní činnost, úspěšné podnikání či zisk.

Dotazovaní správně pochopili význam, bohužel své věty příliš nerozvinuli, nejčastěji se tak objevovaly odpovědi: „Byznys je byznys.“, „Byl to dobrý byznys.“ Takovéto varianty byly považovány za správné.

Slovo byznys se řadí k rodu mužskému neživotnému a skloňuje se podle vzoru hrad. Původní psaná forma se nezachovala a přizpůsobila se českému pravopisu. Výslovnost je stejná v angličtině i v češtině.

Odpovědi všech dotazovaných byly znázorněny graficky.

Graf 33: byznys

Nejvíce adekvátních vět vytvořili chlapci z devátých a dívky z osmých tříd. Nejhůře dopadli chlapci z osmé třídy, kteří odpověděli správně v téměř 50 %, ale zároveň vytvořili 30 % špatných vět, zatímco ostatní skupiny zvolili špatnou variantu ve 20 % případů.

Někteří z dotazovaných nevedli žádnou odpověď, rady si nevěděli hlavně mladší chlapi a starší dívky.

4. 4. 2 Handicap

OALD: handicap [hændikæp] (n)

1 a permanent physical or mental condition that makes it difficult or impossible to use a particular part of your body or mind

2 something that makes it difficult for sb to do sth

3 a race or competition in which the most skilful must run further, carry extra weight, etc. in order to give all those taking part an equal chance of winning, the disadvantage that is given to sb you are competing against in such a race or competition

NASCS: handicap [handykep], hendikep, -u, m.

1 nevýhoda, znevýhodnění, nerovnost podmínek při sport. utkáních

2 psych. subjektivní pocit oslabení pozice jedince vůči sociálnímu okolí způsobený objektivními příčinami (např. u tělesně postižených lidí)

AČS: handicap[hændikæp] (n)

1 sport. handicap, dostihy s výhodou

2 překážka

Slovo handicap je známé, většinou se dává do souvislosti s postiženými lidmi, kteří jsou nějakým způsobem znevýhodnění oproti ostatním. Málokdo ví, že se toto slovo používá také ve sportovní oblasti, v níž znamená nerovnost podmínek při sportovním utkání či nějakou nevýhodu. V angličtině je tento sportovní význam pojímán jako zajištění stejných podmínek pro všechny

sportovce, laicky řečeno, nejvýkonnější účastník soutěže má ztížené podmínky, aby byl závod spravedlivý.

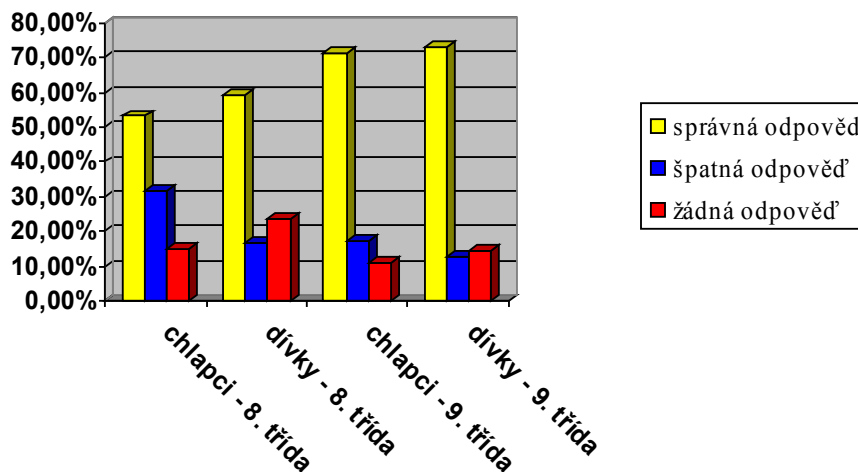
Předpokládali jsme, že respondenti si ho spojí hlavně s nějakou nevýhodou či postižením a to se potvrdilo.

Zde již respondenti umístili výraz do lepšího kontextu než v předchozím případě. Nejčastěji se objevovaly věty tohoto typu: „Postižení lidé mají handicap.“

Anglicismus handicap je v češtině zařazován k mužskému rodu neživotnému a skloňuje se podle vzoru hrad. Stále je ještě zachována původní psaná i mluvená podoba, i když již do naší slovní zásoby pomalu proniká i pravopis řídicí se výslovností.

Slovník neologismů (1998,2004) heslo handicap vůbec neuvádí, předpokládáme tedy, že je součástí naší mluvy již delší dobu a nepatří mezi neologismy.

Graf 34: handicap

Zde se projevil věkový rozdíl mezi dotazovanými, protože více správně vytvořených vět se objevovalo u chlapců a dívek z devátých tříd, zatímco jejich

mladší kolegové byli sice také úspěšní, ale přeci jen zaostávali za svými staršími spolužáky a častěji také vůbec neodpověděli. Chybné užití se objevovalo hlavně u mladších hochů.

4. 4. 3 Mítink

OALD: meeting [mi:tiŋ] (n)

- 1 an occasion when people come together to discuss or decide sth
- 2 the people at a meeting
- 3 a situation in which two or more people meet together, because they have arranged it or by chance
- 4 a sports event or set of races, especially for horses

NASCS: mítink [-ty-], -u, m.

- 1 veřejné shromáždění k určité příležitosti
- 2 sport. závody

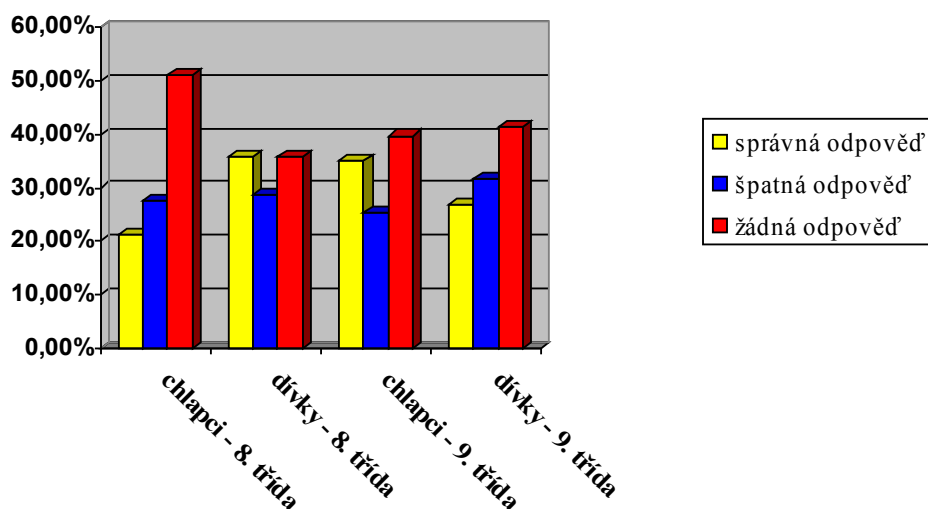
AČS: meeting [mi:tiŋ] (n)

- 1 setkání
- 2 schůze, shromáždění

Zde jsme narazili na problém, který se týkal správného významu a použití výrazu, zatímco v angličtině se toto slovo vyskytuje i ve významu soukromá schůzka dvou lidí, NASCS (2005) uvádí pouze dva významy, lexém mítink by tedy měl být v českém kontextu používán pouze v těch případech, jež uvádí náš slovník, tedy jako označení veřejného shromáždění k určité příležitosti nebo pro závody.

Na základě těchto informací jsme se rozhodli považovat všechny věty, kde se anglicismus meeting vyskytoval v konotaci se soukromou schůzkou za chybné.

Graf 35: mítink

Anglicismus mítink se ukázal být nejtěžší, u všech skupin převažovala odpověď „nevím“, nejhůře opět dopadli chlapci z osmých tříd, jejichž správná odpověď se pohybovala kolem 20 %, hned za nimi skončily dívky z devátých tříd, které byly úspěšné z 25 %, zbývající dvě skupiny zvolily adekvátní kontext v téměř 35 % případů.

Domníváme se, že žáci byli ovlivněni jejich znalostí anglického jazyka a slovo si přeložili do češtiny. Neznámější význam lexému mítink v angličtině je právě soukromá schůzka dvou lidí, ovšem v našem jazyce tento význam neplatí.

Někteří dotazovaní překvapivě znali i význam „závod“, o kterém jsme si mysleli, že ho nikdo neuvěde. Objevovaly se věty: „Každý rok se koná mítink koní.“, „Mítink politických stran proběhl v klidu.“, „Včerejší mítink trval déle než bylo naplánováno.“, „Naši čeští atleti odjeli na mítink do Španělska.“, „Dnes se koná mítink Zlatá Tretra.“, „Dne 30. 6. bude v Paříži

atletický mítink.“ apod. Správné odpovědi bohužel nepřesáhly počet variant, kdy si žáci nevěděli s tímto výrazem rady.

4. 4. 4 Dabing

OALD: dub [dab] (n)

1 to replace the original speech in a film/movie or television programme with words in another language

NASCS: dabing, dabink, -u, m.

1 dabování (nahrazení pův. mluveného textu filmu zvukovým záznamem v jiné řeči)

2 oddělení, studio, kde se provádí dabování

AČS: dub [dab] (n)

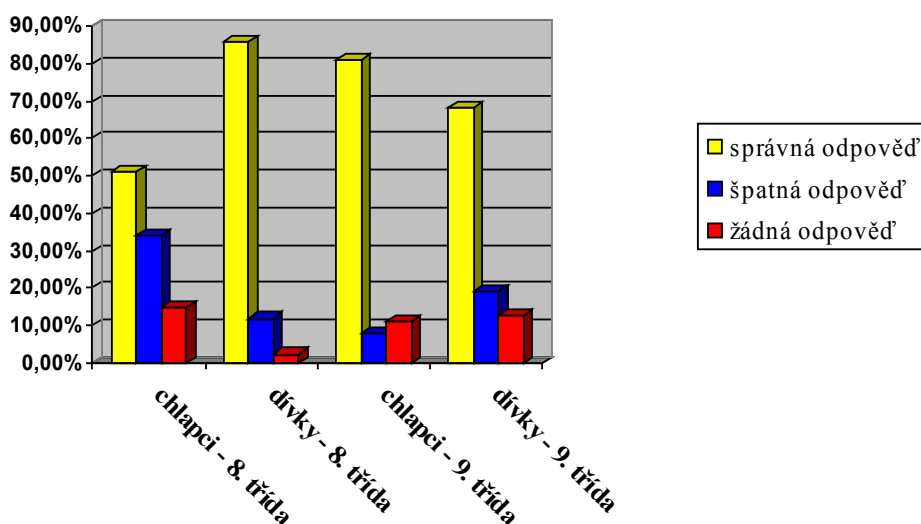
1 dabovat film

Lexém dabing přešel do české slovní zásoby v době rozvoje filmu, samotné slovo dabing jako podstatné jméno v angličtině nenajdeme. Předpokládáme, že počeštěná podoba s koncovkou –ing/-ink je převzata z anglického příčestí přítomného „dubbing“.

Dotazování výraz znali a nečinilo jim potíže použít ho ve větě. Jejich obeznámenost s tímto výrazem je daná velkou popularitou médií a sdělovacích prostředků. Filmový průmysl se rozrůstá, v televizi se objevuje velké množství zahraničních filmů, oceňují se nejlepší dabující herci a žáci základních škol samozřejmě tento svět znají a živě se o něj zajímají, je jim daleko bližší než svět obchodu či politiky.

Dabing zařazujeme k rodu mužskému životnému a přebírá skloňovací paradigma vzoru hrad. Psaná podoba se počestila, přizpůsobila se anglické výslovnosti, zmizelo i zdvojení souhlásky „b“.

Graf 36: dabing

Z grafického znázornění je patrné, že správné odpovědi převažovaly, chlapci z osmých tříd zvolili adekvátní odpověď v 50 % případů a chybnou v téměř 35 %. Oproti tomu dívky z téhož ročníku dosáhly minimálního počtu odpovědi „nevím“, pouze 2 %. Nejmenší počet chybných odpovědí se vyskytoval u starších chlapců, přičemž za špatné jsme považovali ty varianty, u nichž se vyskytoval nesprávný tvar slova (př. nadabingovaný apod.).

Z uvedených vět uvádíme např.: „V americkém filmu byl český dabing.“, „Český dabing je na dobré úrovni.“, „Dabing provádějí lidé s dobrým hlasem.“, „K filmu byl namluven český dabing.“ apod.

Ze všech čtyř slov použitých v tomto úkolu, se lexém dabing vyhoupl na první příčku, žáci osmých tříd se s tímto výrazem patrně setkávají častěji než s ostatními.

4. 4. 5 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví

Po zhodnocení všech výsledků jsme došli k závěru, že z hlediska pohlaví se výsledky příliš nelišily, v některých odpovědích byly úspěšnější dívky, jinde zazářili spíše chlapci.

Co se týče věku, lépe dopadli starší žáci. Chlapci z osmých tříd nedosahovali ovšem tak dobrých výsledků jako jejich stejně staré spolužačky, které často byly na stejné úrovni jako respondenti z devátých tříd. V tomto případě si troufáme tvrdit, že výsledky výrazně ovlivnil věk, zkušenost žáků devátých tříd přesáhla úroveň znalostí mladších dětí, hlavně chlapců. Domníváme se, že tento rozdíl byl způsoben rozdílným vývojem obou pohlaví, rozdílnými zájmy a zkušenostmi.

Tabulka 3: Ukázka odpovědí v závislosti na věku a pohlaví respondentů

pohlaví + věk	dívky	chlapci	dívky	chlapci
dotázaných	8. třída	8. třída	9. třída	9. třída
ano	62,5 %	42,56 %	55,95 %	64,29 %
ne	19,05 %	31,38 %	21,43 %	17,06 %
nevím	18,45 %	26,06 %	22,62 %	18,65 %

Uvedená tabulka nabízí srovnání získaných odpovědí v závislosti na věku a pohlaví. Použili jsme souhrn všech výsledků ze třetího cvičení. Odpovědi jednotlivých skupin ukazují, že faktor pohlaví lze považovat za irelevantní, významnější je faktor věku, neboť s věkem se zlepšovaly výsledky chlapců, oproti tomu výsledky děvčat kolísaly.

4. 5 Dotazník – 4. otázka

V této otázce jsme se zaměřili na schopnost žáků správně spojit jednotlivé anglicismy s jejich českým významem. Respondenti dostali sedm anglických výrazů a sedm českých, správné spojení lexémů ukazovalo stupeň porozumění.

Byla použita slova známá často se vyskytující v mluvené řeči, médiích a sdělovacích prostředcích.

4. 5. 1 Bowling

OALD: bowling [bəʊlɪŋ] (n)

1 a game in which players roll heavy balls along a special track towards a group of pins and try to knock over as many of them as possible

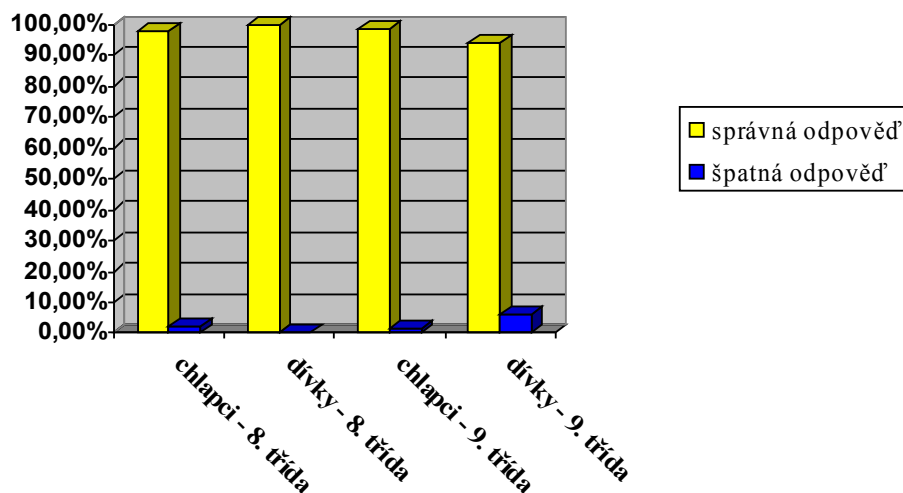
NASCS: bowling [bou-], -u, m.

1 sport. Hra s kuželkami a těžkou koulí na parketové dráze, pův. z USA

Bowling představuje výraz velmi často užívaný, označuje oblíbenou hru, česky nazvanou kuželky, jeho popularita vzrůstá, proto jsme se domnívali, že zvládnutí tohoto úkolu bude téměř stoprocentně úspěšné.

Bowling se v naší slovní zásobě přiřazuje ke skloňovacímu vzoru rodu mužského neživotného hrad, výslovnost i pravopis zůstaly zatím zachovány.

Graf 37: bowling

Získané výsledky potvrzují, že dotazovaní tento výraz velmi dobře znají a vědí, co znamená. Úspěšnost se pohybuje u všech skupin kolem 100 %.

4. 5. 2 Casting

OALD: casting [ka:stɪŋ] (n)

1 the process of choosing actors for a play or film/movie

2 an object made by pouring hot liquid metal, etc. into a mould

SN: casting [kásty-], -u, m.

1 výběrové řízení, konkurz modelek pro módní přehlídky a kosmetické firmy, účinkujících pro různá vystoupení

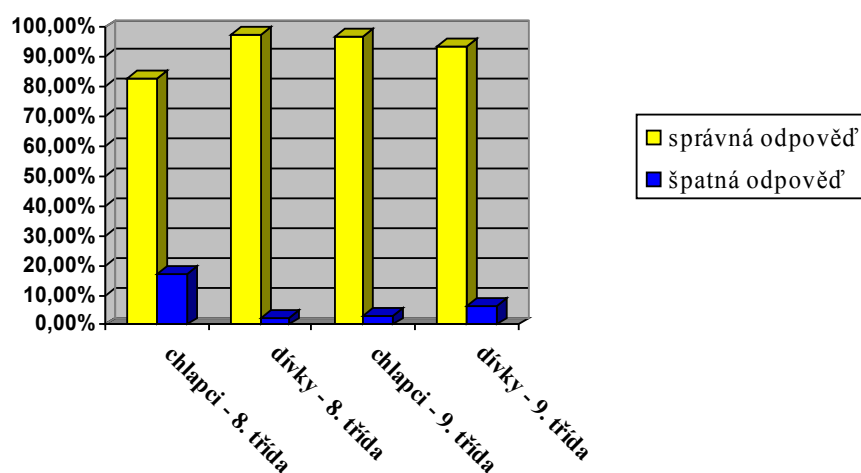
NASCS: casting [kásty-], -u, m.

1 výběr účinkujících pro obsazení rolí ve filmu, modelek pro předvádění modelů

Lexém casting jsme do dotazníku zařadili, protože si myslíme, že patří k mladým anglicismům, přesto se stále více používá. Probíhají různá výběrová řízení, ovšem ve světě módy, filmu a showbyznysu jsou stále častěji nazývána castingy.

Anglicismus casting je přiřazován k rodu mužskému neživotnému, skloňuje se podle vzoru hrad, ponechává si původní psanou i mluvenou podobu.

Graf 38: casting

Respondenti dokázali lexém správně přiřadit k jeho významu, výraz jim byl srozumitelný a známý.

4. 5. 3 Hattrick

OALD: hattrick (n)

1 three points, goals, etc. scored by the same player in a particular match or game, three successes achieved by one person

SN: hattrick [hetrik], -u, m.

1 sport. dosažení tří vítězství za sebou v jedné soutěži

2 dosažení funkce apod. potřetí za sebou

NASCS: hattrick [hetrik], -u, m.

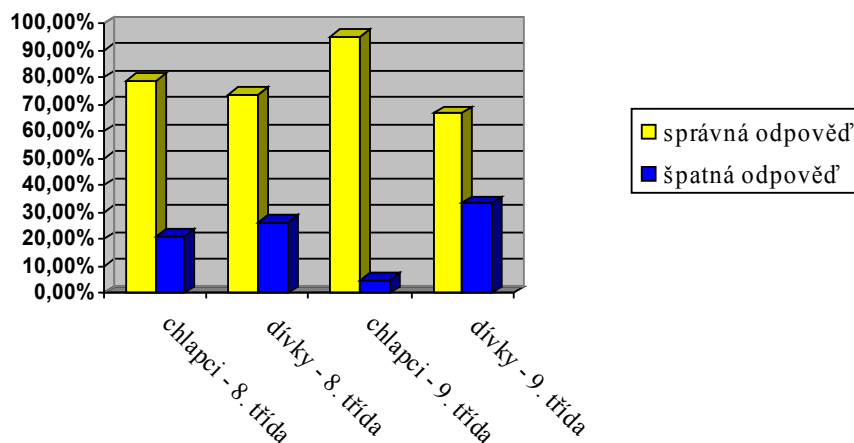
1 vstřelení tří gólů týměž hráčem v jednom zápase

2 dosažení tří vítězství za sebou

Anglicismus hattrick je znám především sportovním fanouškům. Ne všichni lidé vnímají časté používání tohoto slova, jelikož se vyskytuje pouze ve speciální oblasti naší mluvy. Domnívali jsme se, že chlapeč rozpoznají správný význam, zatímco dívky si nebudou příliš jisté, co lexém znamená.

Skloňování se řídí vzorem hrad rodu mužského neživotného. Anglicismus si zachoval původní pravopis i výslovnost, do české slovní zásoby se ještě příliš neadaptoval.

Graf 39: hattrick

Ukázalo se, že chlapci byli opravdu lepší než dívky, správně určili význam slova, hoši z devátých tříd dokonce zvolili správnou variantu v 95 % případů. Rozdíl ve výsledcích je dán odlišnými zájmy chlapců a děvčat, hoši se více zajímají o sport a vše, co k němu náleží, rozumí sportovní terminologii a ani výraz hattrick jim není neznámý. I přesto ovšem nebyli rozdíly nijak ohromné.

4. 5. 4 Catering

OALD: catering [keitəriŋ] (n)

1 the work of providing food and drinks for meetings or social events

SN: catering [keteri-] –u, m.

1 hromadné dodávání hotových jídel, nápojů do restaurací, jídelen apod., zajištění stravování při společných akcích

NASCS: catering [keteri-] –u, m.

1 dodávání hotových jídel ve velkém, zajištění hromadného stravování, pohoštění při společenských akcích

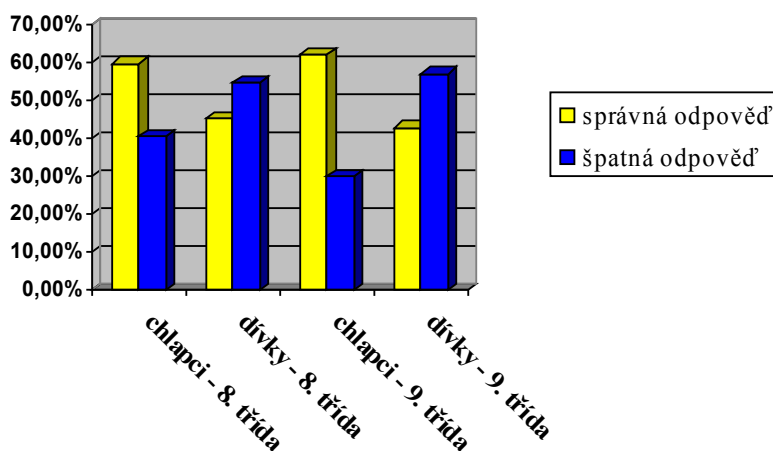
AČS: catering [keitəriŋ] (n)

1 stravování

Význam slova catering zná každý, kdo se zajímá o gastronomii a zajišťování stravovacích služeb. Jeho rozmach je poslední dobou čím dál patrnější, ovšem na druhou stranu se v české slovní zásobě objevil teprve nedávno a ještě se zcela neadaptoval, řadí se mezi neologismy.

Stejně jako předchozí slova patří k rodu mužskému neživotnému a skloňuje se podle vzoru hrad.

Graf 40: catering

Jak je vidět, anglicismus catering je respondentům neznámý, u dívek dokonce převažovaly chybné odpovědi, u ostatních byly správné a špatné varianty téměř vyrovnané.

Neschopnost přiřadit k výrazu správný význam je dána jeho neobvyklostí a novostí.

4. 5. 5 Supermarket

OALD: supermarket [su:pəma:kit, sju:, su:pərma:kət]

1 a large shop/store that sells food, drinks and goods used in the home. People choose what they want from the shelves and pay for it as they leave.

SN: supermarket, -u, m.

1 samoobslužná velkoprodejna nabízející převážně potravinářské a drobné průmyslové zboží

NASCS: supermarket, -u, m.

1 obch. samoobslužná velkoprodejna s prodejem potravinářského n. i drobného průmyslového zboží

AČS: supermarket [sju:pəma:kit]

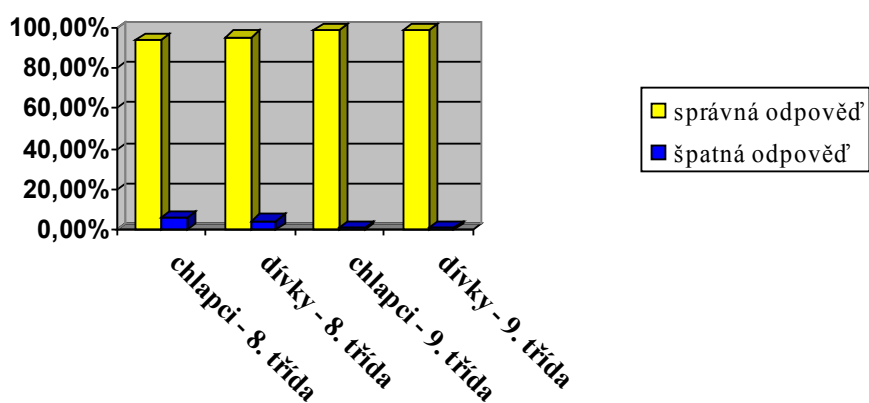
1 obchodní dům se samoobsluhou

Anglický výraz supermarket se stal notoricky známým a používaným slovem poté, co se v naší zemi rozrostl počet a oblíbenost obchodních řetězců, které staví stále nové a nové obchodní domy nazývané supermarkety.

Mysleli jsme si, že v tomto případě není možné se splést a všichni dotazovaní s jistotou určí správnou odpověď.

Anglicismus je plně adaptovaný do české slovní zásoby, zachoval si psanou podobu, výslovnost se změnila a slovo vyslovujeme tak, jak se čte. Skloňuje se podle vzoru rodu mužského neživotného hrad.

Graf 41: supermarket

Supermarket notoricky známý a často používaný anglicismus byl blízky i našim respondentům, chybné odpovědi se vyskytovaly opravdu minimálně. V devátých třídách pouze dva dotazovaní zvolili chybný význam, v osmých třídách pět žáků odpovědělo chybně.

4. 5. 6 Spíkr

OALD: speaker [spi:kə(r)]

1 a person who gives a talk or makes a speech

2 a person who speaks a particular language

3 a person who is or was speaking

4 the title of the person whose job is to control the discussions in a parliament

SN: spíkr, -a, m.

1 kdo uvádí, slovem doprovází zábavný pořad, show, soutěž, apod.

NASCS: spíkr, -a, m.

1 rozhlasový, televizní hlasatel, kdo mluví, čte komentáře

2 mluvčí, řečník – polit.

AČS: speaker

1 mluvčí

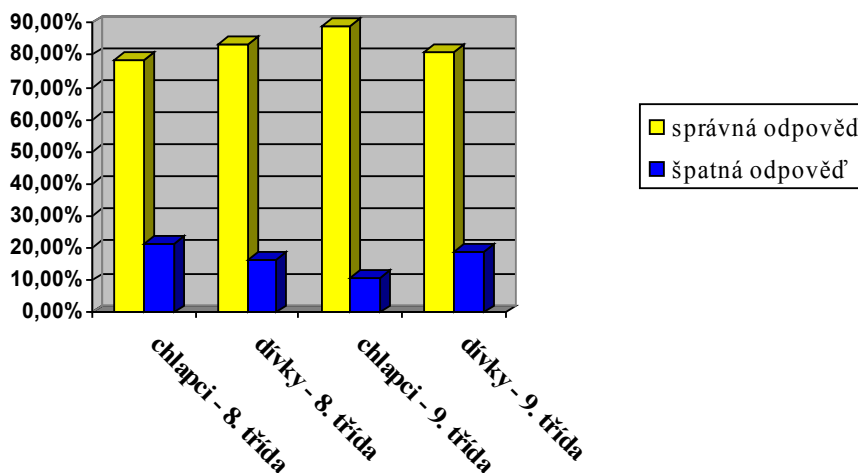
2 řečník, kazatel, spíkr

Spíkr výraz, jenž se často používá v politice, čeští žáci ho ale znají spíše z anglického jazyka jako člověka, který mluví. Najdeme ho v novinách, zaslechneme na internetu, jeho užívání se neustále rozšiřuje, lidé tuší, co znamená, ale ne všichni jsou si jistí jeho použitím.

Zařadili jsme ho do našeho dotazníku, neboť se domníváme, že pro české žáky je užitečné ho znát a chtěli jsme prověřit porozumění danému anglicismu.

Náleží k rodu mužskému životnému, skloňuje se podle vzoru pán, výraz byl pravopisně adaptován do české slovní zásoby, svou psanou podobu přizpůsobil výslovnosti. Jeho významy uvedené ve slovnících se liší, ale většinou se používá ve významu mluvčí.

Graf 42: spíkr

Předpokládali jsme, že anglicismus spíkr bude činit respondentům potíže, ale jak se ukázalo převážná většina z nich zvolila správnou variantu. Jejich volba byla nejspíše podmíněna přeložením slova z angličtiny do češtiny,

z překladu pak jasně odvodili význam slova. Bohužel nevíme, zda by dokázali anglicismus dát do správného kontextu.

4. 5. 7 Brífink

OALD: briefing [bri:fiŋ] (n)

1 a meeting in which people are given instructions or information

2 the detailed instructions or information that are given at such a meeting

SN: brífink, briefing [brífi-], -u, m.

1 stručná informativní schůzka veřejného činitele nebo jeho zástupce s novináři

NASCS: brífink, briefing [brí-], -u, m.

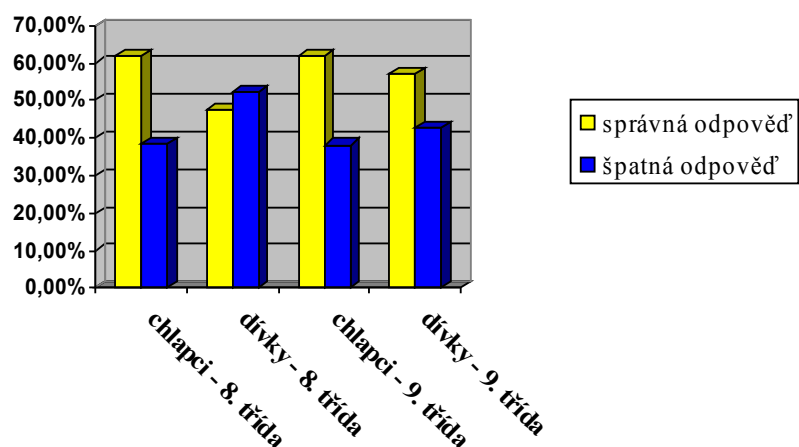
1 stručná informativní schůzka veřejného činitele n. jeho zástupce s publicisty

2 odb. výklad, instruktáž před něj. profesionální akcí

Brífink patřil k těžším výrazům, které se v našem dotazníku objevily. Zařadili jsme ho sem z toho důvodu, že se začíná často používat v běžném hovoru, stává se stále více modernějším. Objevuje se v médiích, v novinách, v televizi a na internetu. Každý z nás již toto slovo někdy slyšel, ale víme, co přesně znamená? Stručně řečeno jeho správný význam je krátká tisková konference.

Slovo si ponechalo původní výslovnost, které se přizpůsobil i pravopis. Je zařazeno do českého deklinačního systému ke vzoru hrad rodu mužského neživotného.

Graf 43: brífink

Slovo brífink patřilo k nejtěžším, přesto jsou získané výsledky dobré, přibližně polovina dotazovaných rozpoznala správný význam anglicismu. Velké procento dobrých odpovědí je také ovlivněno způsobem cvičení, žáci si mohli toto slovo nechat až nakonec a jednoduše ho přiřadit ke zbývajcímu významu.

4. 5. 8 Zhodnocení výsledků z hlediska věku a pohlaví

Čtvrté cvičení patřilo k jednodušším částem dotazníku. Obsahovalo výrazy patřící do centra slovní zásoby, se kterými se lidé mohou běžně setkat v každodenním životě, ale i slova nacházející se na periférii, jež se mohou mluvčím jevit složité a neznámé. Respondenti nemuseli vysvětlovat významy slov, ale pouze přiřadit anglicismy k jejich správné definici. Všichni dotazovaní vyplnili celé cvičení.

Dotazovaní neměli výrazné potíže se zařazením slov bowling, casting, supermarket a spíkr. Určit významy slov hattrick, catering a brífink již bylo složitější. Se zařazením slova catering si dotazovaní byli nejméně jisti.

V některých případech se projevilo hledisko věku, když starší žáci volili správné odpovědi více než jejich mladší spolužáci. Kritérium pohlaví se prokázalo pouze u slova hattrick, u něž chlapci dosáhli lepších výsledků než děvčata. Odpovědi a jejich správnost u ostatních výrazů kolísaly a rozdíly byly minimální.

Tabulka 4: Ukázka správnosti odpovědí v závislosti na věku a pohlaví respondentů

pohlaví + věk	dívky	chlapci	dívky	chlapci
dotázaných	8. třída	8. třída	9. třída	9. třída
ano	77,55 %	79,03 %	76,19 %	85,94 %
ne	22,45 %	20,97 %	23,81 %	14,06 %

Z tabulky jasně vyplývá, že rozdíly v počtu správných a špatných odpovědí se příliš neliší, nemůžeme tedy tvrdit, že by některá z cílových skupin dosáhla lepších výsledků než ostatní.

4. 6 Dotazník – 5. otázka

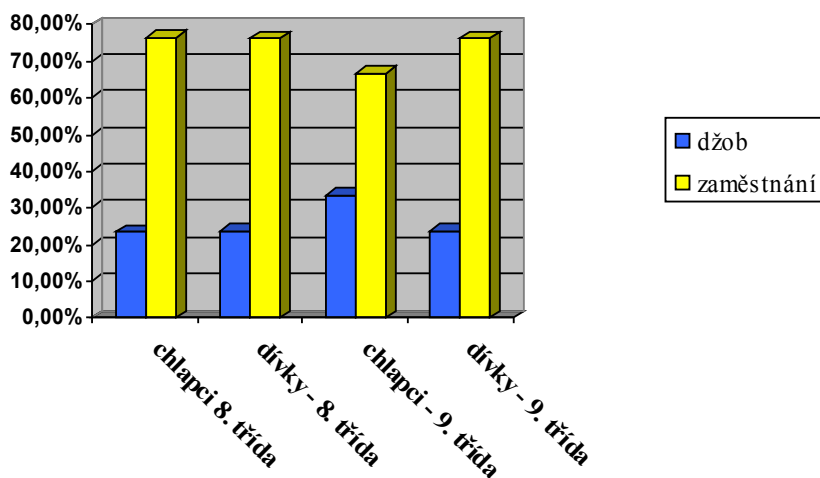
Šestý úkol se skládal ze dvou krátkých vět, ve kterých bylo vynecháno jedno slovo, respondenti měli na výběr ze dvou výrazů se stejným významem, jeden z nich bylo české slovo a druhý anglicismus. Dotazovaní se měli rozhodnout, kterému výrazu dávají přednost, zda preferují používání anglicismů či zda jsou jim bližší česká slova.

Zvolili jsme dva lexémy, první z nich je v naší slovní zásobě používán hlavně mezi mládeží, druhý je poměrně nový, ještě neokoukaný. Zaměřili jsme se na to, jaká slova žáci preferují, zda jsou pohlceni anglickým vlivem natolik, že budou volit spíše anglické výrazy, nebo zůstanou věrni našemu jazyku.

4. 6. 1 Džob x zaměstnání

Anglicismus džob se v naší slovní zásobě používá hlavně v mluvené řeči, ve formální komunikaci se příliš nevyskytuje a slovo zaměstnání je přece jen daleko vhodnější, spisovnější a lépe znějící. Nový akademický slovník cizích slov (2005) uvádí, že tento výraz používáme hovorově s expresivním zabarvením a označujeme jím výhodný obchod, výtěžek či výhodné zaměstnání.

Graf 44: džob x zaměstnání

Ze získaných výsledků jasně vyplývá, že většina respondentů by dala přednost českému slovu zaměstnání před anglickým výrazem džob.

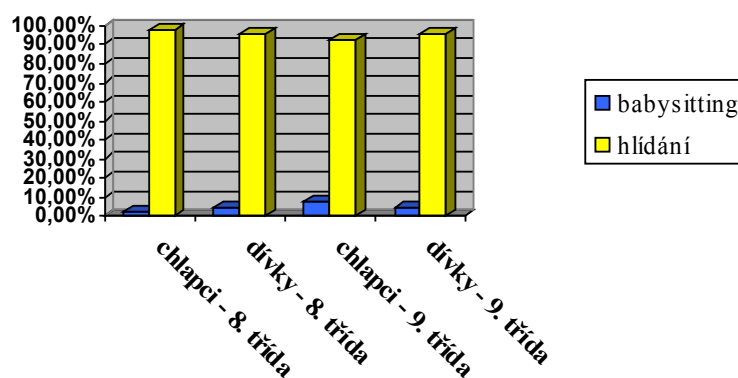
4. 6. 2 Babysitting x hlídání

Babysitting se do české slovní zásoby probojoval teprve nedávno a patří na periferii české slovní zásoby. Jeho používání je rozšířeno hlavně v souvislosti s některými firmami, které nejspíše, aby zněly světověji, nabízejí babysitting místo hlídání.

Slovník neologismů definuje babysitting (2004) jako hlídání dětí v době nepřítomnosti rodičů cizí, k tomu sjednanou osobou. Nový akademický slovník cizích slov (2005) tento anglicismus neobsahuje, zmiňuje se pouze o podstatném jménu babysitter (kdo se stará doma o děti v době nepřítomnosti rodičů).

Jelikož je tento anglicismus nový a neokoukaný, zajímalo nás, zda mu někteří z dotazovaných dají přednost před českým výrazem hlídání.

Graf 45: babysitting x hlídání

Většina dotázaných preferuje český výraz hlídání před anglicismem babysitting.

4. 6. 3 Stručné zhodnocení výsledků

V pátém cvičení všichni dotazovaní dávali jasně přednost českým slovům a anglické výpůjčky zvolila pouze malá část respondentů. Pro anglicismus džob se rozhodlo kolem 25 % žáků, pro méně známý výraz babysitting hlasovalo pouhých 5 %.

Ze získaných výsledků je patrné, že většina žáků základních škol preferuje české výrazy a nepokládají anglicismy za slova, která by bylo vhodné používat v každodenní komunikaci.

4. 7 Dotazník – 6. otázka

V šestém úkolu měli respondenti přiřadit anglicismy ke čtyřem kategoriím: obchod, počítače, sport a hudba. Smyslem cvičení bylo zjistit, zda žáci vědí, v jakém kontextu se daná slova nejčastěji objevují.

Vybraná slova zahrnovala jak anglicismy značně frekventované, tak výrazy, které se v jazyce vyskytují méně. Zajímalo nás, zda jsou čtenáři schopni u slov, jejichž význam neznají, odhadnout oblast, ve které se slova obvykle vyskytují, a to pouze podle formy slova.

4. 7. 1 Obchod

Z oblasti obchodu byla použita slova shopping-centrum, billboard a leasing.

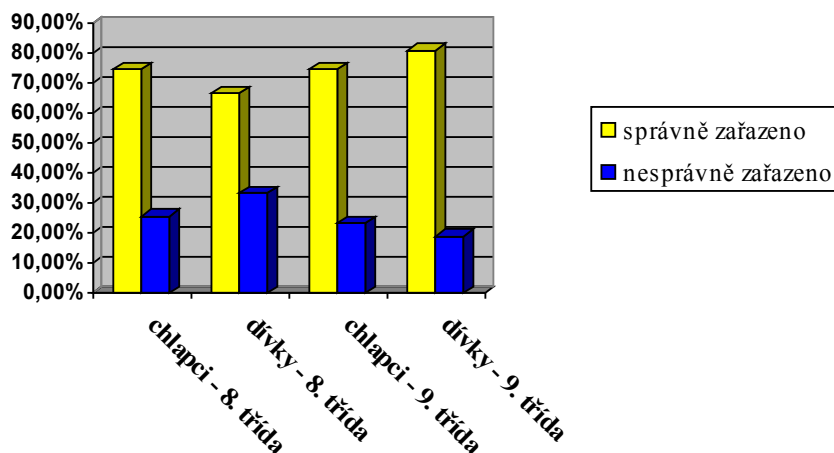
Dotazovaní si byli nejvíce jisti slovem shopping-centrum. Jedná se o výraz, který v sobě již obsahuje slovo obchod, což usnadnilo správnou volbu. Jde o výraz hovorový označující nákupní středisko. Až na pět výjimek byly všechny odpovědi správné.

Billboard pojmenovává velkoplošnou plakátovací tabuli a plakát s reklamou na této tabuli. Anglicismus billboard byl poměrně často zařazován k jiným významovým skupinám, hlavně ke sportu.

Leasing činil dotazovaným také nemalé problémy, někteří z nich ho zařadili do kategorie počítačů i sportu, často se objevoval v hudební skupině. Stal se tedy překvapivě nejproblematičtějším slovem celého cvičení. Označujeme jím pronájem výrobků či výrobních prostředků za pevně sjednané nájemné a úrok s tím, že pronajatý předmět může přejít po zaplacení jeho celé hodnoty do vlastnictví nájemce.

Získané výsledky jsme zhodnotili a sestavili graf, který určuje kolik respondentů správně zařadilo všechna slova do kategorie obchod.

Graf 46: obchod

Uvedený graf dokazuje, že část respondentů se potýkala s problémem správného zařazení jednotlivých anglicismů týkajících se obchodu.

Někteří dotazovaní uvedli v této kategorii tyto nesprávné výrazy: skipas, samolet, singl, heavy metal, skipas, trekking, sampler. Objevovaly se i případy, kdy bylo nějaké slovo vynecháno a nezařazeno k žádné významové skupině.

4. 7. 2 Počítače

Druhá kategorie se týkala počítačů, neboť se stávají největším koníčkem dnešní mládeže, která u nich tráví stále více času. Počítali jsme s tím, že většinu slov děti znají a správně je zařadí. Naše očekávání se skutečně naplnilo a správně se rozhodli téměř všichni dotazovaní a pouze nepatrná část z nich sem zařadila lexémy z jiné oblasti.

Jednalo se o výrazy: hard disk, kliknout a software.

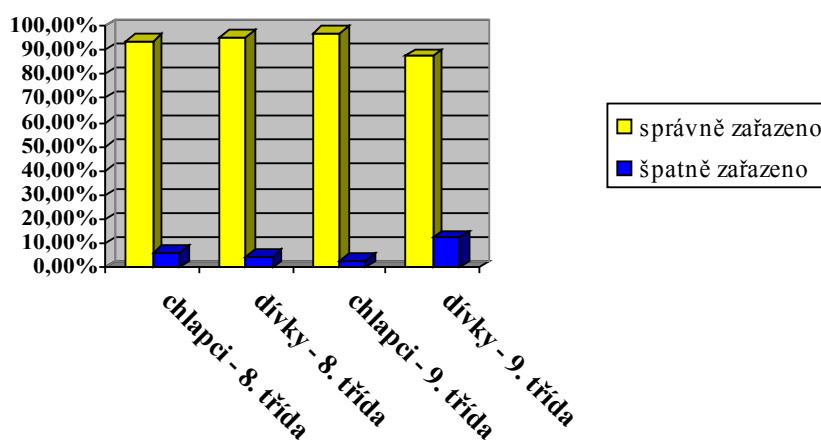
Hard disk označuje pevný disk, jenž tvoří interní součást počítače. S ním neměli respondenti téměř žádné potíže, byl snadno poznatelný a lehce zařaditelný.

Sloveso kliknout se již částečně adaptovalo do české slovní zásoby a přejalo českou grafickou podobu i přesto se právě u tohoto slova vyskytly potíže, které znesnadnily jeho správné zařazení. Překvapivě se několikrát objevilo v kolonce sport a hudba. Slovesem kliknout označujeme takovou činnost, kdy stiskneme tlačítko počítačové myši a tím něco vybereme nebo použijeme určitou položku programu.

Poslední výraz patřící do této skupiny, software, byl ve všech případech správně přidělen k oblasti počítačů. Software je programové vybavení počítače.

Výsledky všech sledovaných skupin byly vyrovnané, pouze dívky z devátých tříd nesprávně zařadily do počítačové kategorie i sampler, skipas, leasing a některé z nich jednu kolonku vynechaly.

Graf 47: počítače

Z grafu je jasné, že počítače jsou dnešním žákům devátých a osmých tříd známé a nemají problémy s poznáním a určením oblasti, v níž se tato slova používají a nejspíše by je i dokázali správně vysvětlit.

4. 7. 3 Sport

Sport se na první pohled jeví jako kategorie lehká, všeobecně známá, u dětí oblíbená a často používaná, opak se ale ukázal být pravdou, respondenti do sportovní oblasti uvedli slova jako např. billboard, leasing, heavy metal, sampler, singl, shopping centrum nebo odpověď jednoduše vynechali. Je možné, že některé lexémy vyvolaly v jejich mysli asociace, které zapříčinily špatné zařazení slova. Nemůžeme popřít, že sportovní tematika se často objevuje na billboardech a v shopping centru také najdeme spoustu obchodů se sportovním zbožím, ale zda byly špatné odpovědi zaviněny právě tímto, či jenom neznalostí slov se nám již asi těžko podaří odhalit.

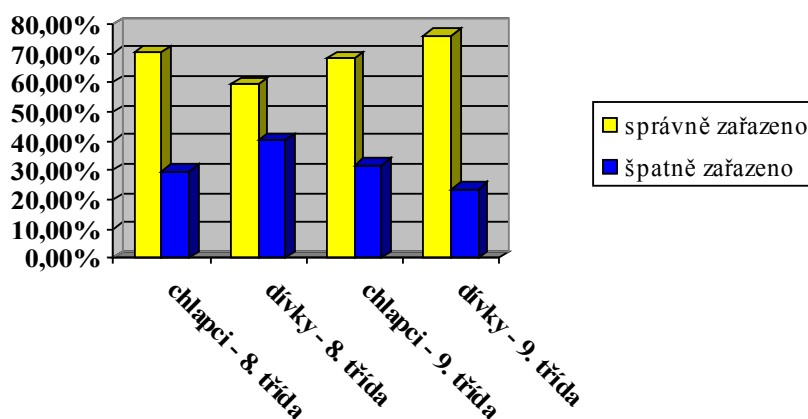
Pro sport jsme vybrali slova: skateboard, skipas a trekking. Záměrně jsme zvolili slova poněkud méně obvyklá, avšak přesto dostatečně známá a používaná.

Podstatné jméno skateboard patřilo k nejsnadnějším a správně ho zařadila většina dotazovaných. Skateboard označuje sportovní náčiní v podobě desky na kolečkách užívané k jízdě vstoje po tvrdém hladkém povrchu.

Skipas, průkazka opravňující k používání vleků, lanovek, skibusů apod. v určitém lyžařském středisku, činil respondentům problémy, často ho nesprávně zařazovali k hudbě a obchodu.

Trekking označuje náročnější, zejména horskou turistiku nebo silniční cykloturistiku a dotazovaní si s tímto výrazem dobře poradili.

Graf 48: sport

Získané výsledky potvrzují fakt, že i když je sport oblíbenou zábavou mladých lidí, objevuje se zde mnoho nových výrazů, odvětví a vybavení a mladí lidé nestačí všechny z nich zaregistrovat a vštípit si do paměti, kde slovo zaslechli.

4. 7. 4 Hudba

Výrazy z hudební oblasti k nám pronikají zejména díky moderním technologiím umožňujícím poslouchat hudbu z celého světa a velký podíl na tomto rozmachu mají i média. Hudebních anglicismů je mnoho, některé z nich se ujaly a používají se čím dál více, na druhou stranu existují takové, které jen prolétnou a zůstávají na periferii slovní zásoby.

Do této kategorie měli respondenti zařadit lexémy: heavy metal, singl, sampler.

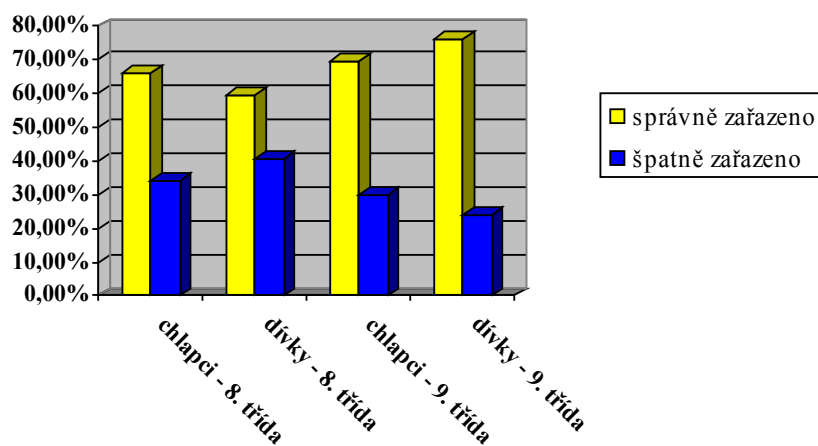
Heavy metal je hudební styl rockové hudby využívající značné zesílení zvuku hudebních nástrojů k tvrdému, agresivnímu hudebnímu výrazu. K nám pronikl již před poměrně dlouhou dobou a českým mluvčím není neznámý.

Singl označuje jednotlivou píseň či skladbu z hudebního alba a pro českou veřejnost není užívání tohoto anglicismu žádnou novinkou.

Posledním lexém, jenž měli žáci rozpoznat, byl sampler. Zajímavé je, že tento výraz dotazovaní nejspíše vůbec neznali, protože ho většina z nich špatně zařadila, objevoval se u počítačů, sportu i v kategorii obchodu. Sampler má dva významy, označuje hudební přístroj určený k záznamu zvuku v digitální formě a jeho reprodukci v modifikované podobě, nebo takto pojmenováváme hudební nosič s výběrem nahrávek z tvorby jednoho interpreta či autora.

Nejvíce úspěchu dosáhli respondenti u anglicismu heavy metal, zatímco singl už byl poněkud méně rozpoznatelný, sampler dost negativně ovlivnil úspěšnost celého úkolu.

Graf 49: hudba

4. 7. 5 Stručné zhodnocení výsledků

Šesté cvičení mělo zjistit orientaci dotazovaných v jednotlivých oblastech lidského konání a prověřit obeznámenost žáků devátých a osmých tříd s anglicismy objevujícími se v jednotlivých odvětvích.

Ukázalo se, že nejvíce jisti si respondenti byli v kategorii počítačů, v níž jsme zaznamenali téměř stoprocentní úspěšnost, na druhé straně jsme dospěli i k překvapivým závěrům. Přesvědčili jsme se o tom, že ne všechny anglicismy, i když jsou hojně používány a dospělí je dokáží bez problémů zařadit, jsou českým dětem tak blízké, aby je dokázaly bezchybně dosadit do oblastí, v nichž se vyskytují. Na druhé příčce pomyslné úspěšnosti se umístila kategorie obchodu, následovala ji sportovní oblast a překvapivě nejhůře dopadla hudba, kde největší potíže činil anglicismus sampler.

Šesté cvičení dokazuje, že nestačí pouze znát význam slova, ale je důležité i rozpoznat oblast, v níž se používá, často stačí pouze přijít na příslušné odvětví, ve kterém slovo nejčastěji slyšíme a význam si pak v některých případech snadno odvodíme.

4. 8 Dotazník - otázka č. 7

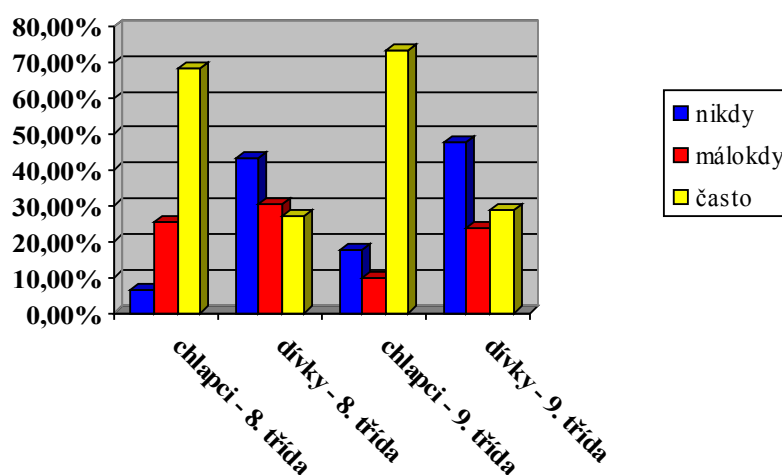
V této otázce jsme se zaměřili na znalost anglicismů. Všichni dotazovaní se měli rozhodnout, zda se již někdy s uvedeným anglickým výrazem setkali. Vybírali si ze tří variant odpovědí: nikdy, málokdy, často.

Do tohoto úkolu jsme dosadili slova: hattrick, cash, comeback, gambler a casting. Chtěli jsme se dozvědět, jak často se s anglicismy setkávají žáci osmých a devátých tříd.

4. 8. 1 Hattrick

Hattrick patří do oblasti sportu, zejména fotbalu a hokeje, v níž se vyskytuje nejčastěji. Oba dva sporty patří hlavně do chlapeckého světa a výsledku tomu odpovídaly. Většina chlapců odpovídala, že se s výrazem hattrick setkává často, opakem byly odpovědi dívek, které v převážné většině zaškrtnly odpověď „S tímto výrazem jsem se nikdy nesečkala.“

Graf 50: hattrick

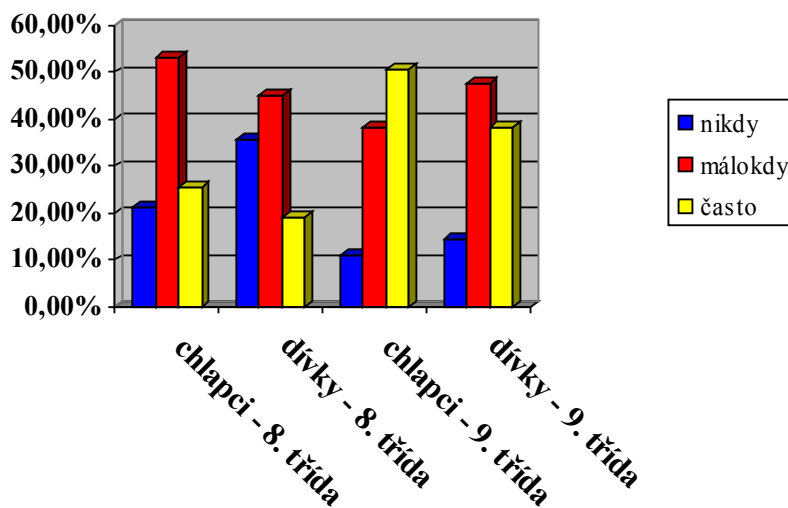
Z uvedených výsledků je patrné, že se zde projevil faktor pohlaví, chlapci se více zajímají o fotbal a hokej, orientují se tedy v terminologii

týkající se těchto dvou sportů daleko lépe než dívky a znají slova používaná ve sportovním odvětví.

4. 8. 2 Cash

Platba v hotovosti byla bližší žákům devátých tříd, ti totiž většinou zvolili odpověď „často“, jež se ovšem blížila odpovědi „málokdy“, chlapani neznejstěli a z výsledků vyplynulo, že výraz cash jim není cizí, zatímco jejich mladší kolegové si raději vybrali možnost „málokdy“.

Graf 51: cash

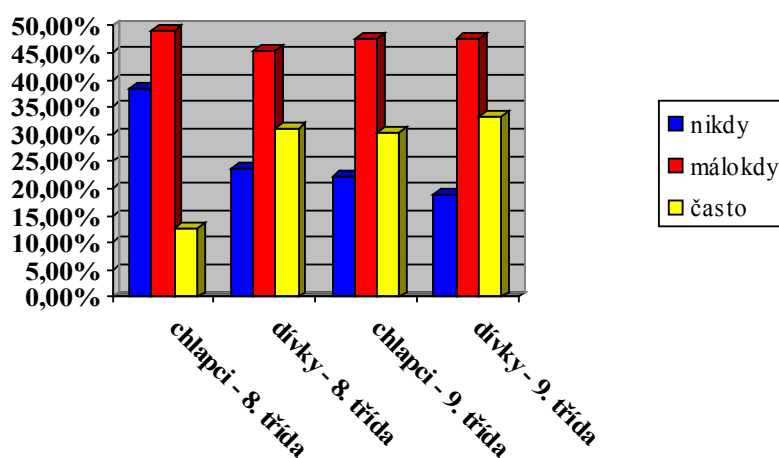
Anglicismus cash znali více žáci devátých tříd, nikdy se s nimi nesetkalo pouze 10 % z nich, u mladších žáků to již bylo 20 % chlapanů a téměř 40 % dívek. V osmých třídách se často s výrazem cash setkává pouze asi 20 % dotazovaných.

4. 8. 3 Comeback

Anglicismus comeback je českým mluvčím známý, často se používá a v předchozích úkolech jsme se přesvědčili, že i žáci základních škol tento výraz znají a dokáží ho vysvětlit.

Přesto jsme byli překvapeni, když jsme vyhodnotili jejich odpovědi.

Graf 52: comeback

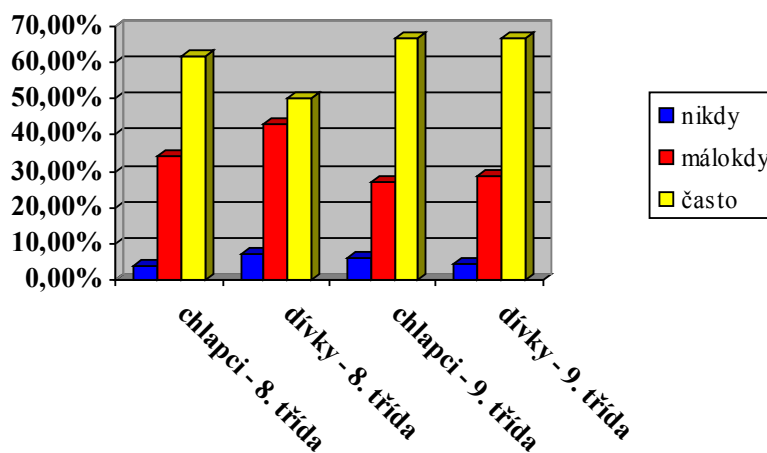
Všechny skupiny respondentů došly k závěru, že na výraz comeback narazily málokdy, následovala odpověď „často“, která se více objevovala u starších dětí, u chlapců z osmých tříd převážila odpověď „nikdy“.

4. 8. 4 Gambler

Anglicismus gambler jsme použili již v prvním cvičení, v němž měli dotazovaní vysvětlit jeho význam, úspěšnost byla téměř stoprocentní a výsledky znalosti daného slova tomu odpovídají.

Žáci jsou stále varováni před nebezpečím návykových látek a činností s nimi spojených, gambler je tedy anglicismus, který se pomalu, ale jistě dere do centra naší slovní zásoby.

Graf 53: gambler

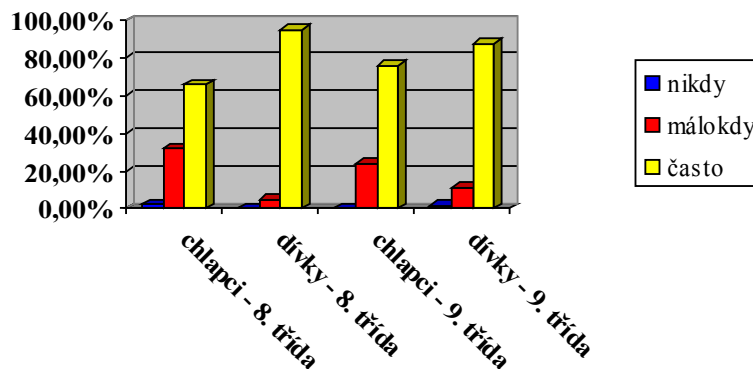

Výsledky jednotlivých skupin se příliš nelišily a všude převažuje odpověď „často“. Jednoznačně lze tedy říci, že žáci osmých a devátých tříd základních škol jsou obeznámeni s významem tohoto anglicismu.

4. 8. 5 Casting

Nabídky castingů se na nás valí ze všech stran, tento anglicismus často slyšíme a vidíme v médiích, jeho použití se stává stále modernější a oblíbenější. Mládež je jím bombardována, vidí ho v novinách, slyší v televizi a rádiu, a proto vědí, co znamená.

Graf 54: casting

Z graficky zpracovaných výsledků jsme zjistili, že převážná většina respondentů se často setkává s anglicismem casting, mírnou převahu jsme zaznamenali u dívek, jež zvolily variantu „málokdy“ v menší míře než chlapci. Opět je tento rozdíl ovlivněn zájmy jednotlivých pohlaví, zatímco dívky sní o kariéře modelky, zpěvačky, herečky apod., obdivují svět celebrit a rády by se staly jednou z nich, chlapci dávají přednost jiným zájmům, ke kterým patří třeba sport, jak se ukázalo u anglicismu hattrick.

4. 9 Zjišťování názorů na používání anglicismů v českém jazyce

Přejímání slov je dnes věnována značná pozornost, společnost se rozděluje na dvě skupiny zastávající odlišné postoje k problematice anglicismů v české slovní zásobě. Zatímco první skupina prosazuje přejímání nových anglicismů a zdůrazňuje jejich mezinárodní srozumitelnost, stručnost a schopnost zhušťování textu, druhá sází na naši národní hrdost a naši lásku k české řeči, tvrdí, že používání anglicismů kazí náš jazyk, jsou nesrozumitelné a často zavádějící, neboť v mnoha případech je používáme jinde, než bychom měli. Zjistit, jak se k této problematice staví žáci osmých a devátých tříd našich základních škol, bylo úkolem osmého cvičení. Zeptali jsme se respondentů na jejich postoj k používání anglicismů. Netušili jsme, jaký názor převáží, zda dotazovaní vidí v anglicismech spíše negativa, nebo odhalí i to pozitivní, či zda je jejich názor ovlivněn současnou módou a životním stylem.

Přesné zadání úkolu znělo: *Myslím si, používání anglicismů...*

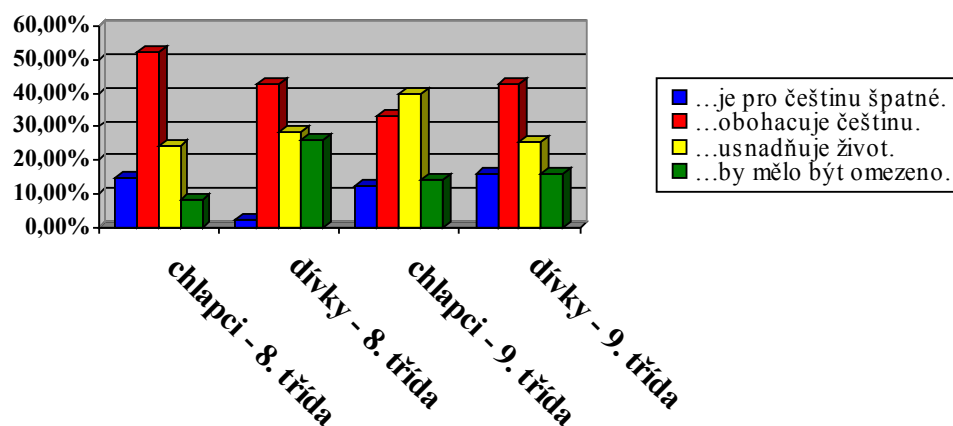
a) je pro češtinu špatné

b) obohacuje češtinu

c) usnadňuje život

d) by mělo být omezeno

Graf 55: názory žáků 8. a 9. tříd na přejímání anglicismů

Možnost, že užívání anglicismů je pro češtinu špatné, zvolilo pouze kolem 10 % dotazovaných ve všech skupinách. Užívání přejatých anglických výrazů by mělo být omezeno, tato odpověď se zalíbila asi 10 % chlapců z osmých tříd, zároveň s ní souhlasilo 30 % stejně starých dívek. Variantu d) zvolilo i kolem 10 % jejich straších spolužáků.

Kladné odpovědi, které považovaly anglicismy za užitečné a usnadňující život, byly častější. V osmých třídách se pro možnost b) rozhodlo 50 % chlapců a 40 % dívek, o ročník výše vyhrálo obohacování u 30 % chlapců a kolem 40 % dívek.

Poslední varianta tvrdí, že používání anglicismů usnadňuje život, převážila u 25 % chlapců a dívek z osmých ročníků a dívek z devátých tříd, starší chlapci hlasovali pro odpověď c) ve 40 % případů.

V uvedených odpovědích se nijak neprojevuje faktor pohlaví či věku. Objevuje se tendence k usnadňování života, žáci volí variantu, jež představuje něco nového, co odstraní staré chápání světa. Možná jde i o zápas se starší

generací, u níž stále ještě převládá hrdost na jazyk český a obava z jeho zániku, a proto někteří dospělí odmítají cizí slova ne z neznalosti, ale z principu. Tímto nechceme říci, že národní hrdost je něco špatného, ba naopak měla by se podporovat a mladí lidé by měli být vedeni ke správnému užívání své rodné řeči a k národní hrdosti, na druhou stranu chápeme jejich potřebu přizpůsobit se dnešnímu světu, jenž prosazuje spolupráci mezi jednotlivými národy, multikulturní výchovu apod. Společnost ovlivňuje jejich rozhodování, angličtina je přece světový jazyk, proč bychom tedy nemohli využít jeho vlivu a usnadnit tak komunikaci. Mladí zatím ještě nevidí některé nevýhody, které proces přejímání cizích slov přináší, zaměřují se hlavně na jeho výhody. Rádi by působili moderně a světově, chtějí se lišit od dospělých, nechtějí být jako oni, časem se možná umoudří, zatím však u nich převládá stránka emotivní, která velmi ovlivňuje tu racionální.

Mladí tedy souhlasí s pronikáním anglicismů do české slovní zásoby, myslí si, že ji obohacují a usnadňují život.

4. 10 Postoj žáků II. stupně základní školy k anglicismům

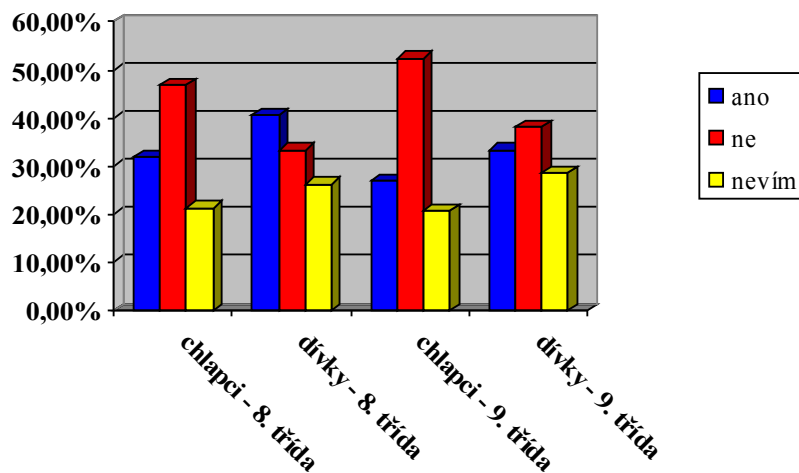
V dalších pěti otázkách jsme zjišťovali postoj žáků k anglicismům objevujících se v českém jazyce. Zajímalo nás, zda jim nevadí přemíra anglických výrazů používaných v naší komunikaci, v níž na ně nejčastěji naráží, jestli souhlasí s používáním anglicismů, nebo ne a zda naráží často na anglicismus, který jim nic neříká.

Otázky zněly:

9. Myslíte si, že je v současné češtině příliš mnoho anglických slov?
10. Stává se vám, že narazíte na nějaké anglické slovo, které vám nic neříká?
11. S těmito výrazy se setkávám hlavně....
12. Jste pro nebo proti používání anglických slov?

V deváté otázce jsme se dozvěděli, že žáci zaujímají k problematice anglicismů jednoznačný postoj, téměř ve všech skupinách zvítězila varianta „ne, v současné češtině není příliš mnoho anglických slov“, výjimku tvořily dívky z osmých tříd, jež zastávají názor, že čeština je zahlcena anglickými slovy, poměrně velké procento dotazovaných zvolilo také variantu nevím, čímž se vyhnuli jasné odpovědi.

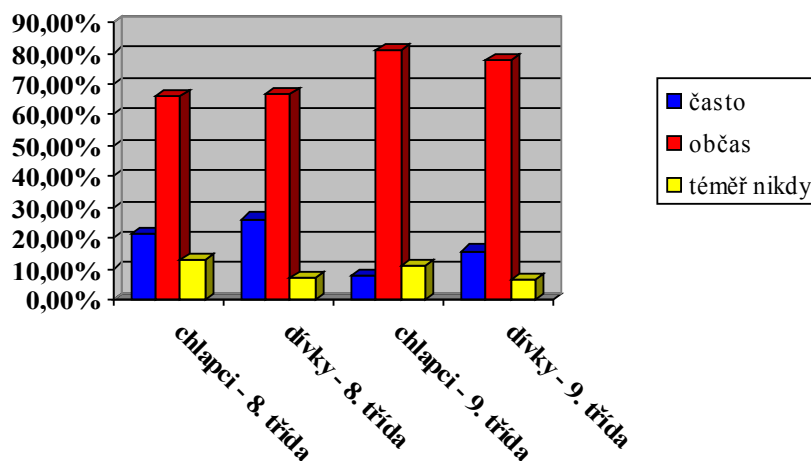
Graf 56: Myslíte si, že je v současné češtině příliš mnoho anglických slov?

Z grafu vyplývá většinová převaha spokojenosti se současným stavem češtiny, respondenti neshledávají počet anglicismů v české slovní zásobě nijak závažný.

S ohledem na vlastní zkušenosti s anglicismy jsme položili otázku, zda respondenti narážejí často, občas nebo téměř nikdy na anglicismy, kterým by nerozuměli. Jelikož předpokládáme, že žáci osmých a devátých tříd základních škol nemají příliš velké znalosti angličtiny, popřípadě se orientují pouze v základních věcech, domnívali jsme se, že výsledky tomu budou odpovídat.

Graf 57: Stává se vám, že narazíte na nějaké anglické slovo, které vám nic neříká?

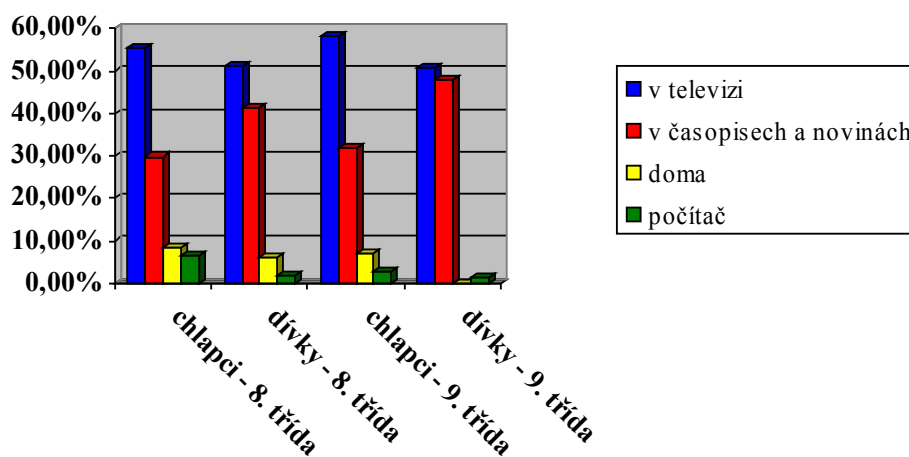

V grafu je zřetelné, že se problém občasného neporozumění dotýká stejnou měrou všech sledovaných skupin. Otázkou zůstává, jak si můžeme pomoci, abychom používali slova správně a rozuměli jim. V současné době je již k dispozici mnoho slovníků a příruček zabývajících se cizími slovy v českém jazyce, ovšem ne všichni z nás k nim mají neustále přístup. V současné době téměř všichni mladí lidé využívají internet a tak mohou využít jeho nabídek a vyhledat si význam anglicismů, se kterými se setkávají. Ovšem mnoho mluvčích hodí problém za hlavu a neobtěžuje se vyhledáváním významu slov, kterým nerozumí, spíše se snaží najít pomoc u druhých lidí, a proto je dobré vychovávat odborníky, jež by se této problematice věnovali.

Jedenáctá otázka se zabývá oblastmi, v nichž se podle dotazovaných nejčastěji anglicismy používají. Respondentům jsme nabídli několik alternativ, vybrat si mohli z těchto okruhů: v televizi, v časopisech a novinách, doma.

Vynechali jsme internet, neboť jsme chtěli vědět, zda se děti s anglicismy setkávají také někde jinde než právě na internetu, který by určitě zvítězil, i přesto někteří dopisovali právě alternativu internet.

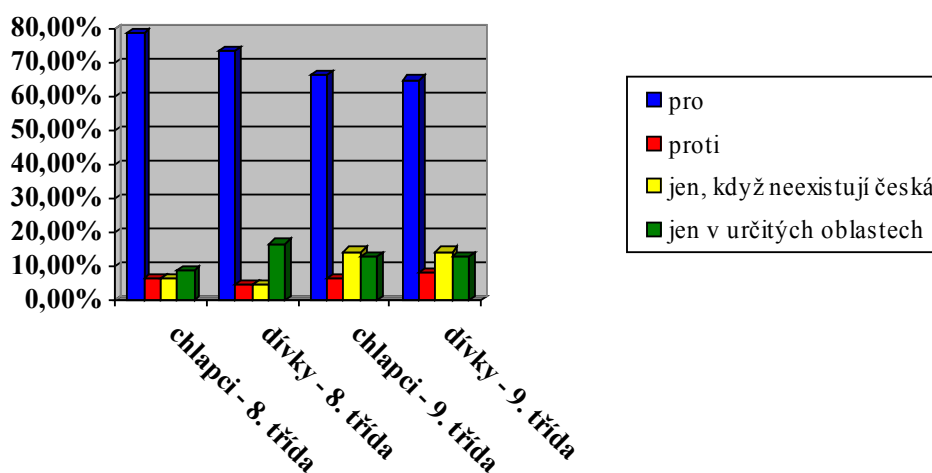
Graf 58: S těmito výrazy se setkávám hlavně...

Někteří z dotazovaných dokonce uváděli i více odpovědí než jednu. Většina respondentů si myslí, že anglicismy vidí a slýchá hlavně v televizi, v časopisech a v novinách. Jelikož anglické výrazy opravdu v největší míře používá hlavně publicistika, aby působila moderně, „jednoduše“ a dokázala uvést co nejvíce informací v co nejkratší době, nemůžeme se divit, že zvítězila právě tato kategorie.

V přecházejících odpovědích jsme se přesvědčili o poměrně kladném postoji žáků osmých a devátých tříd k anglicismům, zaregistrovali jsme i kritické postoje některých dotazovaných. Na základě toho jsme se rozhodli položit jim ještě jednu otázku, jestli jsou pro nebo proti používání anglicismů. Mohli zvolit z nabízených odpovědí nebo napsat vlastní názor.

Graf 59: Jste pro nebo proti používání anglických slov?

Většina dotazovaných byla pro používání anglických slov, proti bylo nejméně respondentů (kolem 5 %). Předpokládali jsme, že hodně žáků zvolí i variantu, že si přejí používat anglické slovo jen tam, kde není k dispozici ekvivalent v mateřském jazyce. Podle názorů některých dotazovaných by se mělo používání anglicismů omezit jen na některé oblasti lidské činnosti: hovor s kamarády, Velká Británie, běžný hovor, technika, hudba a tanec, móda, počítače, obchod, sport a televize. Výčet ukazuje, že dotazovaní vybrali ty oblasti, které jsou jim blízké a ovlivňují nejvíce jejich život.

Průzkum dokazuje, že žáci osmých a devátých tříd nepovažují anglicismy za slova, která by škodila českému jazyku, ba naopak vidí v nich spíše pozitiva a přínos pro naši mateřskou řeč. Je těžké určit, zda u nich tento názor přetrvává až do dospělosti, nebo se jejich vnímání jazyka změní a bude více zaměřeno na národní hrdost a prosazování českého jazyka. Důležitý není počet přejatých anglicismů, větší důraz bychom měli klást na naši dovednost používat jazyk a zacházet s ním tak, abychom působili srozumitelně a dokázali naše znalosti předat i mladší generaci a vést ji k lásce k jejich mateřskému jazyku.

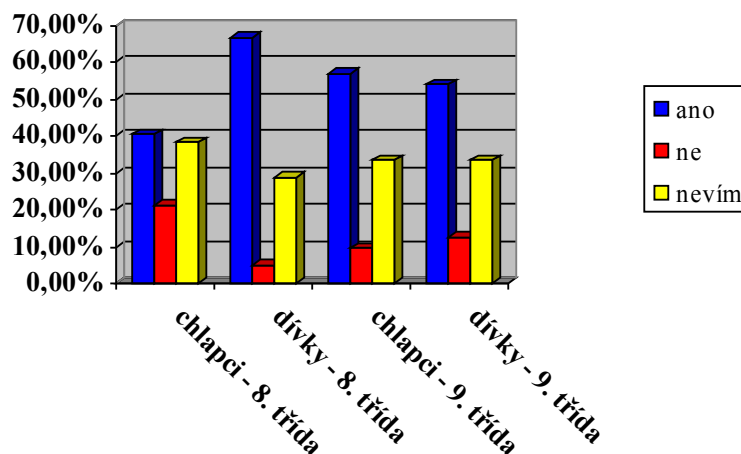
4. 11 Anglicismy ve vyučování

V další otázce jsme se zaměřili na využití anglicismů ve škole, naším cílem bylo dozvědět se něco o výuce přejatých slov na základních školách a zahrnutí anglicismů do výuky.

Otázka zněla: Setkali jste se v hodinách českého jazyka s anglicismy?

Pronikání anglicismů do českého jazyka nemůže být zabráněno, měli bychom tedy alespoň připravit naše žáky na setkání s tímto jevem a poskytnout jim základy, díky kterým by lépe porozuměli anglicismům používaným v naší mateřské řeči.

Graf 60: Setkali jste se v hodinách českého jazyka s anglicismy?

Respondenti uvedli, že se s anglicismy v hodinách českého jazyka setkali, pouze chlapci z osmých tříd se s anglickými výrazy ve škole setkali pouze ve 40 % případů.

4. 12 Nahrazování anglicismů českými výrazy

Poslední úloha měla prokázat schopnost respondentů nahradit anglicismy výrazy českými. Vybrali jsme refrén písně od skupiny Chinasky, která se zaměřuje na nadbytečné používání anglicismů v českém jazyce, zároveň zesměšňuje tento způsob mluvy, neboť ukazuje, že lidé nedokáží správně porozumět všem slovům přejatým z angličtiny a v mnohých případech nepůsobí člověk, jenž tato slova vyhledává, odborně, ale spíše komicky. Píseň se stala velmi rychle oblíbenou a nás zajímalo, zda žáci na základních školách vědí, o čem se v ní zpívá.

Zadání znělo: Pokuste se přeformulovat refrén písničky tak, aby se v něm nevyskytovaly žádné anglicismy. Slova refrénu byla uvedena hned pod zadáním: *“Vedoucí, já jsem king, mítink, brífink, brainstorming. Rád bych Vám drink nabídl. Chci Váš feedback as soon as possible.”*

Oproti předchozím cvičením se zde objevily výrazné potíže s přeformulováním textu, většina dotazovaných zadaný úkol vůbec nesplnila, respondenti, kteří se pokusili text správně přepsat, ztroskotali většinou již na první větě, v níž dokázali správně nahradit pouze slovo king a malá část se správně vypořádala i se slovem mítink. Lexémy brífink a brainstorming se ukázaly být nejtěžším oříškem i přesto, že anglicismus brífink, byl uveden ve čtvrtém cvičení. Větu *“Rád bych Vám drink nabídl.”* shledala velká část respondentů jako snadnou a správně nahradila anglický výraz českým. Poslední věta v refrénu byla v mnoha případech úplně vynechána, nebo studenti pouze přeložili anglický výraz *„as soon as possible“*, ovšem význam anglicismu *„feedback“* nebyl odhalen.

Podívejme se nyní, jaké významy těchto anglicismů uvádí Nový akademický slovník cizích slov (2005).

king

NASCS: king –a, m.

1 slang – jedinec vynikající v určitém prostředí, oboru apod., král, jednička

mítink

NASCS: mítink [-ty-] –u, m.

1 veřejné shromáždění k určité příležitosti

2 sport.závody

brífink

NASCS: brífink, briefing [brí-] –u, m.

1 stručná informativní schůzka veřejného činitele n. jeho zástupce s publicisty

2 odb. výklad, instruktáž před něj. profesionální akcí

brainstorming

NASCS: brainstorming [brejnstor-] –u, m.

1 metoda volné spontánní diskuse na dané téma, založená na hledání nových nápadů a návrhů a na jejich dalším tvořivém kombinování a zlepšování

drink

NASCS: drink –u, m.

1 hovor. nápoj. zprav. alkoholický

feedback

NASCS: feedback [fídbek] –u, m.

l psych., kyb. slang. zpětná vazba

as soon as possible

NASCS tento výraz vůbec neuvádí, je to nejspíše tím, že se používá anglická podoba tohoto výrazu, slovo se neadaptovalo graficky ani výslovnostně, pokud bychom tento anglicismus přeložili, dostali bychom se k významu „*co nejdříve*“.

Jak je vidět z uvedených významů, k některým výrazům je těžké najít odpovídající český ekvivalent, není tedy divu, že žáci osmých a devátých tříd měli se splněním tohoto úkolu problémy. Pro ukázkou uvádíme některé příklady řešení, které se v dotaznících objevovaly: *“Vedoucí, já jsem král, setkání, bufet,... Rád bych Vám pití nabídl. Chci Váš ... , Vedoucí, já jsem král, setkání, bufet, přestávka. Rád bych Vám nápoj nabídl, chci Váš..., Vedoucí, já jsem král, schůzka, tisková schůzka, zamyšlení. Rád bych Vám pití nabídl. Chci Váš ... jak jen to bude možné., Vedoucí, já jsem král, předmluva, tiskovka. Rád bych Vám nápoj nabídl, chci Vás možná brzy vystřídat., Vedoucí, já jsem král,... Rád bych Vám pití nabídl, chci Váš.... “*

Jak jsme již uvedli výše, velká část dotazovaných se ani nepokusila o přepis textu, uvedené příklady patří k těm zdařilejším, nejčastěji se vyskytovala poslední varianta. Nemůžeme se divit, že žáci si nevěděli s tímto úkolem rady, jsme si jistí, že i většina dospělých, pokud nepracují v nějakém ekonomickém oboru či nevykonávají zaměstnání, v němž se tato slova převážně používají, by nedokázala tento úkol adekvátně splnit. Je tedy nutné říci, že dík patří žákům, kteří se do posledního úkolu pustili a nebáli se zapojit svou vlastní fantazií a snažili se slova nahradit tak, aby výsledek dával alespoň nějaký smysl.

5 Využití anglicismů ve školní praxi

Jelikož se v naší diplomové práci zaměřujeme na problematiku anglicismů, zajímalo nás, zda se s touto problematikou setkáme i v učebnicích českého jazyka určených pro základní školy. Ze široké nabídky jsme si vybrali ty učebnice, které se používají na školách, v nichž jsme prováděli náš výzkum. Slova přejatá, jejich výslovnost a pravopis se probírají v osmé třídě. Pracovali jsme s učebnicemi: Český jazyk 8 (2005), Český jazyk pro 8. ročník (1999), dále jsme využili Přehled učiva pro základní školy (2004) a Metodickou příručku k učebnici Český jazyk pro 8. ročník (1999).

V osmé třídě se žáci setkávají s přejatými slovy, jsou seznámeni s jejich pravopisem, je uvedeno, že přejatá slova si buď ponechávají svůj původní pravopis, nebo získávají počeštěnou podobu. Praktická tabulka vysvětlující tuto problematiku je uvedena v učebnici Český jazyk 8 (2005), autoři uvádí původní pravopis, počeštěný pravopis, výslovnost a příklady slov s takovýmto způsobem záznamu. Co se týče výslovnosti, jsou žáci upozorněni zejména na tvrdou výslovnost *di, ti, ni*, na spojení *i + samohláska*, jenž se vyslovuje s vloženým *j*, na výslovnost *i* po samohlásce a před souhláskou a na vyslovované *-z* ve slovech zakončených na *-ismus, -ismus*.

Ve cvičeních jsou uváděna slova z různých světových jazyků, nejvíce jsou zastoupeny latina, řečtina, němčina a také francouzština. Občas se objeví i slova přejatá z anglického jazyka, jejich výskyt je ale omezený pouze na obecně známá slova. Nejlépe jsme ohodnotili učebnici Český jazyk 8 (2005), kde se nacházela různá cvičení zabývající se přejatými slovy z různých hledisek. Dětem je například nabídnut text, ve kterém mají za úkol najít cizí slova a vysvětlit jejich význam, je jim doporučena i práce se slovníkem, v němž si mají ověřit správnost svých tvrzení. Autoři nezapomněli ani na poslechové cvičení, v něm je žákům čten text a oni si do sešitu zapisují přejatá slova, která slyší, čímž si procvičují rozdíly mezi pravopisem a výslovností.

V dalším cvičení žáci hledají mezi slovy cizího původu jedno české. Děti také rozdělují cizí slova do skupin podle toho, v jakém oboru se používají. Důraz je kladen i na fantazii, dětem jsou nabídnuta čtyři slova, jejichž význam žáci určitě neznají, ale mají připravit pro spolužáky slovníkový výklad vybraného pojmu, výklad mohou doplnit ilustrací. A na závěr dávají autoři i jednu dobrou radu, pokud žáci neznají význam a výslovnost cizích výrazů, tak ať se jim raději vyhnou a mluví česky.

Rozhodli jsme se, že se pokusíme vytvořit také nějaká cvičení na přejatá slova a zaměříme se v nich hlavně na anglicismy, neboť angličtina stále více útočí nejen na češtinu, ale na všechny jazyky a je dobré rozumět některým výrazům, které se začínají hojně používat v mluvené řeči.

V prvním cvičení jsme zvolili metodu skupinové práce, žáci se rozdělí do skupin podle uvedených oborů a ze zadaných slov se pokusí vybrat osm takových, která patří do jejich oblasti a společně vymyslí definice jednotlivých slov, jež poté předvedou svým spolužákům. Cvičení podporuje spolupráci mezi jednotlivými žáky, upevňuje jejich znalosti cizích slov a učí je pracovat se slovníky (viz. příloha č. 2).

Druhé cvičení prověřuje žákovu znalost významu slov a jejich původu, jsou mu předložena čtyři slova začínající na stejné písmeno a on musí zvolit to, které je dle jeho názoru přejato z angličtiny. Žáci mohou opět pracovat ve skupinách a učitel potom celé cvičení vyhodnotí a oboduje, vyhraje skupina s největším počtem bodů, nebo lze pracovat společně a poskytovat žákům okamžitou zpětnou vazbu (viz. příloha č. 3).

Následující úkol slouží k procvičování porozumění a nahrazení anglického lexému českým. Podtržené slovo musí být zaměněno za český výraz nebo slovní spojení, přičemž význam celé věty zůstane zachován (viz. příloha č. 4).

Čtvrté cvičení zkoumá znalost anglicismů, žáci mají najít správný význam slova přejatého z angličtiny. Zvolili jsme taková slova, která by mohla žákům činit potíže a ponechala si svůj pravopis i výslovnost (viz. příloha č. 5).

Připravili jsme i poslechové cvičení zaměřující se na pravopis přejatých anglicismů. Cizí slova jsou diktována a zapisována do sešitu, důraz je kladen na případný rozdíl mezi výslovností a pravopisem, někdy jde o výraz, jenž se již pravopisně adaptoval, jindy si zachoval svou původní pravopisnou podobu, nebo jsou možné obě dvě varianty (viz. příloha č. 6).

Poslední úkol se zabývá definicemi přejatých slov a jejich použitím ve větách. Zaměřujeme se na správné vysvětlení jednotlivých výrazů a na jejich použití, děti uvádí konkrétní příklady vět nebo oblast výskytu těchto lexémů (viz. příloha č. 7).

Anglicismy pronikají do české slovní zásoby neuvěřitelným tempem a jejich vliv a použití se neustále rozšiřuje, a proto je důležité tyto výrazy znát a umět je používat. Žáci základních škol by se s nimi měli ve výuce setkat a znát významy těch nejčastěji se vyskytujících, přesto dnešní učebnice upřednostňují slova z jiných jazyků a angličtinu zmiňují spíše okrajově. Cvičení, jež jsme uvedli, by mohla sloužit jako příklad pro učitele a motivovat je k zařazení anglicismů do výuky.

Závěr

Přejímání anglických slov do české slovní zásoby není jevem nijak výjimečným, neboť stejný proces probíhá téměř ve všech evropských jazycích. Angličtina nabírá na síle a stává se mocnější a vlivnější, pokud se jazyky chtějí vyrovnat s rychlým celosvětovým vývojem, který jejich slovní zásoba nestačí zpracovávat, nezbyvá jim nic jiného, než si k doplnění všech potřebných výrazů pomoci právě anglicismy. Angličtina je schopna rychle a pružně reagovat na změnu v mimojazykové skutečnosti a dokáže toho bezzbytku využít, mohli bychom říci, že v dnešní době dosáhla podobné pozice jako kdysi latina či němčina.

Čeština začíná být ovlivňována angličtinou tak, jako kdysi němčinou. Anglicismy usnadňují komunikaci, protože jsou většinou krátké a dokáží jedním slovem vyjádřit to, co bychom v češtině dlouze vysvětlovali, bývají tedy hojně používány publicisty, televizními zpravodaji, ale najdeme je i v reklamách a samozřejmě v rozličných odvětvích lidské činnosti.

Anglicismy bychom mohli rozdělit do dvou skupin, anglické výrazy patřící do první skupiny jsou pro rozvoj jazyka opravdu důležité, mají své opodstatnění a používají se tam, kde neexistuje český ekvivalent. Na druhou stranu nalezneme v české slovní zásobě i nemalou skupinu takových anglicismů, u nichž se jedná o módní záležitost nebo snahu působit odborně a světově zároveň, takovéto výrazy jdou většinou bez problémů nahradit plnohodnotným českým ekvivalentem.

Naše diplomová práce si kladla za cíl, prozkoumat narůstající vliv anglicismů v české slovní zásobě. Zajímalo nás, zda angličtina působí i na žáky osmých a devátých tříd základních škol, neboť právě oni jsou dnes nejvíce ovlivňováni různými médii, internetem počínaje a televizí konče. Zaměřili jsme se na to, jak české děti rozumějí anglickým slovům, jaké jsou jejich

postoje k přejímání anglicismů a zda se s nimi setkali ve výuce českého jazyce na základní škole.

Problematika anglicismů byla nejprve uvedena v teoretické části, která se zabývá problémem přejímání cizích slov do české slovní zásoby a zaměřuje se na problémy adaptace anglicismů do českého lexika. Na teoretickou část plynule navazuje praktická část. Ta rozebírá postoje žáků osmých a devátých tříd k přejímání anglicismů do českého jazyka a jejich schopnost porozumět sdělením obsahujícím anglické výrazy a nahradit je českým ekvivalentem, zajímalo nás i zařazení anglicismu do odpovídající oblasti použití.

K výzkumu znalosti anglicismů a zjišťování postojů k jejich přejímání jsme zvolili dotazníkovou metodu. K vypracování dotazníku jsme použili Slovník neologismů (1998,2004), Nový akademický slovník cizích slov (2005), nechali jsme se také inspirovat současnými trendy. Při výběru slov jsme se zaměřili na ta slova, která by čeští žáci měli znát, neboť jsou již delší dobu součástí naší slovní zásoby, ale zařadili jsme tam i slova módní stojící teprve na periferii českého lexika.

Průzkum jsme provedli v osmých a devátých třídách na čtyřech základních školách v Táboře, v Českém Krumlově a v Dolních Kralovicích. Dvě školy v Táboře a jedna v Českém Krumlově patří k větším školám, v Dolních Kralovicích se jedná o malou vesnickou školu. Průzkum probíhal na jaře roku 2008 a zúčastnilo se ho celkem 215 respondentů.

Dotazníkový výzkum prokázal, že znalost anglicismů úzce souvisí s jejich frekvencí v jazyce. Pokud se jedná o slova často používaná patřící již téměř do centra slovní zásoby, nečinilo dotazovaným téměř žádné potíže vysvětlit význam slova. U anglicismů, které patří spíše na periferii jazyka a používají se nejvíce ve specializovaných odvětvích, nebo se upřednostňuje jejich český ekvivalent, nastávaly problémy. Žáci tápali a často nebyli schopni slovo adekvátně vysvětlit či zařadit do správné kategorie. V tomto případě se samozřejmě jedná také o osobní zkušenosti každého žáka a důležitou roli hraje

také kontext, který nám často pomůže pochopit význam sdělení, i když daný výraz neznáme.

Nejlepší výsledky přinesla cvičení, v nichž měli žáci nahradit anglicismus ve větě českým ekvivalentem a spojit anglicismus s jeho správným významem. O něco horších výsledků jsme dosáhli u vysvětlování významu slov či u použití anglicismů ve větách. Zde se projevila nedostatečná slovní zásoba dnešních žáků základních škol, neboť při vysvětlování i vytváření vět se téměř ve všech větách objevovalo sloveso být.

Oslovení žáci vyjadřovali i svůj názor na přejímání anglicismů. Předpokládali jsme, že budou nadměru anglických slov spíše odsuzovat, naše očekávání se ovšem nepotvrdilo. Naopak z výsledků vyplynulo přesvědčení žáků o užitečnosti anglicismů a většina z nich souhlasila s tím, že anglicismy usnadňují komunikaci. Našli se sice i tací, kteří nadměru anglicismů v českém jazyce odmítli nebo doporučovali používat je pouze tam, kde neexistuje český ekvivalent. Celkově lze říci, že dotazovaní souhlasí a podporují přejímání anglicismů do české slovní zásoby.

Anglicismy se k nám dostávají ve velké míře pouze krátkou dobu, zajímalo nás tedy, zda učebnice českého jazyka již stačily reagovat na tuto změnu a zahrnuly anglicismy do výuky, proto jsme si je sami prohlédli a zároveň jsme se zeptali žáků, zda se s anglicismy ve výuce českého jazyka setkali. Většina dotazovaných si na setkání s anglicismy vzpomíná, ostatní si nepamatují, zda tuto látku probírali. Přejímání cizích slov se probírá v osmé třídě, učebnice se ale zaměřují spíše na slova přejímaná z jiných jazyků, angličtinu zmiňují pouze okrajově a většinou uvádí obecně známé výrazy. Pro potřeby základních škol jsme sestavili několik cvičení vhodných pro výuku cizích slov.

Získané poznatky potvrdily, že obliba angličtiny neustále stoupá, rozšiřuje se pole jejího vlivu a proniká do všech evropských jazyků.

Česká společnost se snaží vyrovnat evropským trendům, chce dosáhnout stejné úspěšnosti v ekonomické, politické, vojenské, kulturní i

mediální oblasti. Potřebuje stále více nových termínů, zvyšují se nároky na znalosti cizího jazyka, zejména angličtiny, a proto je pravděpodobné, že anglické výpůjčky budou do našeho jazyka pronikat i nadále a jejich počet bude neustále stoupat. Je tedy nanejvýš důležité připravovat již děti na základních školách na tuto situaci a pomoci jim orientovat se v nepřehledném množství anglických slov přejatých.

I když je velmi pravděpodobné, že se počet anglicismů bude zvyšovat, předpokládáme, že některé výrazy budou aktuální pouze určitou dobu a poté pomalu vymizí z používání a zůstanou pouze ta slova, která budou mít důležitou funkci v jazyce a nebude možné nahradit je plnohodnotným českým ekvivalentem. Není možné se vlivu angličtiny ubránit, ale můžeme ovlivnit vhodnost a míru použití jednotlivých výrazů, protože jsou to mluvčí, kteří rozhodují o tom, jaké slovo v jazyce zůstane a bude se používat a jaké je pro český jazyk nevhodné. Tomu můžeme napomáhat správnou jazykovou výukou na základních školách.

Účelem této diplomové práce bylo upozornit na vzrůstající počet slov přejímaných z angličtiny a zhodnotit tento stav z hlediska žáků osmých a devátých tříd základních škol. Doufáme, že tato práce obohatí a doplní předchozí práce zabývající se touto tematikou a poslouží jako zdroj informací pro ty, které bude problematika anglicismů zajímat. Na závěr bychom chtěli znovu upozornit na radu, jež je uvedena v učebnici Český jazyk 8 (2005, s. 13): *“Neznáte-li výslovnost a význam cizích výrazů, raději se jim vyhněte a mluďte česky, snad vaše slova dopadnou lépe.”*

Seznam použité literatury

- Balhar, J., Bauer, J. a kol.: *O češtině každodenní*. Praha: Blok, 1984.
- Čechová, M., a kol.: *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 1996.
- Čermák, F., Filipec, J.: *Česká lexikologie*. Praha: Academia, 1985.
- Daneš, F., a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997.
- Dotazy a drobnosti, *Co s přejatými anglickými výrazy?* Český jazyk a literatura, 45, 1995, s. 228 – 229.
- Filipec, J.: *Naše současná společnost, slovní zásoba a slovníky*. Naše řeč, 75, 1992, s. 225 – 231.
- Gester, S.: *První empirická analýza recepce anglicismů v českém jazyce*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.
- Grepl, M., a kol.: *Příruční mluvnice češtiny*. Brno: Nakladatelství Lidové noviny, 2003.
- Hauser, P.: *Nauka o slovní zásobě a tvoření slov*. Praha: SPN, 1969.
- Kraus, J., a kol.: *Nový akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2005.
- Krausová, Z., Pašková, M.: *Český jazyk 8, učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2005.
- Martincová, O., a kol.: *Nová slova v češtině – Slovník neologismů*. Praha: Academia, 1998.
- Martincová, O., a kol.: *Nová slova v češtině – Slovník neologismů 2*. Praha: Academia, 2004.
- Panevová, J., Sgall, P.: *Jak psát a jak nepsat česky*. Praha: Karolinum, 2004.

- Poštolková, B., Sochová, Z.: *Co v slovnících nenajdete*. Praha: Portál, 1994.
- Rejzek, J., *K formální adaptaci anglicismů*. *Naše řeč*, 76, 1993, s. 26 – 30.
- Slezáková, M.: *Wow! To 'sem teda nečekala! Oops! To 'sem teda nechtěla! O cizích slovech, ale nejen o nich*. *Naše řeč*, 89, 2006, s. 57 – 72.
- Styblík, V. a kol.: *Český jazyk pro 8. ročník základní školy*. Praha: SPN, 1999.
- Styblík, V. a kol.: *Metodická příručka k učebnici Český jazyk pro 8. ročník základní školy*. Praha: SPN, 1999.
- Styblík, V., Melichar, J.: *Český jazyk, Přehled učiva pro základní školy*. Praha: Fortuna, 2004.
- Svobodová, A.: *Cizí slova v teorii a praxi vyučování*. Hradec Králové: Pedagogické fakulta v Hradci Králové, 1987.
- Svobodová, D.: *Anglická a hybridní kompozita v současné češtině a jejich adaptace*. *Naše řeč*, 82, 1999, s. 122 – 126.
- Svobodová, D.: *Anglicismy přejímané do češtiny v původní plurálové formě*. *Naše řeč*, 83, 2000, s. 55.
- Svozilová, N.: *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině*. Praha: H a H Vyšehradská 2000.
- Šmilauer, V.: *Nauka o českém jazyku*. Praha: SPN 1972.

Přílohy

- Plné znění dotazníku
- Cvičení zaměřená na slova přejatá z angličtiny

Příloha č. 1

Anglicismy u dětí vyšších ročníků 2. stupně ZŠ

Věk:

Pohlaví: chlapec () dívka ()

Datum:

Třída:

1.) *Vysvětlete vlastními slovy význam těchto výrazů:*

a) gambler

b) frontman

c) comeback

d) talkshow

2.) *Podtržená slova nahradte vhodnými českými výrazy.*

a) Němci se pustili do kouče českého mužstva.

b) platba cash

c) Mladík namítl, že tancování není jeho hobby.

d) Lídři politických stran se připravovali na nadcházející volby.

3.) *Vytvořte věty s následujícími výrazy.*

a) byznys

b) handicap

c) mítink

d) dabing

4.) Spojte anglicismy s jejich správnými českými významy:

a) bowling	A. mluvčí
b) casting	B. obchodní dům
c) hattrick
restaurací apod.	C. hromadné dodávání hotových jídel, nápojů do
d) catering	D. konkurz
e) supermarket	E. krátká tisková konference
f) spíkr	F. kuželky
g) brífink	G. dosažení tří vítězství za sebou v jedné soutěži

5.) Vyberte slovo, které byste doplnili do následujících vět:

- a) Martin si sehnal dobře placený(é) _____
džob () zaměstnání ()
- b) Aby děti nezůstaly doma samy, objednali si rodiče firmu, která zajišťuje
_____ babysitting () hlídání ()

6.) Ve které oblasti lidské činnosti se používají následující výrazy? Doplňte do tabulky.

hard disk, heavy metal, skateboard, leasing, shopping-centrum, kliknout, singl, billboard, skipas, software, trekking, sampler

obchod	počítače	sport	hudba

7.) Už jste někdy slyšeli slovo...

	nikdy	málokdy	často
1. hattrick	()	()	()
2. cash	()	()	()
3. comeback	()	()	()
4. gambler	()	()	()
5. casting	()	()	()

8.) Myslím si, že používání těchto slov...

- a) je pro češtinu špatné
b) obohacuje češtinu
c) usnadňuje život
d) by mělo být omezeno

9.) *Myslíte si, že je v současné češtině příliš mnoho anglických slov?*

ano () ne () nevím ()

10.) *Stává se vám, že narazíte na nějaké anglické slovo, které vám nic neříká?*

často () občas () téměř nikdy ()

11.) *S těmito výrazy se setkávám hlavně...*

v televizi () v časopisech a novinách () doma ()

12.) *Jste pro nebo proti používání anglických slov?*

pro () proti () jen, když neexistují česká () jen
v určitých oblastech () kterých?

13.) *Setkali jste se v hodinách českého jazyka s anglicismy?*

ano () ne () nevím ()

14.) *Pokuste se přeformulovat refrén písničky tak, aby se v něm nevyskytovaly žádné anglicismy:*

Vedoucí, já jsem king, mítink, brífink, brainstroming. Rád bych Vám drink nabídl, chci Váš feedback as soon as possible.

Příloha č. 2

Rozdělte se do 4 skupin (sport, ekonomika, hudba, počítače) a z daných slov vyberte 8 slov z vašeho oboru. Připravte si pro ostatní skupiny vysvětlení jednotlivých výrazů. Pokud si nebudete vědět rady, použijte Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost nebo Slovník cizích slov.

komputer, šek, tenis, hardware, skipas, džez, squash, hit, kredit, kouč, leasing, trekking, trading, software, top, surfování, gól, sponzor, singl, dealer, frontman, know-how, cash, soundtrack, skateboard, DJ, hattrick, kliknout, chat, manažer, sampler, CD, enter, hacker, hitmaker, fitnes centrum

Řešení:

sport – tenis, kouč, trekking, hattrick, skateboard, squash, fitnes centrum, skipas, gól

ekonomika – šek, kredit, leasing, trading, sponzor, dealer, know-how, cash, manažer,

hudba – džez, hit, top, singl, frontman, soundtrack, DJ, sampler, CD, hitmaker

počítače – komputer, hardware, surfování, kliknout, chat, enter, hacker, software

Příloha č. 3

V každé řádce je jedno slovo anglického původu, najdete ho?

- a) hasák, hmat, hobby, hypochondr
- b) svetr, studium, synagoga, sada
- c) citát, centrum, céva, cukr
- d) tragédie, tempera, thriller, terakota

Řešení:

- a) *hobby*
- b) *svetr*
- c) *centrum*
- d) *thriller*

Příloha č. 4

Nahrad'te podtržená slova vhodnými českými výrazy.

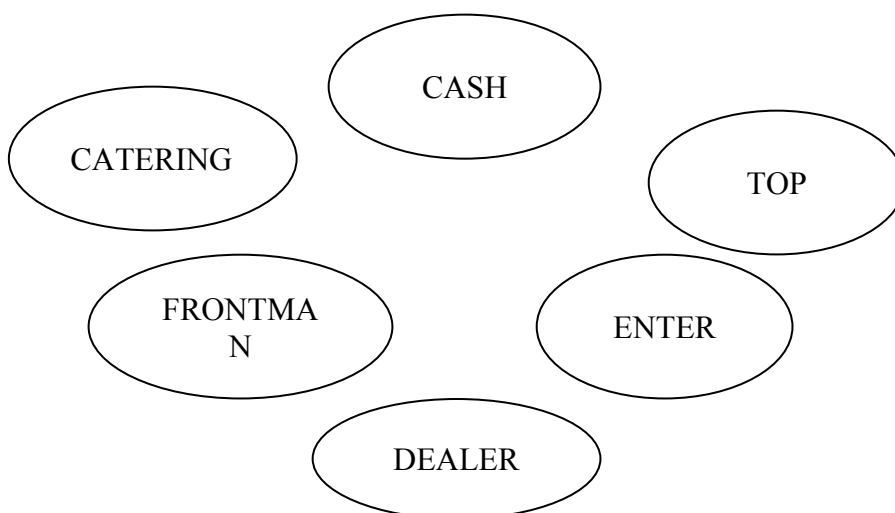
- a) Tradiční postavy amerických **sitcomů**.
- b) Sehnał jsem si dobrý **džob**.
- c) Beatles nazpívali společně pilotní **singl** nového alba.
- d) Sbírání známek je jeho **hobby**.
- e) Jirka se chová **crazy**.
- f) **Casting** do nového filmu se koná příští týden.
- g) Na základě zjištěných důkazů byl **hacker** zatčen.

Řešení:

- a) Tradiční postavy amerických situačních komedií.*
- b) Sehnał jsem si dobrou práci.*
- c) Beatles nazpívali společně pilotní píseň nového alba.*
- d) Sbírání známek je jeho koníček.*
- e) Jirka se chová bláznivě.*
- f) Výběrové řízení do nového filmu se koná příští týden.*
- g) Na základě zjištěných důkazů byl počítačový pirát zatčen.*

Příloha č. 5

Najděte správný význam slova přejatého z angličtiny. V tabulce je uvedeno více významů, než je potřeba k správnému vyřešení úkolu.

A. zařízení k opékání masa, ryb, párků apod.
B. hromadné dodávání hotových jídel, nápojů do restaurací apod.
C. vedoucí zpěvák hudební skupiny
D. platba v hotovosti
E. osoba prodávající určité zboží za provizi
F. zálivka
G. osoba, firma apod., která finančně či věcnými dary podporuje nějakou činnost..
H. vynikající
I. potvrzení operace

Řešení: catering – B, cash – D, enter – I, frontman – C, top – H, dealer – E

Příloha č. 6

Poslouchejte cizí slova přejatá z angličtiny a zapisujte si je do sešitu.

laser, džentlmen, kouč, hobby, lídr (i leader, leadr), leasing (i lísing), styling, aerobik, džob, know-how, florbal, hitmaker, talkshow, dresink (i dressing), comeback, boss (i bos)

Příloha č. 7

Vyslovte spisovně následující slova a užit je ve větách.

dabing

babysitting

skateboard

billboard

bowling

Řešení:

dabing [dabink] – Francouzské filmy jsou vždy namluveny velmi dobře, jejich dabing je skvělý.

babysitting [bejbisitink] – Na hlídání si najmeme babysitting.

skateboard [skejtbor-] – A jak se jmenuje to prkno na kolečkách? No přeci skateboard.

billboard [bilbór-] – Reklamu můžeme vidět i na billboardu u dálnice.

bowling [boulink] – Pojdme si zahrát bowling a kdo napoprvé shodí všechny kuželky, vyhrává.